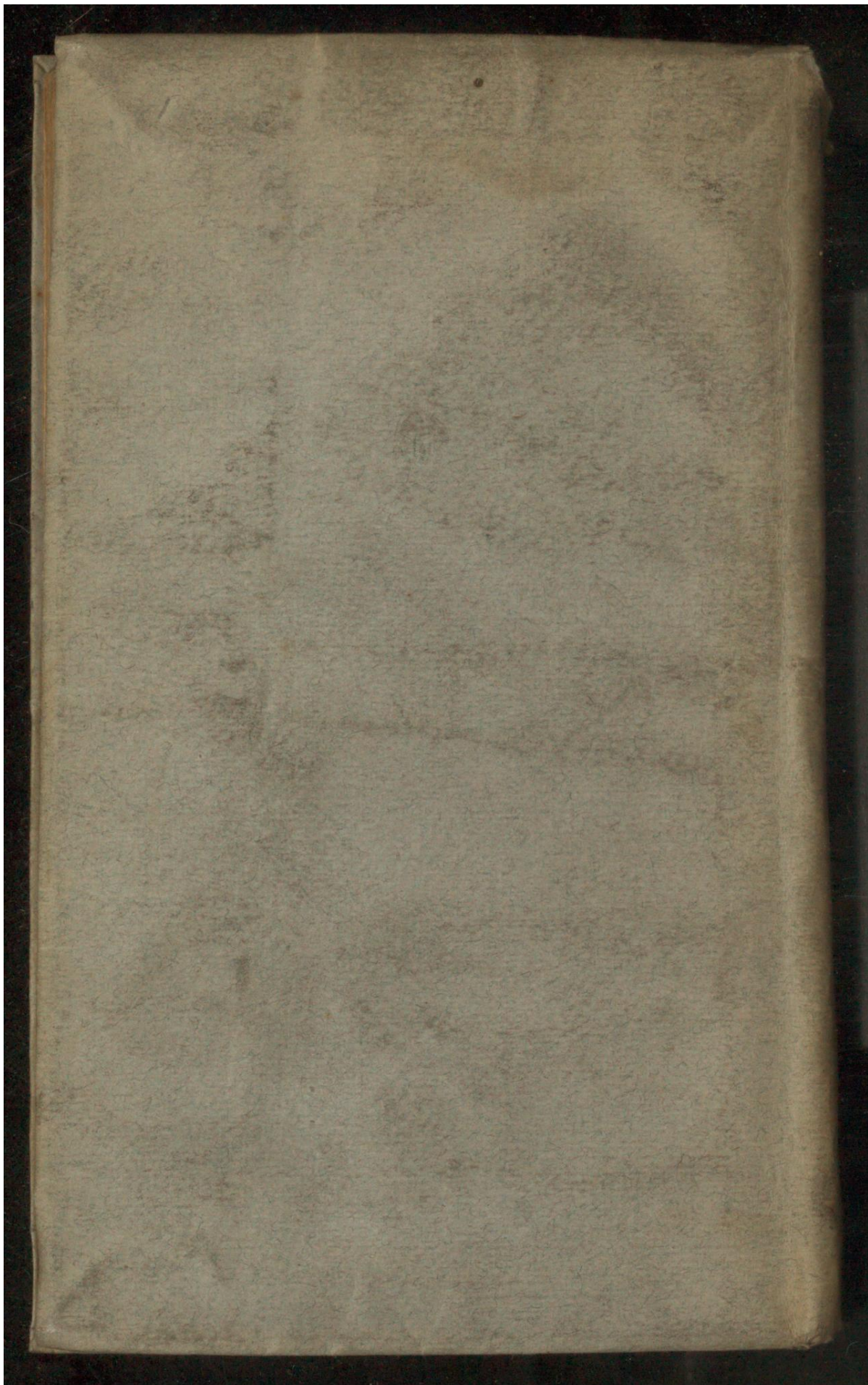

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
2283/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
2283/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
2283/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
2283/A

Col. C.

2283

A

Q. 5478

N. IV. C.

17

^{Apr}
P. III, 73

30

Liev
10 Sw. br
7 May / 28

51930

DE
IDOLOLATRIA
MAGICA,
DISSERTATIO,

IOANNIS FILESACI
Theologi Parisiensis.

PARISIIS,
EX OFFICINA NIVELLIANA,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, via
Iacobæa, sub Ciconijs.

M. DC. IX.
Cum Licentia Superiorum.

INDICIVS RARVM
FRACIPV RVM

Crupionis...
Anulus... de fide...
fol. 2. a.

Propolis...
tionis... quid Diabolus
ligatus.

B. Joann...
Quil...
fol. 4. 7.

Ex B. Brando...
pecunia...
fol. 7. 0.

Ligatus Diabolus...
fol. 2. b. a.

Protestant...
fol. 6. a. b.

Qua ratione Diabolus...
fol. 6. b. 7. a.

Christi...
fol. 6. b. 7. a.

Diabolus...
fol. 6. b. 7. a.

INDICVLVS RERVM
PRÆCIPVARVM.

§. 1.

Scriptionis causæ.
*Apulei locus, de fide magicis operibus
adhibenda. fol. 2. a*

§. 2.

Proposita controuersia, ab ea ra-
tiones, dissectæ, quid Diabolus
ligatus.

*B. Ioannis locus c. 12. Euang. explicatus à B
Cyrill. Isidor. Pelusiot. f. 4. 5.*

*Ex B. Bernardo, eo pacto Diabolus eiectus, ut
peccatum & mors superata dicuntur à Chri-
sto. f. 5.*

*Ligatus Diabolus, quid ex beato Augustino.
fol. 5. b. 6. a*

*Prædestinati liberati à potestate Diaboli ex B.
August. & B. Irenæo. f. 6. a. b*

*Qua ratione Diabolus dicatur magis scire post
Christi ortum, ex beatis Gregorio & Bernar-
do. f. 6. b. 7. a*

*Diabolus aliter tentat electos, aliter reprobos,
ã ij*

INDEX.

ex beatis Augustino & Bernardo. f. 7. a. b
 Elegans descriptio multiplicis tentationis quæ à
 Diabolo fit, apud B. Ephrem. f. 7. b. 8. a

S. 3.

Diaboli potestas duplex, & cu-
 iusmodi, Canon Ancyranus ex-
 cussus.

Diaboli potestas petita ex ordine vniuersi, vt de-
 scribit B. Augustinus. f. 8. b

Potestas Diaboli duplex, intrinseca, & extrin-
 seca, & hæc bifariam consideratur. f. 9. a

Potestas Diaboli ex S. Scripturis explicata.
 ibidem.

Locus Apostoli ad Ephesios, aliter dispunktus à
 B. Irenæo, quam vulgati codices Latini ha-
 bent. f. 9. b

Ex beatis Cyrill. & Ambros. explicatio loci A-
 postoli de potestate diaboli. f. 9. b

B. Gregor. locus apertissimus de potestate diabo-
 li. ibidem.

Terrulliano duplex potestas diaboli. f. 10. a

Fine quadruplici diabolus fideles tentat. ibidem.

Terrulliano cautio adhibita. f. 10. b

Angelorum potestas in transuehendis hominibus,
 varijs quidem exemplis, ac de Sathana idem.

fol. II. a. b

Canonis Ancyрани interpretatio. f. 11. b

Canonis Ancyрани collatio cum Canone Aga-

INDEX.

- thenfi, & loco apud Sarisberiensem. f. 11. b*
12. a
Locus apud Sarisberiensem emendatus, quid No-
Etluca, hinc Glossæ veteres emendat. e. f. 12.
a. b
Vulgata lectio apud Sarisberiensem defensa.
ibidem.
Canonis Ancyrani collatio cum loco Petri Ble-
sensis & emendatio illius loci. f. 12. b. 13. b
Transuectio Sagarum, firmata ex B. Epiphanio,
& Apuleio. ibidem.
Historia memoranda transuentionis Magi cu-
iusdam Siculi ope Dæmonum. f. 13. a. b
Diaboli potestas ex Dei permissu cuiusmodi sit ex
B. Augustino. f. 14. a. b
B. Augustini locus descriptus à beatis Gregorio
& Bernardo. f. 15. a
B. Augustini sententia explicata, de corporibus
quæ aliquando attribuit ipse Dæmonibus.
ibidem.
- §. 4.
- D**iaboli perpetua voluntas ac stu-
 dium in Dei nomine & cultu
 expetendo ac procurando.
Quæ ratione diabolus Deo similis esse voluerit ex
B. Gregorio. f. 16. a
Locus beati Gregorij emendatus. ibidem.
Post Christi nativitatem quàm studiosè diabolus
ã iij

INDEX.

- Dei nomen & existimationem ambierit. f. 17.
 & sequent.
- Quid sit illud Tertulliani: Soli Sathanam nouere
 Christiani. ibidem. a
- Tertulliani locus obscurus explicatus. f. 17. b
 18. a
- Tertulliani locus, solis Christianis exorcisandi
 vim attribuit, non Gentilibus ut quidam I.
 C. censuit. f. 18. a. b
- Diabolus, per Idola, per ceremonias, & Ma-
 gos, sibi diuinitatis opinionem ante Christi or-
 tum vendicauit. f. 19. a
- Idolis quam diuinitatem Gentiles attribuerint,
 ex varijs. f. 19. b. 20. a. b
- Statue Magica arte efficta, & cui vsui. f. 21. a
- Ceremonias sacras Deo auctore institutas æmu-
 latus est diabolus. f. 21. b

§. 5.

Diaboli artes, quibus diuinitatis
 existimationem apud homines
 parauit, vnde & quale Medicinæ
 commercium cum Magia, ridicula
 diuinandi ars.

Diabolus triplici modo diuinitatem apud Ethnicos
 euentus f. 22. a

Arnobio adhibita cautio, in sententia de effectis
 peccati originalis. f. 23. a

Diabolus morbos creat in corporibus humanis.

I N D E X.

- fol. 23. a. b
 Tertulliano medicina facta. f. 23. b
 Dæmones an serio & re vera morbos curare va-
 leant. f. 24. a. b
 Plinij reiecta sententia de Medicina velut Ma-
 giæ surculo. f. 25. b
 Medicina à Deo ex Scriptura. ibidem
 Medico quis honor habendus. f. 26. a
 Magia vnde nata ex B. Augustino, & Appo-
 lonio Thianeo. f. 26. b
 Magia quot & quales scientias complectatur
 Plinio. ibidem.
 Verbis curati morbi, priscis etiam temporibus.
 ibidem. & f. 27. a
 Magi medicinam faciebant apud varias gen-
 tes. ibidem.
 Iamblicus in Vita Pythagoræ emendatus. f. 27.
 b
 Medici nonnulli magiæ dediti. ibidem.
 Anus verbis morbos curant. f. 28. a
 Formula ridicula morborum verbis sanando-
 rum. ibidem. a. b
 Mercurij Trismegisti libri medici, an ad magiam
 spectarent. f. 28. b
 Pastophori & Pastophoria quæ ex varijs.
 ibidem.
 Medicina, cur dicta ars muta. f. 29. a
 Laniena Hippocratica ex Prudentio quid. ibid.

I N D E X.

*Verba sacra quàm ritè adhibeantur ad morbo-
rum curationem.* f.29.b

*Apulei excusatio, de egrorù quavis ratione iu-
uandis an legitima.* ibidem.

*Carminum & Verborum vsus in morbis curan-
dis, an semper innocuus.* f.30.a

Medicamentarius quis. f.30.b

*Medicina atque mathematicæ artes apud vul-
gus magiæ suspitione laborarunt.* fol. 31.a

*Philosophiæ honestiori nomine magia vocita-
ta.* ibidem.

Magicum medendi genus mirum. f.31.b

*Dæmones cùm apparent & formà quidem hu-
manà, maiorem solito & angustiore illam
obijciunt.* f.32.a

*Veteres etiam Hebræos credidisse mortuo-
rum vmbas apud inferos maiores appare-
re.* f.33.a

*Apud Gigantes idiotissimus Hebraicus pro
apud mortuos.* ibidem.

*Vaticinium ridiculum de euersione Imperij Tur-
cici, pronunciatum ante annos centum.* f.
33.b

*L.7. Cod. de malef. & mathemat. lux ab Am-
miano, Tertulliano, Paulo. I. C. fol.34.*

b

I N D E X.

- §. 6.
- I**dololatriæ & Magiæ consensu
fus.
- Quinque artes diaboli quibus homines à Deo ab-
ducere conatur. f. 36. a
- Magiam aut excusavit aut defendit Origenes,
& reprehensus ideo à Theophilo. f. 36. b
- Magia secunda Idololatria. f. 37. a
- Orpheus magus, Idololatriæ auctor præcipuus
apud Grecos. ibidem.
- Numa magus, Idololatriæ auctor præcipuus a-
pud Romanos. f. 37. b
- Numa ceremonias & ritus magna parte à Mose
mutuatus. f. 38. a
- Aegeria Nympha, quæ Numam docuit, dæ-
mon fuit succubus, non probus genius.
ibidem.
- Numæ Magia demonstrata. f. 38. b
- Sacra Cereris Eleusinae quid cum Magia. fol. 39.
b
- Sacra Serapidis & Isidis, quid ad Magiam.
ibidem.
- Græci appellati Ethnici, non Iuliani Apostatae
tantum tempore contra Alcianum. fol. 40.
a. b
- Scholæ magicæ ante Christi ortum. ibidem.
- Magia quæ ante Christi ortum concessa dicatur,
Tertul. & B. Hieron. f. 41. a. b

I N D E X.

- Idola Ethnicorum Demones esse, nec aliud Dæmonum genus, Dositheorum sententia ex Photio.* f. 41. b
- Ophite, Marcionite, Hæretici, Idololatra.* fol. 42. a
- Serpens diaboli symbolum.* f. 42. b
- Carpocratiani, Ethnophrones Hæretici, Idololatra.* f. 42. b. 43. a
- Quæ apud veteres Christianos remanserant, Idololatriæ reliquiæ quid ad Magiam.* fol. 43. a
- Medicinæ prætextu quæ Magica arte observata.* f. 43. a
- Caput Concil. Arelatens. illustratum.* f. 44. a
- Cariagij vox non Hispanis modo, sed & Gallis nostris vsurpata, & unde petita.* ibidem.
- Maleficium maleficio solvere, Ethnicam superstitionem redolet.* f. 44. b. 45. a
- Sacrificia Demonibus exhibita à fidelibus, & ijs minime magis.* ibidem. & pag. b
- Superstitionis prisca quæ supererant reliquiæ quo pacto cum Magia coniunctæ.* ibidem. b. & 46. a
- Quibus modis latria & summo cultu honoretur diabolus.* f. 46. a. b
- Historia lepida ex Paulo Veneto de societate Magiæ & Idololatriæ.* f. 47. a. b

I N D E X.

§. 7.

Sacrificium Magicum, quale, quo-
tuplex.

Ars Magica quo sine excogitata à Demonibus.
f. 48.a

*Dæmones quantum sibi sacrificia offerri expe-
tant, ex B. Augustino.* f. 48.a.b

*Dæmones sacrificijs mirificè delectari post Christi
aduentum.* f. 49.a

*Iamblicus Magus & sacrificandi dæmonibus
studiosus.* f. 49.b. 50.a

*Diabolus vel gladiatoris alicuius, vel Achillis,
Herculis, Aesculapij forma apparet.* f. 50.b

Iamblico quot deorum minorum genera. ibidem.
f. 51.a

Maximi Tyrij locus explicatus. f. 51.a

Iamblici demonstratio de sacrificij necessitate.
ibidem.

Sacerdos idem qui magus ex varijs. f. 51.b

*Iamblico & Apuleio distinctio & ordo sacrifi-
candi, qualis.* f. 52.a

Sacer homo & Peripsema quid. f. 52.b

Homines dæmonibus immolati in orbe nouo.
ibidem.

*Cur homo a deo dæmonibus grata sit victima ex
Varrone.* f. 53.a

*Chanochus scriptor antiquus ante diluuium cuius
libri de rebus sacris & vaticinijs apud Ethio-*

I N D E X.

- pes, non satis verè. f. 53. b
- De Symbolis & Verbis Barbaris ac nullius significati, à magis usurpatis, ex variis. ibid. f. 54. a
- Aegyptij Magia addictissimi ex Arnobio, locus observandus. f. 54. b
- Porphyrius magus, & varius in sacrificiis demonibus adsignandis.
- Ex Porphyrio, Iamblico, & Apuleio demones saepius in sacrificijs magicis apparent loco geniorum beneficorum. f. 55. a. b
- Reprehensa diuisio magiae in albam & nigram. fol. f. 56. a
- Indi pingunt demones albos. f. 56. b
- Demones Aquili nuncupati & unde vox illa ibidem.
- Cabalistarum figmentum de hircorum sacrificatorum, vno misso ad AZazel demonem terrestrem, quem illi bonum asserunt. f. 57. a
- Pythagoricorum sententia de viso demone ex Aristotele. ibidem.
- Magi gloriantur se cogere demones ad obsequium, & quid Cabalistsæ & Riccius de ea re. f. 57. b
- Expiationes magice quid. f. 58. a
- Chrysantius & Maximus Iuliani Apostatae praeceptores in rebus magicis. f. 58. b

I N D E X.

- Maximi operationes magica. *ibidem.*
- Chrysantij magica. f. 59. a
- Tegularia quid & Glossæ Isidorj in illa voce e-
mendate. *ibidem.*
- Balsamonj quot sint genera eorum qui artes ma-
gicas & maleficas consecantur. *ibidem.* &
f. 60. a
- Ex B. Basilio distinctio. *ibidem.*
- Hecatontarchæ seu Centuriones in magicis qui-
nam sunt Balsamonj. f. 90. b
- Trithemio quot genera maleficorum. f. 61. a
- De incubis & succubis locus Bedæ. f. 62. a
- Magica sacrificia & cætus nocturni malefico-
rum colliguntur ex legibus Imp. & Paulo
I. C. *ibidem. a. & b.*
- Sacrificij nunc diabolo exhibiti quod argumen-
tum. f. 63. a
- Thus Sacrificij nota ex varijs. *ibidem. a. b.*
- Christianus Thurarius quis Tertullian. f. 64. b
- Ex Trithemio, quæ maleficæ se demonj dicant
& deuouent. f. 65. a
- Pueri recens nati Diabolo sacrificati & baptiza-
ti à maleficis mulieribus. *ibidem.*
- In Ecclesia Orientali, Sarraceni pueros suos à
Sacerdotibus Christianis baptisari curabant ad
veneficia. f. 65. b
- Sarraceni pueros suos sine duplici baptismo Chri-
stiano abluendos offerebant. *ibidem.*

I N D E X.

Gentiles pueros suos ritu Christiano baptisari
cur voluerint ex Isidoro Pelusiota. fol. 66.

Parentes reprehensi à B. Augustino quod pue-
ros suos baptisatos Demonibus obligarent.
ibidem.

Noui Orbis Incolæ nonnulli quo ritu pueros
suos baptisent & unde illud. ibidem.

Diabolum voluisse adorari à B. Martino, A-
bramio & Valente Anachoreta. f. 66. b. 67.
a. b. & c.

B. Irenæi locus, de expetita adoratione à Diabo-
lo. f. 68. b

Diuina permissio non legitima excusatio magis
& maleficis. f. 68. b. 69. a

De pœnis magis & maleficis infligendis &
horum distinctione. f. 69. a. b

Novella Leonis A. in magos & maleficos cu-
in suis generis. f. 70. a. b

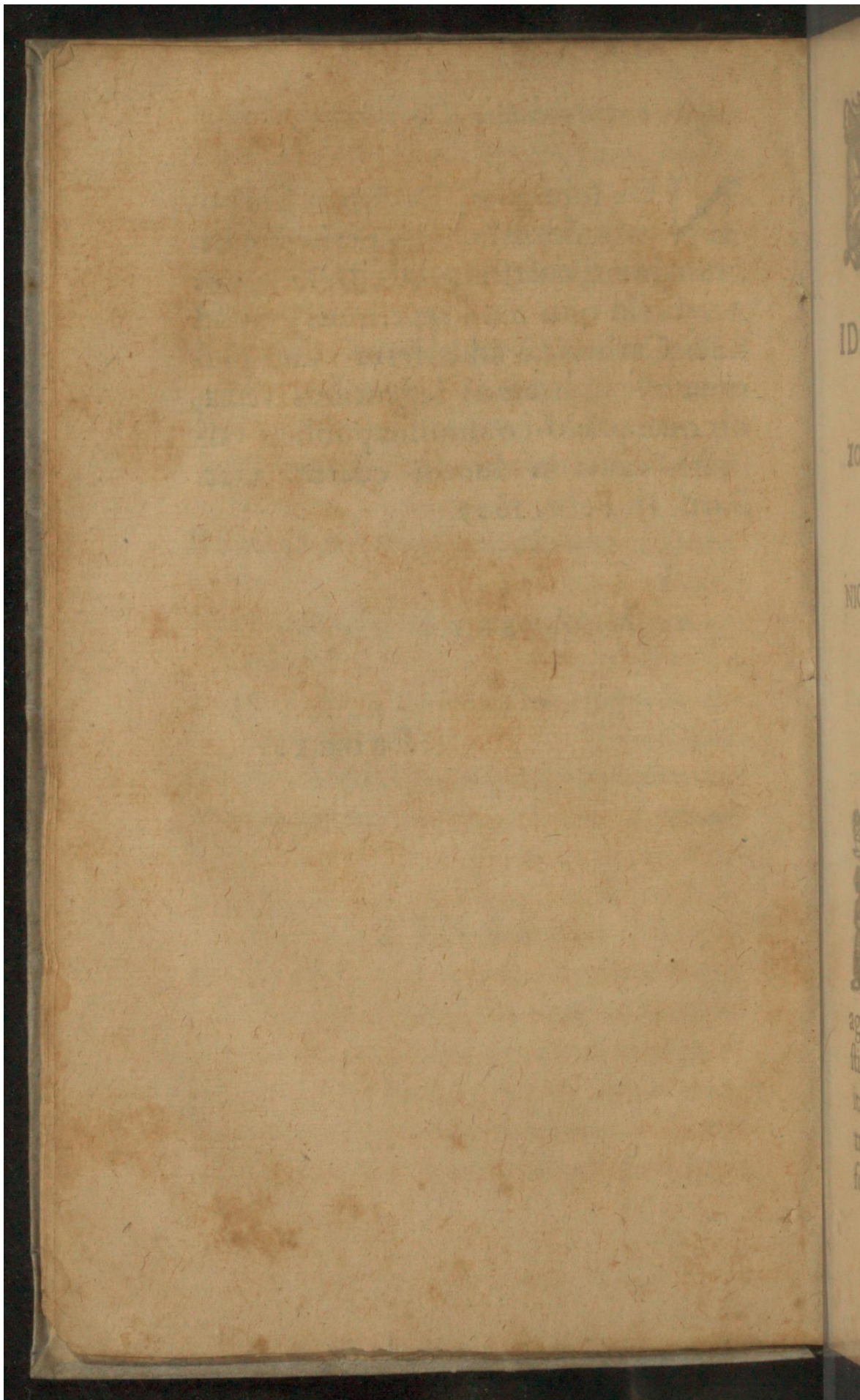
F I N I S.

Approbatio Doctorum.

NOs subsignati Doctores Sorbo-
nici, fidem facimus perlegisse Li-
brum hunc, cui titulus est, *De Idololatria
Magica*: in quo nihil reperimus, quod
fidei Catholicæ aduersetur: imò plu-
rima esse iudicamus legentibus vtilia,
ob quæ prælo commissus publicæ vti-
litatis causa in lucem edatur. Dat.
Parisi. 13. Febr. 1609.

M. AVBRY.

FROGER.

I
DE
IDOLOLATRIA MAGICA
DISSERTATIO,

IOANNIS FILESACI THEOLOGI
Parisiensis.

Ad clarissimum virum
NICOLAVM CAMVSIVM TORSIVM
Consiliarium Regium in supremo
Senatu Parisiensi.

§ I.

Scriptionis causæ.

I quis fortè miretur, CLA-
RISSIME CAMVSI, quod
postquam multos tamque
eruditos scriptores de
magica impietate scribere
aggrediar, huic si consilij mei ratio con-
fiterit, mirari desinet. Dum tu me non
ita pridem, & eo quidem tempore quo
tranquillum erat & Alcedonia circum
forum erant, comiter & benignè inuise-

A

DE IDOLOLATRIA

res, incidit inter nos de Maleficis & Strigibus sermo, atque cum me id concoquere non posse dicerem, quod genus istud hominum, ad ceterorum pestem perniciemque natum, ita longè lateque per Galliam, vel potius Europam vniuersam vagari, atque adeò impunè grafari videremus. Opponebas contrà magni nominis viros quamplurimos, sic de tota ista re censere, vt longè plura ficta falsaque reperiri dicerent, quàm quæ ex ipsius rei veritate deprehendantur. Duo harum rerum capita duntaxat excussimus, vnum de Maleficorum & Strigum ad nocturnos illos & detestandos cœtus transuectione: Alterum de sacrificio quod Summano illi Plutoni seu Sathanae exhibetur. Prius illud verissimum esse perdocti viri nostro æuo, ita demonstrarunt, vt si quis de eiusmodi transuectione dubitet amplius, is non modò in fide & religione Christiana peregrinus, verùm etiam iudicij rationisque parùm compos censendus erit. Verè si quidem de huius generis rationibus mihi scripsisse videtur Apuleius, istius disciplinæ non leuiter peritus, Milesiarum libro primo: *Minus callere eum qui*

prauissimis opinionibus ea putarit mendacia, quæ
vel auditu noua, vel visu rudia, vel certe su-
pra captum cogitationis ardua videantur, quæ
si quis paulò accuratius explorauerit, non modò
compertu euidentiâ, verùm etiam factu facilia
sentiet: De qua re postea videbimus. Po-
stremum autem caput de Sacrificio Ma-
gico, nobis est nunc explicandum. At,
inquiēs, ex eorum numero qui scripsere
de rebus Magicis; scripsere autem no-
stris temporibus plus minus viginti, &
in iis potentissimus Britanniaë Rex, ali-
qui hoc ipsum satis dilucidè & apertè
pertractarunt. Verùm quis neget post
messum spicilegium, post vindemiam
racemationes, post cœnam dubiam
analecta, post cœsam syluam recidiua
superesse. Deinde qui hoc attigere ar-
gumentum rem istam quasi plane ex-
ploratam perspectamque, & velut pro
confesso habitam proposuerunt, adeò
vt in ea diutius immorari noluerint.
Sed quoniam ita comparatum est, vt
caput hoc, quod in quæstione de Ma-
gis & Maleficis habenda primarium ac
præcipuum esse debet, ab ijs in contro-
uersiam vocetur, quos minime dubita-
re necessum est, eam ob rem quæ ab

DE IDOLOLATRIA

alijs omiffa , neglecta , vel obiter animaduversa , vt pluribus explicarem operæpretium duxi. Non hîc mihi de toto rerum Magicarum genere , nec vniuersim dicendi locus , & si lubens stylum stringerem in huius infeliciffimi sæculi homines , qui eò vesaniæ prolapsi sunt , vt dæmones aliquos esse audacter pernegent , omnemque de illorum vi , facultate atque opera disputationem non pluris faciant , quàm inanes Præficarum Nænias , Plautique mortualia ; Sed quid mirum si Sadducæos nostro æuo habeamus , cùm tot occurrant , quibus , vt cum Tertulliano lib. aduersus Psychicos loquar , *Deus venter est , pulmo templum , & aqualiculus altare* : Suntque eiusmodi qui & si Deum non negent , dispectorem planè , & arbitrum & iudicem non putent , vt habet Tertullianus libro de testimonio Animæ . Non probo equidem credulos istos , quibus mero meridie si dixeris tenebras esse credent , & ego viciffim odi Pyrrhonios istos , & qui supersedeant quidquam asserere , quorum opinor oculatæ sunt manus , credunt quod vident : Nollem ego vnus Apulei aucto-

ritate, libro itidem primo Metamorphoseon, pro comperto affirmare hæc omnia reapse Sagas efficere, nimirum cælum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, Manes sublimare, Deos infimare, sydera extinguere, Tartarum ipsum illuminare: Addo etiam Magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, ventos inanimos expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri: Sed horum pleraque & fieri & sensibus percipi, non modo scriptorum fide dignorum, quales sunt Olaus Magnus, Saxo grammaticus, Crantzius, rerum Aquilonarium scriptores, & alij, lectio perdocet, quin & vsus atque experientia comprobat: quæ dum tantæ fidei auctoritate recensentur, an homines istis crassis auribus & obstinato corde sese ludificari dicent. At quoniam res ista satis excussa, quod propositum est argumentum iam nunc persequi placet, ea tamen lege, vt nullus rerû æquus æstimator vberiore ac peritiorē dissertationem à me expostulet, quàm aut otij mei, quod perexiguum esse norunt, qui

DE IDOLOLATRIA

me norunt aut industriæ (tantillæne?) quandoquidem meo remigio rem geram, ratio patiatur. Sed quoniam id à me efflagitaueris, *Eruditissime Camusi,* si tantisper à recta quam institeram via diuerto, si quid non ita cohærens aut concinnum videatur, id in primis rerum istarum tenebris, quamquam illas scriptorum suorum fulgore non pauci doctrina florentes dispulisse conati sunt, tum tumultuariæ operæ meæ tribuatur, quæ te tuique similes bonarum litterarum columina & lumina, ad ignoscendum propensiores reddet. Nosti illud Floridi Madaurensis; *Sic fermè affolet apud prudentes viros esse in operibus indicatio resecatior, in rebus subitarijs venia prolixior.*

§ 2.

Proposita controuersia, ab ea rationes, dissectæ, quid Diabolus ligatus.

VT certa quadam via atque ordine, nostra deinceps progrediat, tur oratio, qualis sit propositio excutienda imprimis constituenda est. Aiunt post Christi ortum salutarem,

diabolo nullum exhibitum sacrificium, Deo ita obsistente, & sacra scriptura proclamante Ioann. 12. Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras, Ad di oportuit ex Prophetis vaticinia, non pauca de diaboli imperio per Messiam funditus euertendo. Et certè Apocalyps. c. 20. Angelus apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit & signauit super illum, vt non seducat ampliùs gentes, donec consummentur mille anni. Non negant credo, ad Constantinum Maximum vsque, in Imperio Romano, aut etiam Iulianum Parabatam, veterem illam & priscam Idolomaniam perdurasse, quæ non multò post sub Iouiniano, Valentiniano & reliquis Christianis Principibus, sensim extingui cœpit, nec nisi inter Magicæ disciplinæ conscios conseruata, vt postea dicemus. Verùm quis sit germanus sensus huius loci in B. Ioannis Euangelio nunc videamus. Mitto B. Augustinum & plures alios, vnusque B. Cyrillus Alexandrinus satis erit, qui lib. 8. Comment. in B.

A iiij

DE IDOLOLATRIA

Ioannem, c. 16. docet mundi nomine hîc designari improbos homines & flagitiosos prauis cupiditatibus obnoxios & indulgentes, Christum autem præuidisse post Passionem & glorificationem suam per vniuersum orbem multos populos credituros, in quorum cordibus Diabolus inhabitabat, sedemque posuerat, & cùm ipsi ad Christum conuerterentur, fidem illius amplexi Diabolo renunciarent, tum denique is ipse eijceretur foràs. Quærit autem B. Cyrillus, nunquid Diabolus de cordibus veterum iustorum scilicet Patriarcharum, Prophetarum, & similium, ejectus fuerit foràs, & tamen à Christo eijciendus nunc dicatur: Respondet tunc in hominibus paucissimis id factum esse, at modo in multis magnisque populis id iam faciendum. At, quæ ad nostram disputationem magis faciat, aliam subiungit quæstionem, quid sibi vult istud Diabolum nunc eijci foras, ac si neminem tentet, imò longè acrius tentare non cesset, vno verbo absoluit. Diabolum non vt antea intrinsecus & in animis regnare, at solummodo tunc temporis ex-

trinsecus nos omnes fideles oppugnare. Simili rem illustrat, hostis, mœnibus vr̄bis exclusus non cessat arietibus & machinis quaterere muros, quo sibi aditum perfringat ingressumque patefaciat. Beda totum hunc locum B. Cyrilli transcripsit paucis additis, Isidorus Pelusiota Epistola 164. ad Heraclidem Presbyterum, diabolum foras eiectum, exponit prius illud Diaboli ipsius regnum à diuina Christi potentia sic euersum esse, vt illud idem posthac nullo modo amplius obtinere possit. B. Bernardus insignis pietate & elegancia, hunc locum illustrat eleganter ex similibus collatione, quandoquidem in nouo Testamento, mors & peccatum non minus à Christo superata dicuntur, quàm diabolus foras eiectus, attamen illa non minus in homines desæuiunt quàm ante Christi beneficium acceptum. Præstat B. Bernardum audire sermon. in transitu S. Malachie. *Fortasse quis dicat: Quomodo mors à capite superata videtur, quæ tanta adhuc libertate seuit in membra? Si victa, quomodo adhuc præualet vniuersis, & non est homo qui viuat & non videat mortem? Victa plane mors o-*

DE IDOLOLATRIA

pus diaboli & peccati poena, victum peccatum causa mortis, victus & malignus ipse & peccati auctor & mortis. Nec modo victa sunt haec, sed & iudicata iam & damnata: diffinita quidem sed nondum promulgata sententia est. Denique iam diabolo ignis paratus, & si nondum ille praecipitatus in ignem, modico adhuc tempore sinitur malignari. Tanquam malleus caelestis opificis, factus est malleus vniuersae terrae. Terit electos ad eorum vtilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo Paterfamilias, tales & domestici eius peccatum scilicet & mors. Nam & peccatum licet simul cum Christo cruci ipsius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, sed habitare etiam in ipso, dum viueret, Apostolo permittebatur. Sic & mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur non obesse. Ex iis apparet quid significet Draco ille in abyssum missus ligatusque per annos mille, hoc est ad Antichristi vsque tempora, vt Patres exponunt. Non quod fideles ab eius infestatione immunes & securi existant, sed vt loquitur B. Augustinus libro 20. de Ciuitat. Dei. c. 8. Alligatio Diaboli est, non permitti exercere totam tentationem quam potest, vel vi, vel dolo, ad seducendos homines, in partem suam cogen-

do, violenter, fraudulenterue fallendo. Quod si permetteretur in tam longo tempore & tanta infirmitate multorum, plurimos tales, quales Deus id perpeti non vult, & fideles deiiceret, & ne crederent impediret. Quod ne faceret alligatus est. Tunc autem soluetur quando & breue tempus erit. Nam tribus annis & sex mensibus legitur totis suis suorumque viribus sæuiturus. Denique Patres reliqui in huius loci interpretatione cohibitam diaboli potestatem Christi aduentu fatentur. Vnde B. Augustinus Epistola 107. ad Vitalem Carthaginensem explicans parabolam illam de forti armato custodiente atrium suum, quæ extat Lucæ II. Mediator, inquit, intrat in domum fortis, id est in suo dominatu habentis genus humanum, & prius alligat eum, id est eius coercet & cohibet potestatem, potestatis suæ fortioribus vinculis, & sic eripit vasa eius quæcunque prædestinavit eripere, arbitrium eorum ab eius potestate liberans, vt illo non impediante credant in istum libera voluntate. B. Irenæus, hanc B. Augustini sententiam de electis & prædestinatis Christi beneficio à diaboli potestate plane liberatis, firmare videtur lib. 5. c. 24. Quoniam, ait, per hominem traducta est apo-

DE IDOLOLATRIA

stasia eius, & examinatio sententiæ eius homo factus est, adhuc magis magisque semetipsum contrarium constituit homini inuidens vitæ eius & in sua potestate apostatica volens concludere eum. Omnium autem artifex Verbum Dei per hominem vincens eum & apostatam ostendens, è contrario subiecit eum homini. Ecce, dicens, do vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, aut quemadmodum dominatus est homini per apostasiam, sic iterum per hominem recurrentem ad Deum euacuetur apostasia eius. Est & illud hoc loco B. Irenæi notandum, quod ait diabolum magis ac magis homini aduersari, postquam est ex illa prioris tyrannidis arce Christi virtute deturbatus. B. Gregorius in Iob. comm. lib. 34. c. 1. illud & comprobatur & rationem cur id fiat subijcit. Vnde, inquit, extrema mundi atrocius tentaturus aggreditur, quia tanto fit feruentior ad seuitiam, quanto se vicinior sentit ad poenam. B. Bernardus eodem pacto, sermone ad Pastores in Synodo, Multis modis, inquit, persecutus est Ecclesiam diabolus, sed nunquam grauius quam hodie, quia nunquam fuit maior perditio Christianorum, nec liberior aut securior transgressio diuinorum

preceptorum. Ecclesiam incipientem persecutus est per Tyrannos, proficientem persecutus est per hereticos, iam latam & florentem persequitur per motus illicitos. Tria sunt in anima, Ratio, voluntas, sensualitas, rationis est iudicium, voluntatis desiderium, caro debet obsequium, carnem ergo cruciavit in Martyribus, rationem perturbavit in simplicibus, sed voluntatem hodie deprivat generaliter in omnibus. Non tamen tam aperta vi, ut antea: sed subtilioribus dolis & artibus, acriores & vehementiores tentationum faces admouet, à quibus etiam electi non sunt immunes, sed dissimili & dispari exitu improborum, in quos ut pote sui similes immanem exercet tyrannidem. Quod eleganter paucis verbis explicat B. Augustinus libro de Genesi ad litteram. c. 12. *Sub diuina providentia ipse diabolus suam quidem habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non nisi quæ datur, vel ad subuertenda ac perdenda vasa iræ, vel ad humilianda siue probanda vasa misericordie.* Et de tentatione piorum, sic B. Bernardus libro de Modo bene viuendi, c. 67. *Nunquam serui Dei tentationes diaboli sustinere potuissent, si nequitiam eius pietas Dei non temperaret vel re-*

DE IDOLOLATRIA

frenaret. Alioquin, ut plurimum obseruare licet diabolus in viris probis exagitandis technas varias, dolosque nequiter, magis quam vim & impetum manifestum adhibere. Si quidem B. Bernardo scribente serm. 33. in Cantica. Seductorijs spiritus sedent in insidijs, & parant sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rector corde. At ille idem B. Bernardus sic seipsum explicat, sermone quodam in die S. Andreæ. Habet, inquit, nequissimus ille laqueos, habet & iacula, utpote callidissimus venator hominum solum sitiens sanguinem animarum. Alios telis appetit malitiosæ cuiuslibet suggestionis, & in eis vulnerat multos, quorum tenuis est patientia: Alios voluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinem copiosam eorum que in terra repunt aut volitant iuxta eam. Sed omnium venustissime diaboli præstigias in fidelibus ventilandis describit B. Ephræm sermone exhortatorio ad fratres: Caueamus, inquit, eius insidias, quoniam per eas aduersum nos decertat, ne dum nos velut ex omni parte securos ducimus, ipse sibi ingrediendi locum inueniat. Si enim tanquam leonem firma murorum communitione ipsum arceamus, tanquam canis efficitur, ut

propter vilitatem eum minimè deuitemus. Si ut canem excludamus, volucris instar per fenestram ingreditur. Metuimus eum dum Aquilam se exhibet, & mox passerculus apparet. Eycimus ut coruum, velut apis insilit: Cumque in omnibus cognouerimus eum, tunc in culicem sese transformans, non exigua nos iniuria afficit. Satis hactenus de diabolo ligato, hoc est cohibita & repressa eius à Christi beneficio potestate dictum est, nunc inquirendum vnde illa diaboli potestas, & quàm longè lateque sese extendat videndum: hinc non modò Sagarum vsitata transuectio, verum etiam Magicorum operum mira effectio facillimè comprobabitur, ac denique de diaboli cultu Magico & sacrificio illi exhibito, pro institutæ disputationis negotio quid sentiendum sit satis euidenter constabit.

DE IDOLOLATRIA

§. 3.

*Diaboli potestas duplex & cuiusmodi,
Canon Ancyranus excussus.*

Diabolo vires maximas inesse
vel ex suæ naturæ præstanti
conditione, nemo cui pectus
sapiat negabit. Vulgare illud
Iobi c. 41. Non est super terram pote-
stas quæ comparetur ei, qui factus est vt
nullum timeat, omne sublime videt, ipse
est rex super vniuersos filios superbiæ.
Et quidem beatus Augustinus libro 3.
de Trinit. c. 4. ex ipsius vniuersi per
diuinam prouidentiam distributione
demonstrat quid valeant dæmones.
*Quemadmodum, inquit, corpora crassiora &
inferiora, per subtiliora & potentiora quodam
ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritum
vitæ, & spiritus vitæ irrationalis, per spiritum
vitæ rationalem, & spiritus vitæ rationalis
desertor atque peccator per spiritum vitæ ratio-
nalem pium & iustum, & ille per ipsum
Deum, ac sic vniuersa creatura per Creatorem
suum, ex quo, & per quem, & in quo etiam
condita atque instituta est. Ex ea B. Au-
gustini*

gustini sententia & similibus, nostri Theologi duplicem agnoscunt in dæmonibus potestatem: Vnam intrinsecam & naturalem, alteram extrinsecam, quæ duplici modo consideratur, aut si opportuna non defuerit materia in quam ipsi vires suas exerant, aut si nullus illis obsistat. Quemadmodum homini à natura pedes sunt attributi, quibus valet & progredi & ambulare: sed & certo præterea interuallo ac spatio est opus: deinde non ipse in robore & cõpedibus degat, vel aliquo morbo fontico distineatur. Ista in dæmonibus cernimus, qui si aptam reperiant rei alicuius efficiendæ materiam, & insuper nulli obsistant boni Angeli, quid non præstabunt & conficient? Ephesiorum c. 2. Mundi rectores appellantur. Apocalyps. 7. dicuntur tenere ventos, & accepisse potestatem nocendi terræ, mari, & arboribus: & c. 14. potestatem habere super ignem. Ac summus illorum ab Apostolo loco citato Ephesior. 2. appellatur Princeps potestatis aëris huius: quin 2. Corinth. 4. nominatur Deus huius sæculi. Quanquam

B

DE IDOLOLATRIA

B. Irenæus libro 3. c. 7. locum hunc aliter dispungat quàm nostri Latini, & quidem hoc pacto, Deus excæcavit mentes infidelium huius sæculi, ac hyperbaton Apostoli sic concinnat, & nos amplius inquiremus §. sequente: sed B. Cyrill. & Ambrosius in hunc locum nuda & simplici constructione diabolum hoc loco ab Apostolo, Deum huius sæculi dici volunt, non aliter quàm Princeps huius mundi appellatur Ioann. 12. vt dictum est. Eodem sensu Principes sæculi i. Corinth. 2. Angelos interpretatur B. Basilius in c. 10. Esaiæ Prophetæ, qui & ad diabolum, ceterorum ducem ac Principem hæc Esaiæ refert. Sicut colliguntur ova quæ derelicta sunt, sic vniuersam terram ego congregavi, & non fuit qui moueret pennam & aperiret os & ganniret. Pollicetur, ait hoc loco B. Basilius, se orbem vniuersum pertrahere posse sub suam ditionem. B. Gregorius lib. 34. Moralium c. 17. cuiusmodi sit naturalis ista diaboli potestas, ita exprimit. *Potestas eius super terram, cunctis eminentior perhibetur, quia & si actionis suæ me-*

vito infra homines cecidit, omne tamen humanum genus naturæ Angelicæ conditione transcendit. Quamvis enim internæ felicitatis beatitudinem perdidit, naturæ tamen suæ magnitudinem non amisit, cuius adhuc viribus humana omnia superat, licet sanctis hominibus meritorum suorum deiectione subiaceat. Tertullianus & dilucidè & eleganter totam hanc disputationem concludit, libro de fuga in persecutione, adhibita distinctione potestatis quam habet diabolus, quarum vna propria sit, quam in infideles pro arbitrio suo exerat. Altera, vt nostri loquuntur, permiffuâ quâ erga fideles tantum vtatur, & quatuor quidem de causis, Deo ita volente, iubente, nimirum Probationis, Reprobationis, Humiliationis vel Emendationis gratia. Quidni Tertullianum tantisper audimus: *Habere videtur Diabolus propriam potestatem, si fortè in eos qui ad Deum non pertinent semel in fillam situla & in puluerem areæ & in salinam nationibus deputatis à Deo, ac per hoc Diabolo expositis, in vacuam quodammodo possessionem. Ceterum in domesticis Dei nihil illi licet ex propria potestate, quia quando liceat, id est ex quibus causis, exempla*

DE IDOLOLATRIA

in scripturis signata demonstrant. Sed addere debuit Tertullianus, Diabolum pro libidine etiam impios & infideles diuexare & perdere non posse, nisi à Deo accepta facultate & venia, vt postea ex Patribus agnoscemus. Non quæro speciatim quid possit Diabolus in intellectum, voluntatem ceteraque animæ hominis potentias, addo & corpora, id ex D. Thoma 1. p. q. 110. & de Malo q. 16. articul. 10. tum ex alijs Scholasticis à non paucis scriptoribus harum rerum, abundè expositum est. Sed quæro hoc loco, in genere quid possit suæ naturæ viribus, quod cum è scriptura sacra & Patribus satis apertè monstraerimus, nullus posthac, qui ratione ducatur, ambigere poterit, quin diabolus facili negotio homines ab vno in alium locum etiam longè distitum transuehere & adsportare queat. Constantissimè è veterum Patrum doctrina istud docent Theologi omnes, naturalia dona seu naturales facultates & perfectiones in dæmonibus post casum remansisse, quo vno proloquio & effato, præterea quæ præsertim ex beato Gregorio adduximus, omnis si quis supersit scru-

pulus ex animis hæsitantium istorum funditus euelli & extirpari debet. Taceo bonum Angelum, illa sibi indira virtute, Habacuch Prophetam à Iudæa in Babyloniam ad Danielem transeuctum. Omitto Iudæorum veterem illam doctrinam fuisse, vnde cùm raptus esset ex hominum conspectu Helias, Hælisæo filii seu discipuli Prophetarum omnem pollicentur operam in quærendo Helia illius magistro. *Ne forte, inquit, tulerit eum Spiritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium, aut in vnam vallium.* Id si factum fuisset, vt illi suspicabantur, non dubium quin ministerio Angelorum id effectum. Eiusdem generis illud est quod scribitur Actor. 8. Spiritus Domini rapuit Philippum à via quæ descendebat ab Hierusalem in Gazam, & inuentus est in Azoto. Non expressit Scriptura, an Philippus cum Eunucho Gazam peruenerit, an illo ipso itinere, quod verbis Scripturæ magis consentaneum, in Azotum adsportatus fuerit, quo raptu breuissimo tempore, vel forsan momento, supra quadraginta milliaria confecisse dicitur Philippus. Qui in isto argumento,

DE IDOLOLATRIA

quod nunc occurrit, versati sunt, omnes, præter illa superiora quæ repetere mihi necessariū visum est, vrgent exemplum Christi à diabolo & in Templi pinnaculum & in montem excelsum transuecti: quod quidem postremum ita stringit fluctuantium istorum animos, vt statim ad diuinam permissionem recurrere cogantur. Quod cum ita sit, quis amplius dubitet diabolum hæc & multò plura præstare posse, si modò id sinat diuina prouidentia. Toties decantatus ille Canon Ancyranus, cuius neque pes neque caput comparet, siue in Conciliorum editis Canonibus, nam appendices nihil moror, siue in corpore Canonum, nec Græci agnoscunt, & tamen à Burchardo libro 10. c. 1. & Iuone relatus, & satis prolixè p. ij. c. 30. tum à Gratiano, apud quem multa sine authore, omnem illam de transuectione dubitandi materiam suppeditauit. Concilij Agathensis extat Canon, citante Iuone p. ii. c. 54. nam nec inter editos Canones recensetur, eodem plane sensu. *Si aliqua est femina quæ se dicat cum demonum turba in similitudinem mulierum transformata certis noctibus,*

aliàs, nocturnis horis, equitare super quasdam be-
 stias & in eorum consortio annumeratam esse,
 hæc talis omnimodis scopis correctâ ex pa-
 roëcia eijciatur. Non nego Ioannem Sa-
 risberiensem libro 2. Policratici c. 17.
 eandem pene sententiam referre, sed
 quoniam locus ille à nonnullis sollici-
 tatus, ego illum tuebor & illustra-
 bo. Sic autem, De ijs quæ à Sagis &
 Migis narrantur quæque in spiritu patiun-
 tur, & tamen miserrimè & mendacif-
 simè credunt in corporibus euenire. Qua-
 le est quod nocticulam vel Herodiadem, vel
 præsidem noctis dominam, & consilia &
 conuentus de nocte asserunt conuocare, varia
 celebrari conuiuia, diuersis occupationibus e-
 xerceri, & nunc istos ad poenam trahi, pro
 meritis, nunc illos ad gloriam sublima-
 ri. Noctilucam non Nocticulam lego, &
 quidem Macrobij auctoritate, libro 3.
 Saturnal. c. 8. ex Læuino. Et illa alma
 Noctiluca, quæ hîc memoratur, non a-
 lia quàm Luna, quæ priscis eadem
 cum Diana, cuius disertim mentio fit
 in illo Canone Ancyrano. Glossæ ve-
 teres ab Henrico Stephano ita legunt
 Noctacula ΕΝΑΤΗ ΝΥΚΤΟΦΑΙΝΟΣΑ Nocti-

DE IDOLOLATRIA

cula pro Noctiluca, & ipsa interpreta-
 tio Græca id firmat. Pro *Herodiade* sunt
 qui reponunt *Heroidem*, & id à mala
 manu est, nam constanter Gratianus
 & Sarisberiensis legunt *Herodiadem*, &
 illud interpretamētum heroides ἡρωίδα
 frustra est. Interim dum de ea re dis-
 ferit Petrus Blesensis Epistola 65. & ad
 Canonem istum Ancyranum alludens
 legit, *Homodiane*, corrupta proculdu-
 bio voce, cum *Herodiades*, vel *Hera Dia-*
ne, vera & germana sit lectio. Verum
 ut & nos aliquid de isto Canone dica-
 mus, quæ ex Sarisberiensis adduximus ea
 satis demonstrant, multa à Sagis vel
 potius à dæmonibus fingi, qualia sunt
 illa de Diana, de herodiade, de conui-
 uijs, qualia Plautus in Pseudolo indicat,
 actus 3. Scen. Forum. *Non condimen-*
tis condiunt, sed strigibus viuis conui-
uis intestina quæ ecedunt, tum spe-
 ciebus & ministerijs, de illa gloriæ
 beatitate: sed hæc nihil ad transuectio-
 nem, quæ non minus re ipsa & verè
 contingere dicetur, etiam si cetera dæ-
 mon præstigiatoriè obijciat. Petrus
 Blesensis qui eodem tempore vixit quo
 Ioannes Sarisberiensis Epistola 65. Dæ-

mones assumunt, inquit, corpora mulierum de nocte, quæ heræ Diuinae dicuntur, quæ mulieres hæc opinantur, eis tamen nulla fides adhibeatur, licet enim sæpe vera pronuncient, sæpius tamen & periculosius mentiuntur. Postrema hæc clausula non omnia quæ de ijs feruntur, falsa esse declarant, licet multò plura fingant. Si quidem fate- mur Strigibus & Maleficis multa eue- nire, non tam re ipsa quàm imaginariò & fantasiæ illusione, veteratoris istius Orcini præstigijs, sed omnem idcirco actionem diaboli circa Sagas & Magos imaginariam esse qui crederet, non posset hæc res ellebori iugere obtineri. Ad B. Epiphanium, & vide hæref. 30. contra Ebionæos, istam Magicam trans- uersionem adumbratam, tum & Apu- leium huic disciplinæ suo magno ma- lo initiatum, libro 3. Milesiarum, ubi Pamphiles insignis Sagæ, vxoris ho- spitis sui transformationem & transue- ctionem mellitis verborum globulis describit. Marinæus Siculus Deca- dis prioris de rebus Siculis libro 3. nar- rat Diodorum quemdam, quem vul- gus Liodorum vocabat, Magum insi- gnem Catanæ extitisse, qui potenti

DE IDOLOLATRIA

carminum suorum vi, homines in bruta animantia conuertere, omniumque ferme rerum formas, in alias & inusitatas transformare, longissimisque à se spacijs distitos homines repente ad se attrahere videbatur. Is cum capitis reus cruci tradendus esset, vi cantaminum præsentissima, è Catana Byzantium, cuius imperio eo tempore Sicilia suberat, & rursus è Bizantio Catanam, lictorum manibus dilapsus, paruo temporis interstitio par aera se deuehi iussit. Sed tandem à Leone Catanensi Episcopo diuina virtute ex improviso captus, frequenti, in media vrbe populo, in fornacem igneam coniectus incendio absumptus est. Vnus omnium copiossimè in isto Canone explicando versatus est Albertinus Tractat. de agnoscendis assertionib. Catholic. q. 24. è quo quid non sunt mutuati qui Canonem istum interpretari voluerunt nuperi isti scriptores, tacito illius nomine? Sed vt tandem è diuerticulo in viam redeam, quid aut quantum efficere valeat Diaboli potentia, his veluti diuinæ iustitiæ, bonitatis, & sapientiæ, frænis cohibita & coercita, paucis ex-

plicemus. B. Augustinus varijs locis
dæmonum vires dum auget simul &
hanc adhibet præcautionem, scilicet
Dei permissionem, nec idcirco illos
creatores existimandos, licet mira effi-
ciant, & quo pacto hæc fiant & quo
fine docet. Ita enim libro 3. de Trini-
tate, c. 3. postquam narravit Magos
Pharaonis defecisse in tertio signo,
quando quidem Cyniphes, id est mus-
culas breuissimas producere non po-
tuerint exemplo Mosis, ac tum excla-
masse, *Digitus Dei est hîc*, concludit.
*Vnde datur intelligi nec ipsos quidem transgresso-
res Angelos & aëreas potestates, per quas Ma-
gica artes possunt quidquid possunt, valere ali-
quid nisi data desuper potestate. Datur autem
vel ad fallendos fallaces sicut in Aegyptios &
& in ipsos etiam Magos data est, ut in eorum
spirituum seductione viderentur admirandi à
quibus fiebant, à Dei veritate damnandi, vel
ad admonendos fideles ne tale aliquid facere
pro magno desiderent, propter quod etiam nobis
Scriptura auctoritate sunt prodita, vel ad exer-
cendam, probandam, manifestandamque iusto-
rum patientiam. Paulo post addit. Nec
ideo putandum est istis transgressoribus Ange-
lis ad nutum seruire hanc visibilium rerum ma-*

DE IDOLOLATRIA

teriam, sed Deo potius à quo hæc potestas datur, quantum in sublimi & spiritali sede incommutabilis iudicat. Postea confert beatus Augustinus dæmones cum ijs qui ad metallam damnati sunt, quibus in metallo & fodinis sruunt aqua & ignis & terra, vt faciant inde quod volunt, sed quantum sinitur. Eleganter c. 8. hæc subiungit. Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hominum, nec agricola creatores frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda Dei virtus interius operetur: ita non solum malos sed nec bonos Angelos fas est putare creatores, si pro subtilitate sui sensus corporis, semina rerum istarum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt, atque ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occasiones. Sed nec boni hæc, nisi quantum Deus iubet, nec mali hæc iniuste faciunt, nisi quantum iuste ipse permittit. Nam iniqui malitiâ voluntatem habent iniustam, potestatem autem non nisi iuste accipiunt, siue ad pœnam suam, siue ad aliorum, vel pœnam malorum, vel laudem bonorum. Postremam hanc B. Augustini sententiam descripserunt B. Gregorius, & beatus Bernardus, ille comment. in Iob lib.

18. c. 3. *Omnis voluntas Diaboli iniusta est, & tamen, permittente Deo, omnis potestas iusta. Ex se enim tentare quoslibet iniuste appetit, sed eos qui tentandi sunt, prout tentandi sunt, non nisi iuste tentari Deus permittit. Hic vero libro de Modo bene viuendi c. 67. ijdem pene verbis: Quamuis diabolus semper cupiat tentare seruos Dei, tamen si a Deo potestatem non accepit, non potest implere quod querit. Vnde & omnis voluntas diaboli semper est iniusta, sed tamen permittente Deo, iusta est potestas eius. In eam rem paulò post Bernardus explicans locum 1. Reg. 18. vbi scribitur quod inuasit Spiritus Dei malus Saul. Spiritus, inquit, malus erat per malam voluntatem, & idem Spiritus Domini erat per acceptam iustissimam potestatem. Verum dum hæc postrema verba sententiæ allatæ B. Augustini, ex aliorum & similium collatione explano, illud penè mihi exciderat quod eo loco cuiusdam negotium facessere posset dum ait demones subtilitate sui sensus corporis nosse ea quæ nobis occultiora sunt, ac si vir iste Sanctissimus demones corporeos esse affirmet. Et licet locis quamplurimis, & ipso quidem libro 3. de Trinitate, inter spirituales*

DE IDOLOLATRIA

creaturas numeret dæmones, mirum videbitur cur corpora illis adtribuat nisi quod vt libro 2. quæstion. de Genesi ad litteram c. 13. Dæmones corpus aëreum habere scribit, Platonicus videri voluerit, & certè Platonicus, quibus ipse plurimum tribuebat, ita vitium est, de qua realij & nos manum subducimus.

S. 4.

*Diaboli perpetua voluntas ac studium in
Dei nomine & cultu expetendo
ac procurando.*

 Saia 14. quàm audacter, quàm elatè, Spiritus ille Princeps è multis, *In cælum conscendam super astra Dei exaltabo solium, sedebō in monte Testamenti in lateribus Aquilonis ascendam super altitudinem nubium similis ero Altissimo*: Scite Tertulian. lib. 2. aduersus Marcion. Luciferum & eminentissimum Angelorum & Archangelorum & sapientissimum omnium appellat, sed Ezechielis verba de illo vsurpans. *Ex qua die conditus es cum Cherubin po-*

fui te in monte sancto Dei, fuisti in medio lapidum ignitorum, fuisti inmutuperabilis in diebus tuis ex qua die conditus es, donec inuenta sunt lesurae tuae de multitudine negotiationis tuae. Promas tuas deplesti & deliquisti. Infelicissimus plane Apostata, qui tanto fastu & arrogantia elatus ut de eriscundo diuinitatis imperio cum suo Creatore ageret. Ita enim B. Gregorius lib. 29. in Iob. comment. c. 6 Solus altissimus ita dominatur super omnia ut alteri subesse non posset, quem Diabolus imitari peruersè voluit cum suum Dominum quærens ei subesse recusauit. Dominium hoc loco reponendum & expungendum tò Dominum quilibet vel parum oculatus aduertit. Eodem pacto illud idem exprimit lib. 34. Com. in Iob. C. 17. Leviathan iste eius celsitudinis, scilicet Diuinæ, culmen aspiciens ius peruersæ libertatis appetit ut & præesset ceteris & nulli subesset; Cuius eo ipso similitudinem perdidit, quo esse ei superbè similis in celsitudine concupiuit. Ego hîc minutias non disquiro, an reuera diuinam æqualitatem ambierit, aut qualis ista similitudo & æqualitas censenda sit, & in quo constituenda, hæc enim sunt alterius loci, sed grauissimo lapsu suo & infelicitate

DE IDOLOLATRIA

multo magis ferocientem magisque
 turgidum & tumentem spectemus. E-
 zechielis. c. 28. sub nomine Principis
 Tyri describitur Diaboli arrogantia e-
 iusmodi. *Hæc dicit Dominus Deus eo quod
 eleuatum est cor tuum & dixisti Deus ego sum
 & in Cathedra Dei sedi in corde maris.* Theo-
 doretus ad hunc locum ait Diabolum
 in hanc insaniam lapsum & rabie adeo
 percitum esse, vt seipsum Deum appel-
 laret, hominibusque vt diuinum cul-
 tum sibi exhiberent persuasisse. Et qui-
 dem eò dementiæ progressus est vt e-
 tiam à Christo Seruatore pro Deo ado-
 rari voluerit Math. 4. *Hæc omnia tibi dabo
 si cadens adoraueris me,* aut vt habet B. Lu-
 cas c. 4. *Tibi dabo potestatem hanc vniuer-
 sam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt;
 & cui volo do illa.* Sed post salutarem
 Christi Seruatoris incarnationem dia-
 bolum ab ista captandæ diuinæ existi-
 mationis & cultus diuini insania non
 cessasse, declarant veteres Christiani
 scriptores. Vnicum testem proferam B.
 Iustinum martyrem apud Andream
 Cæsariensem c. 34. Apocalypf. serm. 12.
 qui ait post Christi aduentum, diabo-
 lum magis blasphemum fuisse in Deum
 quam

quàm antea, & multo apertius. Sed illud in primis obseruandum, aureo illo nascentis Ecclesiæ sæculo diabolum cum plurimos haberet adhuc sui & admiratores & sectatores, versipellem se quando lubebat sapius fecisse, vnde Tertullianus Apologetic. c. 23. scribit diabolum à quolibet Christiano iussum loqui, se dæmonem esse confiteri solitum, at verò interrogatum ab aliquo Ethnico, Deum se prædicare. Sed dum histrioniam facit, veritutus, ipsos fallere nequiuit Christianos, si quidem Tertulliano teste libro de testimonio Animæ. *Soli Sathanam nouere Christiani.* ad quod alludit B. Augustinus Epistola 5. ad Marcellinum, scribens doctrinam Christianam Angelos sanctos à dæmonum malignitate distinxisse. Idem etiam Tertullianus libro de Anima. *Spiritualia nequitie non quidem socia conscientia, sed inimica scientia nominis Christiani, nec imitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus, multiformem lucem mentis humane, totius erroris artificem, salutis pariter animæque vastatorem.* Et certè Tertullianus ipse Apologetic. c. 23. vrget Ethnicos vt ipsi agnoscant tandem

C

DE IDOLOLATRIA

diaboli versutiam, qui non aulus menti-
ri adiuratus à Christiano, qualis sit re-
vera fateri cogatur, sed impudenter se
Deum prædicet apud ipsos Ethnicos:
At inquit Tertullianus: *Magis fides prona
est aduersus semetipsos confitentes, quam pro se-
metipsis negantes.* Verùm ne ipsi Ethni-
ci exciperent etiam Dabolum à Chri-
stiano adiuratum, mentiri dum se dæ-
monem confiteatur, eleganter illud op-
ponit Tertullianus; *N. mo ad suum dede-
cus mentitur, quin potius ad honorem.* Sed
quoniam in Tertulliano sumus, locum
illius subobscurum de hac quæstione
lubens explicarem, saltem coniectu-
ram meam proponam: extat autem lib.
de Anima, vbi diaboli fallaciam à Chri-
stianis frequenter detegi narrat. *Cum;*
*inquit, in exorcismis interdum aliquem se ex
parentibus hominem sui adfirmat, interdum
gladiatorem, vel bestiarum, sicut & alibi
Deum.* Postrema hæc, cuiuspiam eò re-
ferenda videbuntur, quò spectant &
superiora: Indicat verò quod in ob-
fessis & energumenis, vel denique ido-
lis responsa dantibus dæmon adiuratus
quis esset, aut defuncti alicuius paren-
tis, aut gladiatoris, vel damnati ad be-

stias animam se renunciabat, aut Deum. Et certè suprà constanter negavit Tertullianus diabolum adiuratum à Christiano mentiri, tamen Deum se esse nunquam apud exorcistam Christianum proloqui ausus esset, quod in Apologetico & hoc libro de Anima sæpius inculcat Tertullianus. Itaque quod ait diabolum alibi se Deum prædicare hoc ad Ethnicos pertinet, & ipse Tertullianus Apologetic. c. 23. satis dilucidè istud exprimit cùm ait. *Edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem demone angri constet, iussus à quolibet Christiano loqui. Spiritus ille tam se Dæmonem confitebitur de vero, quàm alibi Deum de falso.* Discrimen hoc erat quod Dæmon, exorcismis, & vt suprà ex Tertulliano adnotatum, expugnatoria dominatione, Dæmonem se esse inuitus fatebatur, sed nulla vis eiusmodi apud Ethnicos: Vnde probare non possum Iurisconsulti alioquin valde docti sententiam, qui ad L. 1. ff. de extraordinar. cognition. scripsit exorcisandi ritum, etiam apud Ethnicos vsitatum, citatque Tertullian. locum libr. de Idololatria. Sed contrarium euincit locus ipse Tertullian. vbi

DE IDOLOLATRIA

solis Christianis exorcisandi potestatem vindicat. Loquitur enim de Christiano, qui arte sua vel professione, aut negotiatione aliquid formandis Idolis administrauerit. *Qua constantia, inquit, exorcisabit alumnos suos quibus domum suam cellarium prestat.* Vocat autem dæmones, alumnos illius Christiani, quia idola in quibus dæmones inhabitare dicebantur, aut pinxerit aut finxerit aut venalia exposuerit. Sed pergamus, diabolum diuinæ maiestatis Simiam agentem apertius adhuc patefacere. Cùm iam Christi fides in dies magis ac magis propagaretur, dæmonumque potentia passim à Christianis traduceretur, tum vix dæmones palam & publicè se deos prædicabant, at in Magia inquam vt tutissimam arcem sese receperant, audacter Deos se profitebantur, quemadmodum refert Tertullianus libro de Anima: *Quanquam postea diabolus nihil omiserit eorum quibus diuinitatis opinio aliqua in hominum animis ingenerari posset, iisque præstigijs, diuinum cultum apud insanos illos ambitiosè consecraretur, quin ad finem vsque eo morbo laboraturum scri-*

ptura commemorat. Apocalyps. c. 13. nouissimis illis diebus S. Ioannes futurum ait, vt ab Antichristo, vel potius à diabolo, Antichristum inhabitante, dementati homines falsis editis miraculis adorent Draconem, qui dedit potestatem bestiæ siue Antichristo: Et quod B. Paulus 2. Thessalonicens. c. 2. dixit de Antichristo, quod filius iste perditionis extolletur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, id etiam ad diabolum refert B. Ambrosius in hunc locum ijs verbis: *Sathanas in homine id est Antichristo apparebit, vt virtutibus mendacij ostendat se Deum.* At dicent soluendum esse tunc temporis diabolum itavt Deo sic volente omnem suam exerat potestatem. Verùm nullo vnquam tempore diabolum non se pro Deo iactasse indubitatum est, non tamen ita apertè & impudenter vt in mundi fine, sed pro sua calliditate & vafricie, artes quasdam excogitauit quibus ante Christum hominum animos fascinaret, quas etiam post Christi ortum, easdem omnino adhibuit ad incautos magis & rudiores euertendos, illud autem discriminis inter vtrumque

DE IDOLOLATRIA

tempus ante & post Christum natum dignoscitur, quod antequam Christus in carne apparuisset, diabolus, statuis seu idolis, & ceremonijs siue ritibus sacris, atque hominibus sibi obnoxijs, vtpote Magis, Aruspibus & similibus vtetur ad eminentiam illam diuinitatem suam asserendam. De hominibus dicemus sequenti capite, de idolis verò quàm multa multi veterum scripsere, & ratum illud fixumque Ethnicis, suorum Deorum siue dæmonum idolis & statuis diuinitatem inesse, veluti docet Clemens Alexandrinus libro 6. Stromat. & in Protreptic. & Eusebius lib. 4. Præparat. Euang. c. 6. & alijs capitibus, tum libro 5. c. 2. & alibi passim. B. Augustinus in Psalm. 113. Apud Photium Bibliothecæ c. 215. Philoponus scripsit contra Iamblici librum de Simulachris, quæ hic asseuerabat diuina esse idola & præsentia numinis referta. Equidem libro de Mysterijs Ægyptiorum ipse Iamblicus scribit Deos, hoc est dæmones varias mundi partes, vrbes, ædes, statuas propriè sortiri. Meminit & beatus Ambrosius libro de Incarnationis dominicæ

Sacramentum c. 8. & Tertullianus Apologetic. c. 22. *Dæmonum ratio delitescens sub nominibus & imaginibus mortuorum quibusdam signis & miraculis, & oraculis fidem diuinitatis operatur.* Arnobius libro 6. *Ethnicos alloquens. Si apertum vobis, si liquidum est in signorum visceribus Deos viuere, atque habitare cælites. Et antea. Quænam est ergo ratio, ut si omnia hæc corpora intacta atque infecta permanserint, creantur vi Numinis atque auctoritate cælesti. Formas si accipiant hominum, si auriculas, nasos, buccas, labra, oculos, cilia, continuo Dii fiant, & in ordinem cælicum referuntur & censum? Nouitatis aliquid fictio corporibus his addit, ut adiectione ipsa cogamini aliquid eis credere diuinitatis maiestatisque collatum.* Idem habet libro 1. *Quin & Apuleius ipse libro ij. Milesiarum, Spirantia simulachra vocat. Sed abfoluo vno Lactantij loco. Sic autem habet libro 2. c. 16. Illi autem qui descierunt à Dei ministerio, quia sunt veritatis inimici & præuicatores, Dei nomen sibi & cultum deorum vendicare conantur, non quod vllum honorem desiderent, quis enim honor perditis est? nec ut Deo noceant, cui noceri non potest, sed ut hominibus quos nituntur à cultura & notitia vere maiestatis auertere, ne immortal-*

DE IDOLOLATRIA

tatem adipisci possint, quàm ipsi sua nequitia perdididerunt. Offundunt itaque tenebras & Veritatē caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint, & ut illiciant in Temp'is se occultant & in sacrificijs omnibus præstò adsunt, eduntque sepe prodigia, quibus obstupescit homines fidem commodent simulachris diuinitatis ac numinis. Ceteri Ecclesiæ scriptores non probant quod ait Lactantius hoc loco, dæmones nullum honorem desiderare, imò honoris etiam diuini cupidissimos existere, & summo illo ambitionis æstu iactari sine vlla dubitatione affirmant, & nos cùm de sacrificio agemus, istud certissimum esse demonstrabimus. Petrus martyr Anglerianus Oceanæ Decadis 2. lib. 6. narrat in Cuba insula apparuisse dæmonem, caudatum, hiatu vasto, dentatum, cornutum, Zemen vocant, & quidem eadem planè forma & habitu atque idolum, quod ab incolis adoratur: ac paulò ante memorat idem auctor, ipsius insulæ incolas passim videre & alloqui Zemes suos, id est dæmones in eiusmodi idolis. Postea diabolus aliam statuarum excogitauit artem, ut qui Magicas fieri docuerit ad perniciem aliquam aut infe-

rendam aut auertendam, de ijs dixere nonnulli antea, & nos idcirco pauca. Photius Bibliothecæ c. 80. in Olympodoro narrat apud Rhegium ex aduerso Siciliae, statuam Magicam extitisse, quæ Æthnæ montis ignes auerteret, & Barbaros ne in Siciliam traicerent prohiberet: Illa verò contracta ab Æsculapio, qui in Sicilia Constantij nobilissimi, & Placidiaë sororis Honorij, & Arcadij Imp. possessiones curabat, Insulam & ab Æthneo igne & à Barbaris grauissima pertulisse damna. Post aliquantum idem prodit de tribus statujs Magicis quæ ne Barbarorum gentes in Imperium Romanum irruerent obstabant. Tantum hoc tempore Magiæ tributum, quasi illa firmissimum esset aduersus ingruentes Barbaros præsidium, vnde & Photius eodem capite refert Libanium Asianum genere, summum Magum & veneficum, professum se posse admiranda absque armatis hominibus aduersus Barbaros patrare, & quidem experimentum dedisse, sed iussu Placidiaë necatum postea. Quod autem ad castus & ceremonias attinet, quàm multa diabolus

DE IDOLOLATRIA

ex Iudaicis ritibus & legibus sacrorum,
mutuatus est, & tantisper suo more a-
dornata & efficta suis proposuit, aucto-
re Tertullian. libro de Præscription.
& lib. de Baptismo: eam ob rem dixit
diabolum rei Dei æmulari, & libro de
testimonio Animæ, Æmulatio verita-
tis à Spiritu immundo, & vulgatus lo-
cus, libro de Præscription. aduersus
Hæretic. Theodoretus in Epistolam 2.
ad Corinth. Mos est diaboli diuina i-
mitari. Qua de re B. Iustinus martyr
Apolog. 2. Eusebius Præparat. Euan-
geli. locis pluribus, nec non & Iulius
Firmicus libro de Erroribus profanar.
religion. id explanant. B. Hieronimus
libro 2. aduersus Iouinianum. Quæ in
æmulationem Dei facit diabolus non
religionis nostræ superstitio, sed no-
stra arguitur negligentia, id nolentium
facere quod bonum esse etiam sæculi
homines non ignorant. De Magis &
ceteris diaboli ministris dicemus po-
stea.

S. 5.

*Diaboli artes, quibus diuinitatis existimationem
apud homines parauit, vnde &
quale Medicinæ commercium
cum Magia, ridicula di-
uinandi ars.*

 Rnobius libro i. aduersus Gen-
tes, præclarè illud, Proprium,
consentaneum, dignum est ve-
ro Deo, nihil nocens aut noxium, sed
opiferum, sed salutare, sed auxiliaribus
plenum modis, potestatis munificæ li-
beralitate donasse. Istud probè nouerat
diabolus; itaque hominum saluti &
commodo, certis quibusdam rationi-
bus consuluisse ac prospexisse videri vo-
luit: Quæ verò sint rationes illæ quas
adhiberet ad omnem malitiæ suæ sce-
nam, & quibus diuinitatem mentieba-
tur, exponit Tertullianus libro de Ani-
ma, & ad tria summa genera reuocat,
Medicinarum, Admonitionum, & Præ-
nuntiationum, *Quæ in speciem benignitatis &
vtilitatis comparata veluti beneficia eò subtilius
fallunt, dum per ea quæ iuuant ab inquisitione*

DE IDOLOLATRIA

*veræ diuinitatis abducit diabolus ex insinuatione
falsæ, & eo magis lædit iuuando. Singula
nunc expendamus, & à Medicatione
ducemus initium, quæ sibi plurimos
deuinxisse palam est, & vt eam quasi
peculiarem seruaret, etiam cum Magia
commercium aliquod nonnunquam
habere voluerit. Grauißima profectò
illa apud Arnobium libro i. aduersus
Gentes, Christi verè & reapse meden-
tis, & quidem diuina opera, cum dæ-
monibus Thessalis medicis, collatio;
Christus aut admota partibus debilitatis manu,
aut vocis simplicis iussione, aures aperuisse sur-
dorum, exturbasse ab oculis cecitates, oratio-
nem dedisse mutis, articulorum vincula rela-
xasse, ambulatum dedisse contractis, vitiligines,
querqueras atque intercutis morbos, omniaque
alia valetudinum genera, quæ humana corpora
sustinere nescio quæ voluit importuna crude-
litas, verbo solitus imperioque seruare. Quid
simile Dij omnes, à quibus opem dicitis egris
& periclitantibus latam? Quis quando, vt fa-
ma est, nonnullis aut tribuere Medicinam, aut
cibum aliquem iusserunt capi, aut qualitatibus ali-
cuius ebibitionem, aut herbarum aut grami-
num succos superimponi, inquietantibus causis,
ambulare, cessare, aut re aliqua quæ officiat*

abstinere : quod esse non magnum nec admirationis alicuius stupore condignum promptum est, si volueritis attendere, & Medici etiam sic curant animal humi natum, nec confisum scientiæ veritate, sed in arte suspicabili positum, & coniecturarum æstimationibus nutius. Interim ne cui scrupulum iniiciat sententia illa Arnobij, morborum omne genus, quo homines afficiuntur, ab importuna quadam crudelitate profectum asserentis, dissimulandus tantisper nævus in Arnobio, qui nondum planè edoctus quid esset peccatum originale, quæ eius effecta, quæ, vt nostri Theologi appellant, pœnalitates, & vno nomine mortis anteambulones isti morbi. Pergamus verò, & simulatam à dæmonibus Medicinam, ægris corporibus factam explicemus. Pertinax illa Gentilium opinio, Deos suos id est dæmones morbis medelam dare, vt loquitur Minutius Felix in Octauio, credidit. Sed quî istud fiat ipse idem pluribus describit alio loco. Sic à cælo deorsum dæmones grauant, & à Deo vero ad materias auocant, vitam turbant, omnes inquietant, irrepentes etiam corporibus occultè, vt spiritus tenues, mor-

DE IDOLOLATRIA

bos fingunt, terrent mentes, membra
 distorquent, ad cultum sui cogant, vt
 nidore altarium, vel hostijs pecudum
 saginati, remissiùs quæ constrinxerant
 curasse videãtur. Lactantius Minutium
 vt pote antiquiorem ijsdem penè verbis
 imitatus est libro 2. c. 14. *Dæmones quo-*
niam sunt spiritus tennes & incomprehensibiles,
insinuant se corporibus hominum, & occultè in
visceribus operti, valetudinem vitiant, morbos
citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus
quatiunt, vt homines his malis cogant ad eorum
auxilia decurrere. Liceat mihi dum de re
 medica dissero, Tertulliano Medici-
 nam facere, ni fallor, & quidem in eo-
 dem quo de agitur argumento. Locus
 est Apologetic. c. 22. ijs verbis: *Suppe-*
tit illis demonibus, ad vtramque substantiam
hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua mul-
tum spitalibus viribus, & licet inuisibiles &
insensibiles in effectu potius quàm in actu suo
appareant. Ego transposita verba hæc,
effectu & actu, existimo, ac legendum,
inuisibiles & insensibiles in actu, potius quàm
in effectu suo appareant, si quidem actio
 dæmonis lædentis, præsertim arte Ma-
 gica, sapius tacita est & occulta, atque
 adeò inuisibilis & quodammodo insen-

sibilis, & affectus valde sensibilis & visibilis. Sequentia meam firmant lectionem, *Si poma, si fruges nescio quod aure latens vitium in flore præcipitat.* Et post. *Si cæca ratione tentatus aer,* Item, *eadem obscuritate contagionis.* Non aliter malum, quod, seu à malefico, seu veneno profectum, ipsi Apuleio, & alijs, *Pernicies cæca & inevitabilis vocatur.* Et id fugit oculatissimum & accuratissimum Tertulliani interpretem. Fucum hominibus factum indicat Arnobius, cum docet morbos à dæmonijs in corporibus humanis perturbato humorum temperamento, excitari, & sanitatem quasi postliminio ab ijsdem reuocari, sedata illa, quam in corporibus excitant, tempestate. Fictitios igitur morbos ab ijs immitti inde perspicuum, vt pari curatione hominum mentes in sui cultum & admirationem excitent. An verò medicinam serio faciant, si quis quærat: Ego id ita sine vlla dubitatione responderem, sed quæ ab illis præstantur morborum remedia, nullam ijs attribuere possunt diuinæ potentiæ existimationem. Siquidem vt disserit Eusebius de Præparat. Euang. libro 4. c. 1. Dæmones multa nouerunt

DE IDOLOLATRIA

herbarum & plantarum genera, multa
aromatum & lapidum, multis quidem
ignota, quæ humores vel contrahant &
condensent, vel distrahant & rarificent,
naturali quadam facultate sibi indita, &
id vel breui vel longo tempore; ad quæ
situs & positio locorum multum con-
ducit, tum & corporum superiorum ac
maximè Lunæ influxus. Hæc cum ad-
hibuerint & morbum profligauerint,
ecquid idcirco diuini ijs inesse cogita-
bimus? id ipsum credidit quidē antiqui-
tas; sed *errorum plenissima mater*, vt ait Ar-
nobius libro 1. M. Antoninus Impera-
tor libro 1. de vita sua, ait sibi in somnis
data remedia tum contra sanguinis ex-
creationem & contra vertiginem. Idem
lib. 5. ait Æsculapium vni equitatio-
nem, alteri lotionem in frigida, cui-
dam vt nudis pedibus ambularet pro
remedio iniunxisse, siue per somnium
siue ex oraculo, quod suprâ ex Arno-
bio explicauimus. Quo spectat & ilud
Plauti Curculione Act. 1. Scena Quò
te, *Hic leno egrotus incubat in Æsculapij fano.*
Et Actu 2. ille sic idem ait: *Migrare certum
est iam nunc è fano foras. Quando Æsculapij
ita sentio sententiam, vt qui me nihili faciat, nec
saluum*

saluum velit. Idem fortasse Mænechmis,
Actu 5. Scena, Iamue isti: vbi Medicus
ait se obligasse crus fractum Æsculapio,
Appollini autem brachium: at hoc ar-
bitrarium sit non certum. Meminit Pau-
sanas in Eliacis Theagenis cuiusdam a-
pud Thasios pro Deo habiti, qui ægro-
tantibus remedia morborum indicaret.
Athenagoras Apologia pro Christia-
nis, præsertim memorat Neryllinum
mortuum apud Troadem pro Deo cul-
tum, qui sanare ægros dicebatur. Sed
anus ad armillam, diabolus ad inge-
nium vetus versutum se recipit suum, &
si non fictè sed re vera, ægrotum ali-
quem pristina restituerit sanitati, nec
tamen aut diuina quadam virtute id ef-
fecit, vt ex Eusebio vidimus paulò an-
te, aut non alio fine quàm vt Apostata
ipse pro Deo habeatur & colatur, quem
admodum prodit Isychius libro. 6.
comment. in Leuiticum. Dæmones
autem Medicinam fecisse, non tantum,
vt diximus, adhibitis rebus quæ natu-
ralem vim sanitatis effectricem habe-
rent, quanquam alioqui vulgò ignotæ
essent, verumetiam verbis & cantami-
nibus, atque vno nomine opera Magi.

D

DE IDOLOLATRIA

ca, ipsorum dæmonum propria, nunc videamus. Plinium non audio, qui Magiæ surculum Medicinam esse vult, cur id mihi nō placeat dicam, postquam integrum Plinij locum descripsero, historiæ Natural. libro 30. c. 1. *Natam Magiam, inquit, è Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepisse velut altiore, sanctioremque quàm Medicinam, ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis ad quas maxime etiamnum caligat humanum genus.* Magiæ authores & inventores esse dæmones nimis verum, & postea id explicabimus aliquantum: at Medicinæ inventum dæmonibus adtribuere, istud planè falsum, nam præterquam quod Scriptura disertè docet Ecclesiastici c. 38. *Altissimum creasse de terra medicinam.* Et quidem medicina hîc non pro arte, sed pro Pharmacia vsurpatur, & Græcus legit, *φάρμακα.* Et ita paulò antè, vulgatus habet, *à Deo enim est omnis medela.* Græcus habet *ἰάσις*, Medicina, sanatio. Sequitur aliquantò post de eadem: *Dedit hominibus scientiam Altissimus.* Quæ vna ratio medico & artis professori honorem habendum esse conuincit, quan-

quam & Scriptura aliam adiungat, loco citato, honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus, ita vulgatus interpres, sed Græcus contextus maiorem habet emphasim. *τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας τιμαῖς αὐτοῦ καὶ ὅτι αὐτὸν ἐκτίσεν κύριος.* Honora Medicum suis honoribus ad necessitates, etenim ipsum creavit Dominus. Non simplici honore, sed multiplici vult honorari: Quam verè ergò Seneca lib. 6. de Beneficijs c. 16. *Quare medico & præceptori plus quiddam debeo, nec aduersus illos mercede defungor? quia ex medico ac præceptore in amicum transcunt, & nos non arte quam vendant obligant, sed benigna & familiari voluntate.* Nec frustra addit Scriptura, *ad necessitates*, vt non semel sed multoties saluari ope medici indigeamus, quem idcirco pluris facere debeamus. At si illum creavit Dominus, quod de ipsa etiam scientia intelligendum est, quis audeat tam necessariam, tamque salutarem disciplinam, quamque Isidorus Pelusiota libro 1. Epistola 391. ad Domestium medicum, *τέχνην φιλόσοφον* appellat, dæmonibus hominum infestissimis & crudelissimis hostibus, veluti au-

DE IDOLOLATRIA

ctoribus adsignare, & cum illorum arte exitiosa coniungere. Verius dixisset Plinius Magiam ex curiosa res abditas cognoscendi vel habendi cupiditate enatã. Ita enim B. Augustinus, Epistola 5. ad Marcellinum, Magicas artes non nisi pro felicitate terrena, vel damnabili curiositate conquiri prodit. Et quidem apud Photium in Philostrato, Appolonius Tyanæus, qui in illa arte, suo tempore, familiam ducebat, Medicinam à diuinatione profectam dicit, non contrà, ex sententia Plinij, vnam Magiam tres imperiosissimas humanæ mentis artes, Theologiam, Medicinam, & Mathematicas complexam, in vnam se redigisse. Neque tamen negauerim Magiam maximum, Medicinæ prætextu, incrementum accepisse, & Magos plurimos medicinæ faciendæ specie istam infamiæ labem huic arti affricuisse. Ægrotis, seu ob vim morbi, seu ob diurnitatem, longum videbatur iter ad sanitatem per vsitata remedia, verba magis innoxia, minus sæua visa sunt. Plato libro 4. de Republ. non modo pharmaca, vsitiones, incisiones adhiberi memorat ad morbos curandos, sed

addit & incantationes. Idem in Charmide, incantationem cum medicamento coniungendam esse scribit, ac præterea Socratem iuramento sese obstrinxisse cuidam Thraci non aliter se vsurum medicina, quàm ex præcepto Zamolxidis, quem Magum fuisse omnes fatentur. Plinius loco citato histor. Natural. ait Orpheum, è propinqua Thracia, primum intulisse in Thessaliam ipsam Magiam, ad vicinas vsque superstitiones ac medicinæ profectum. Et eodem capite ipse Plinius Druidas Gallorum nostrorum, quos Magiæ non fuisse ignaros certum est, etiam Medicos fuisse vult. Ferdinandus Ouiedus histor. vniuersal. Indicæ libro 5. c. 2. scribit apud Indos eosdem esse & Sacerdotes & Augures, & Magos, & Medicos. Apuleius libro 2. Floridorum, scribit Chaldæos medendi scientiam docuisse: at isti Genethliaci à Magia non alieni, siquidem Tertullian. libro de Idololatr. *Scimus Magiæ & Astrologiæ inter se societatem*, & Astrologos seu Chaldæos simul cum Magis coniunctos passim videre est. Interim apud Iamblicum in vita Pythagoræ, vbi ex-

D iij

DE IDOLOLATRIA

custum χαλκιδεῶν καὶ μαγῶν, lego χαλ-
 δαιῶν, Magos hīc Persarum designat.
 Addo & ijs ex Photio Bibliothecæ
 c. 242. in Isidoro Philosopho, Ascle-
 piadorum Medicum & rerum Magica-
 rum scientem, ellebori albi vsum o-
 lim amissum renouantem, & illo mor-
 bos insanabiles inusitato modo curan-
 tem, spiritumque lethali similem è va-
 rijs speciebus miscendum excogitan-
 tem; aliquando dæmonis cæstro & fu-
 rore percitum. Eodem planè modo
 Eunapius memorat Ionicum præstan-
 tissimum alioqui Medicum, egregium
 etiam inuentorem artis colligandi affe-
 cta membra, ne ab aliis secarentur, di-
 uinationi vtrique operam dedisse, tum
 illi, quæ beneficio medicæ artis prælagiū
 valetudinis in ægrotis capessit, tum
 alteri, quæ Philosophiæ instinctu, desi-
 nit disseminaturque in eos, qui possunt
 clandestino modo tueri & conseruare.
 Quæ postrema Magicam artem satis a-
 pertè significant. Apuleius Apologia
 sua, illud pronunciat verè. *Veteres qui-
 dem, inquit, Medici etiam carmina remedia
 vulnerum norant.* Forsan ad eam rem spe-
 ctat quod de Musica scripsit Macro-

bius libro 2. in Somnium Scipionis, c.
 3. *Musica quoque corporum morbis medetur,*
nam hinc est quod ægris remedia præstantes præ-
cinere dicuntur. Quod ad anus & mulieres
nonnullas referendum, quibus id olim
in usu erat: siquidẽ Ammianus Marcel-
linus, libro 16. dixit, Anile incantamentum,
quod Medicinæ quoque admittit auctoritas, ad
leniendum dolorem adhiberi. Ad has aniles
nugas pertinent formulæ istæ remedio-
rum, quæ constant, vel inusitatis vo-
cibus, vel quæ nihili sint ad morbos cu-
randos, vt in Herculaneo morbo fa-
nando, pronunciata hæc, certo ritu, ver-
ba: Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Bal-
thazar aurum. Ita enunciata hæc, in cu-
randis scrofulis, à ieiuna virgine, dum
parti affectæ herbam aliquam admo-
uet,

Negat Apollo pestem posse crescere, quam nu-
da virgo restringat.

Itidem, si quis die aliquo cùm radiosus
 sese Sol superat ex mari, &c. ter pro-
 nunciet, *Yemon*, res maritalis, prius ma-
 leficio funerata, reuiuiscet. Quis non
 rideat istud, si quæ mulier parturiti-
 onem & perdifficilem & periculosam pa-
 tiatur, adhibitis nonnullis, vbi illi in au-

D iij

DE IDOLOLATRIA

rem recitata fuerint verba hæc. *Su Ci-
my dur*, illicò & facillimè pariet. Quis
linguæ Galicæ peritus non aduertit,
hæc Picardica dialecto pronunciata,
idem significare quod *Res hæc mihi in mo-
ra est*. Et tamen impostores illi & male-
fici, ineptè & insulsè scribunt ac dispun-
gunt, vt quasi verba arcana & mysteria,
suo more, concinnent, iisque technis
simpliciores ludificentur. Quis scit si a-
pud veteres medicinæ ea pars esset, ista
ratio curandorum morborum, quæ-
que certis veluti regulis constaret. Cer-
tè suspicionem mouet, quod scribit
Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat.
à Mercurio Trismegisto scriptos medi-
cinæ libros, qui apud Ægyptios solum-
modo legebantur ab ijs qui *παρρηγόροι*
dicebantur: Apuleius libro ij. Mile-
siarum Pastophoros memorat, & Sa-
crofanti Collegij nomen appellat, *Cæ-
tum Pastophorûm*: quo nomine Sacer-
dotes innuit, vt adnotarunt viri docti,
qui idcirco Pastophori dicti sunt, quod
pallium gestarent sacerdotale, & Pa-
stophoria inde nominata. Ruffinus in
suo, quem Latinum fecit, Eusebio c.
23. describens templum Serapidis apud

Alexandriam. In superioribus, inquit, extrema totius ambitus spatia occupant exhedrae & Pastophoria domusque in excelsum porrectae in quibus vel aeditui, vel ij quos appellant ἀγυῶντες, id est qui castificent, commanere soliti erant: Constitutiones Apostolorum, quae dicuntur, libro 2. c. 57. alijs 61. inter templi seu Ecclesiae aedificandae partes numerant Pastophoria, quae qui armaria interpretantur, nescio quid velint Glossae Isidori: Pastophorium, atrium Templi vel Sacrarium. Sed ad Trismegistum redeo, & ad libros eius medicos. Arcana equidem haec erant & mysteria quae vulgare & palam enunciare non licebat: Prope est ut credam Medicinam, idcirco artem mutam appellatam fuisse à Virgilio 12. Aeneidos, ab istarum rerum silentio & tacita asseruatione, & quod sine vlllo attractu ea ipsa fieret morborum curatio. Quamquam alioquin Seruius, in hunc locum, Mutam dictam esse Medicinam, scribat, quod manibus magis medicina tractata sit, vnde Chirurgia dicta, quam Prudentius hymno 10. Peristephanon, Lauienam Hippocraticam appellauit, idcirco: Itaque muta, inquit ille, quia vbierna-

DE IDOLOLATRIA

nures agebatur, cessabat oratio. Ad rem redeo, apud Anastasium Nicænum lib. quæstion. in Scripturam q. 23. B. Cyrillus Alexandrinus inuehitur in nonnullos, qui quibusdam vocibus Scripturæ vtentes, quales sunt, *Dominus, Sabbath,* ac similes, & ægrotos incantantes, illos curare videbantur, atque eiusmodi operatione dæmones immundos honorari prodit. Quidquid sit Apuleius obiectum sibi Magiæ crimen, & varijs quidē indicijs, ac eo præsertim quod ægrotis verba admurmuraret plurimis rationibus, id à se amoliri tentat, tum audacter negando magi & malefici hominis esse mederi, tum excipiendo, nihil, quod salutis ferendæ gratia fit, criminofum. Quæquidem postrema exceptio, reprehensione non caret: nam Paulo I. C. lib. 5. Sent. tit. 25. Qui abortionis aut amatorium poculum dant, & si id dolo non faciant, tamen mali exempli res est, humiliiores in metallum, honestiores in insulam relegantur, etiam si portio innoxia fuerit ei cui data. Itidem si ex eo medicamine, quod ad salutem hominis, vel ad remedium datum erat, homo perierit, is qui dederit, si honestior fue-

rit in insulam relegatur, humilior capite punitur. Verumtamen vt de tota ista re aliquid certi statuamus, fatebor lubens, olim non modo apud Barbaros, verum etiam Græcos & Romanos verborum istorum & carminum in morbis aut curandis, aut leniendis vsum innoxium fuisse: At sub Imperatoribus aliquando non sine noxa licuisse ijs' rebus vti: Addo non tam artem quàm vsum artis prohibitum videri. Firmabo illud sententia Vlpiani, lib. 7. de officio Proconsulis Tit. de Mathematicis & Vaticinationibus, quorum nomine etiam magos comprehendi nemo nescit. Extat locus apud Licinium Ruffinum, libro Collationis legum Mosaicarum & Romanarum, tit. 15. quem edidit optimus Petrus Pithœus, bono Gallia nostræ & bonarum artium natus. Ait itaque Vlpianus: *Sed fuit questum vtrum scientia huiusmodi hominum puniatur, an exercitium & professio. Et quidem apud veteres dicebatur professionem eorum non notitiam esse prohibitam, postea variatum. Nam dissimulandum est nonnunquam irrepisse in vsum vt etiam profiterentur & publicè responderent.* Ira emendat clarissimus Pithœus. Interim quod aiunt Impp. olim non prohi-

DE IDOLOLATRIA

bitam notitiam, sed professionem, postea illud idem concessum in ipsa diuina disciplina. Siquidem Cod. Theod. Tit. de Malef. & Mathematic. l. 9. Imperatores ita loquuntur. *Nec haruspicinam reprehendimus, sed nocenter exerceri vetamus.* Iam itaque sub Imperatoribus omnis illa carminum & verborum medicina sæpius interdicta est. Ulpianus id testatur ff. libro 50. Tit. de Extraordinar. cognitionib. l. 1. §. 2. *Medicos fortassis, inquit, quis accipiet etiam eos qui alicuius partis corporis vel certi doloris sanitatem pollicentur, ut puta si auricularius, si fistulæ, vel dentium, non tamen si incantauit, si imprecatus est, si, ut vulgari verbo impostorum utar, exorcizauit, non sunt ista medicina genera, tamen si sunt qui hoc sibi profuisse cum predicatione adfirment.* Ulpianus Gentilis impostorum nomine Christianos pestringit, quod addit eiusmodi Magicis cantaminibus, quosdam sanatos, idem asserit libro 4. Cod. de Maleficis & Mathematicis, quàm multi istud adnotarunt. Qui verò huiusmodi veneficijs ad morbos propulsandos vteretur, Medicamentarius vocatur Cod. Theodos. libro 3. tit. 16. de Repudijs l. 1. quod me docuit Sol Galliaë

Briffonius, libro ij. de Verbor. signific. & aliter quidem Alciatus lib. 2. Parerg. c. 26. Quidquid sit puram sinceramque ac legitimis naturalium rerum phar-
macis constantem medicinam semper discretam esse à superstitiosa illa & Magica mihi facile persuadeo. Sed hoc Medicina accidit quod Mathematicis uniuersim disciplinis, quarum qui periti essent, Magiæ insimulati sunt: vnde Boëtius libro i. de Consolat. Prosa 4. sic alloquitur Philosophiam. *Atque hoc ipso affines fuisse videmur maleficio quod tuis imbuti disciplinis.* Hinc nata illa fabula de Syluestro 2. P. R. qui antea Gerbertus vocabatur, quem magicarum rerum non ignarum esse dixerunt ob peritiam artium mathematicarum. Neque illud ignoro, Philosophiæ nomine aliquando significatam magiam. Cassius hemina apud Plinium, libro 13. c. 13. libros magicos Numæ vocat scripta Philosophiæ Pythagoricæ, de qua alio loco. Et Plinius ipse loco allato satis ostendit aliquod discrimen inter magiam & medicinam intercedere, cum ait, eadem ætate, id est circa Pelloponesiacum Græciæ bellum, Democritum ma-

DE IDOLOLATRIA

gicen, Hippocratem maximum medicorum, ut vocat Seneca, medicinam illustrasse. Sed non possum mihi temperare quin ad magicum medendi genus, aliud subijciam, quod longè maius est ipso restituendæ sanitatis, forsan maleficio ereptæ, adiumento magico, quod enim dico, in vitæ quadam cum ipsa morte reciprocatione quotidiana positum fuisse narratur, apud Photium Bibliothecæ c. 166. in terrarū vltima Thule Paapis Dercyllidem, quæ eò iam peruenerat vnà cum Dinia assecutus, arte sua magica hoc effecit ut interdium morerentur, nocte vero accedente reuiuiscerent, eo tantum ritu ad illud efficiendum vsus, quod publicè in illorum faciem conspueret. Duo alia capita quæ recenset Tertullianus, quibus se apud homines pro Deo venditat diabolus, videlicet admonitiones in somnis & prænuntiationes seu diuinationes, quoniam ab alijs non paucis ista sunt accuratè explicata, non est quod diutius in ijs immorer, nisi quod, meo quidem iudicio, totam istam insomniorum & apparitionum fabulam, tum & diuinandi scientiam, non modo ridiculam,

fed nonnunquam, vel maxime periculofam exiftere tantisper demonftrem. In primis quod ad infomnia pertinet, ea non tantū quæ ipfi dæmones in fomnis excitarent, fed & apparitiones comprehendunt, quibus illi fubdoli Spiritus, non planè dormientibus aut à fomno excitatis, auguftam quamdam fpeciem veluti diuini alicuius numinis formam obijcerent: Et certè, fiue in fomnis feu vigilantibus apparerent, atque adeò fiue fe Deum aut Deam mentirentur, aut defuncti alicuius perfonam, forma maiore humana apparere solebant.

Iuuenalis Satyr. 13.

*Continuò templum & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus vrget
Te videt in fomnis : tua sacra & maior imago*

Humana, turbat pavidum cogitque fateri.

Virgilius 2. Æneidos.

Vifa mihi ante oculos, & nota maior imago.
Tacitus libro 1. hiftor. *Erupiffè cella Iunonis maiorem humana fpeciem.* Tacitus idem Annalium libro ij. loquens de Curtio Rufo, qui tum Adrumeti in Affrica agebat, *Oblata ei, inquit, fpecies muliebris, Ultra modum humanum.* Non aliter apud

DE IDOLOLATRIA

Xenophontem, de institutione Cyri libro 8. cum Cyrus dormiret in Regia, visus est illi ad ipsum accessisse, præstantior quidam & maior quàm natura humana, eique dixisse: Para te, ò Cyre, iam enim abibis ad Deos. Pisistrato Atheniensium Tyranno paulò ante mortem quidam terra & specie grandiore humana, apparuit, & docuit neminem sceleratum & impium euasurum diuinam vindictam. Denique Iamblicus libro de mysterijs Ægyptiorum, scribit Archangelos & Principatus non nisi prægrandes & vastos apparere, ita placuit Iamblico magiæ studioso dæmones suos nuncupare. Hæc quidem dæmones specie Numinis alicuius, idemque factitarunt nomine defunctorum. Iuuenalis Satyra 2.

*Quid Cremereæ legio & Cannis consumpta
inuentus,*

*Tot bellorum animæ quoties hinc talis ad
illos*

Umbra venit.

Eò spectasse videri potest Virgil. 4. Æneid. vbi Didonem sic loquentem inducit,

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Horum

Horum nonnulla adnotaueram pri-
 dem, reliqua suggestit vir, quod Pli-
 nius de Menandro, litterarum humanio-
 rum subtilitati sine æmulo genitus Lip-
 sius, ad Tacitum. Et quidem non Bar-
 barorum modo sed & Hæbræorum po-
 pularis opinio, Vmbra defunctorum,
 non nisi maiores solito apparere, & apud
 inferos altiori specie & forma compa-
 rere: hinc natum apud ipsos Hæbræos
 prouerbium, Apud Gigantes, id est a-
 pud inferos. Prouerb. 21. vulgata ver-
 sio. *Vir qui errauerit in via doctrine in coetu*
Gigantum commorabitur. Gigantes hîc pro
 mortuis. Eodem pacto Prouerb. 2. vbi
 agitur de victima publicarum libidi-
 num, pro quo vulgatus interpret habet,
Ad inferos semita ipsius, ex Hæbræo erudi-
 tissimus Drusus vertit: *Ad Gigantes,* & ex
 Glossario Philonis dictionem *Raphaim,*
 Gigantes sonare. Ita Drusus quæst. 37.
 libr. 1. Nunc diuinandi artem excutia-
 mus breuiter. Quis verò in primis non
 rideat vanam istam, seu scientiam, seu
 coniecturam appellare malueris. Quàm
 lepidè istud excogitatum ab Alexan-
 drinis Ægyptijs vt Astrologi penderent
 tributum quoddam, quod Vestigal

E

DE IDOLOLATRIA

stultorū appellabatur, quoniam nonnisi à stultis & curiosis hominibus consuleretur. Hæc Suidas. Vnicum exemplū dabo. Extat Antonij Torquati Ferrariensis, Astrologi sua ætate clarissimi, prognosticon quod Matthiæ Regi Hungariæ, in cuius paterna historia lusimus aliquando, oblatum est, anno Christi millesimo quadringentesimo octuagesimo, quod cum aliquantò prolixius videatur, præcipuas illius sententias tantum adnotabo. Turci magna strage suorum in Christianos arma mouebunt. Venetis primum multa inferent damna, post eorum amici facti, Belgradum in ditionem recipient, Rhodum superabunt, Pannoniam & Hungariam multis cladibus afficient. Tandem vim comminantes, regnum Hungarorum lacerantes, simulque imperium Romanum Germanumque diutissimis bellis tentantes, in eorum manus cadent: Annus erit Christi 1594. vel 1595. Sed prius Apuliam intrabunt, Siciliam, Galliæ Hispaniæque littora classe sua, necnon Italiam molestabunt & affligent. Paulò post, Imperatorem Turcarum in prælio occidendum prædicit, additque

Osmana namque domus in tredecimo vel quartodecimo capitibus corruet, nec illum excedet numerum, nec annos salutis 1596. transibit. Tunc enim horrendo concidet casu, tandem concludit hac clade euersum iri Imperium Turcicum & à Christianis occupandum. Sic refert Leunclavius in Historiæ Musulmanæ appendice, post Epistolas. Non est vel huius loci, vel mei otij historias retexere, quibus multa quæ hîc exprimuntur, euenisse intelligamus, satis sit expendisse corollarium huius prædictionis quàm varium sit, quàm falsum, quàm ridiculum, de Imperio Turcico funditus euerso, ad annum Christi 1596. cum hoc anno 1608. tam florens & potens, magno quidem Christiani nominis malo, ceruamus, quàm vnquam antea extiterit, nec vlla parte, aut hiare, aut nutare, aut inclinare, tanti Imperij moles perspiciatur: nec in quartodecimo Imperatore Osmanida seriem Sultanorum & Principum suorum defecisse videamus, cum Sultanus Muhamet Cham, tertius huius nominis, sit decimus quintus Osmanidarum Principum, à primo illo

E ij

DE IDOLOLATRIA

Osmano Sultano. magnò certè consti-
tit Hungaris hæc prædictio, cui cum sto-
lidè inniterentur, motumque maximum
sub Sultano Soleimanno in Hungaria
excitassent, ab eo magna clade affecti,
suæ credulitatis vesanæ, pœnas non mi-
nimas dederunt, quemadmodum nar-
rat Leunclavius histor. musulmanæ lib.
18. Optandum esset profectò vt omnis
illa augurandi ratio, in ijs externis re-
bus & quidem remotioribus occupata
esset, sed in domesticis versari nullo
modo ferendum. Et sanè meritò Con-
stantius Augustus Constantini M. filius,
seuerissimè in istos curiosos inquireri vo-
luit, etiam si in comitatu Augusti vel
Cæsaris agerent, quos vult præsidio
dignitatis exutos, cruciatus & tormen-
ta non fugere, atque eculeo deditos,
vngulisque sulcantibus latera, perferre
pœnas proprio dignas facinore, nec in-
iuria, nam ars ista diuinatoria & similes,
quæ hac lege commemorantur, *Ipsam
pulsant maiestatem.* Cod. de malef. & ma-
themat. l. 7. Ammian. libro 19. ad fi-
nem, postrema hæc legis verba refe-
rens appositè scripsit. *Nec enim abnuimus
salutem legitimi Principis, propugnatoris bono.*

rum & defensoris, unde salus quaeritur alijs, consociato studio muniri debere cunctorum: cuius redimendae causa, validius, ubi Maiestas pulsata defenditur, à quaestionibus vel cruentis nullam Corneliae leges exemere fortunam. Sed exultare moestis casibus effrenatè non decet ne videantur licentiâ regi subiecti, non potestate. Tertullianus quàm verè Apologetici C. 35. Cui opus est perscrutari super Caesaris salute, nisi à quo aliquid aduersus illum cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur & sustinetur. Non ea mente de charis consulitur qua de dominis. Et quidem Paulus Sentent. libr. 5. C. 21. Vaticinatores qui se Deo plenos assimulant idcirco ciuitate expelli placuit, ne humana credulitate, publici mores ad spem alicuius rei corrumpentur, vel certè ex eo populares animi turbarentur. Scitè Iuuenalis Satyra 6.

Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit.

Et verò turbones isti, ac rerum nouarum auidi, quibus nunquam Regna & Imperia caruerunt, ijs delirijs maximè delectantur, & ex ijs rei gerendæ consilia cœpta, inita, nec homines istos planè vecordes, infelix aliorum exitus ab incepto deterruit; & malum istud re-

DE IDOLOLATRIA

scindi quidem potest, extirpari funditus non potest. Post vindemiam par-
ricidarum racematio superstes, ait Ter-
tullianus Apologetic. c. 35. Habui ali-
quando Tabellas geneseos duplicis, de
ortu & statu duorum maximorum
Principum, ex situ & positione astro-
rum, quarum vna delineata & inchoa-
ta tantum, altera pollicebatur beni-
gnum Planetarum omnium aspectum,
dempto vno Sole, quem auersum indi-
cabat, has furtificæ manus clepserunt.
Dolendum equidem illud est homi-
nes vel summo loco natos vel ingenio
non obtuso ijs nugis fidem adhibere,
sed quos diabolus ita mente exocula-
uit, vt

- - *Quidquid*

*Dixerit Astrologus credant à fronte relatum
Hammonis, quoniam Delphis oracula cessant
Et genus humanum damnat caligo futuri.*

Ait Iuuenalis Satyra 6.

§. 6.

Idololatriæ & Magiæ consensus.

YMEON Monasterij S. Mamantis Constantino- poli præfectus, cuius scripta incredibilem redolent pietatem, ante annos septingentos, & quod excurrit scripsit oratione 13. diabolum quinque velut disciplinis & scientijs homines à Deo seiugare & abducere, Ethnicismo, Iudaismo, Hæresi, Vitæ Orthodoxæ, ac denique monasticæ professionis, vitijs contrarijs & corruptelis; sed quo genere istorum noxiæ illæ & superstitiosæ artes Magicæ comprehendantur, non vno verbo dici potest, magna parte illas Ethnicismum referre, nec ab hæresi alienas esse certò affirmare ausim, sunt enim aliqua quæ manifestam sapiant hæresim, sed multò plura in illa parte disciplinæ, quæ illis Theurgia, recta sapientibus Goetia nuncupatur, quæ cum Idolomania, & hellenismo veteri consentiant. Iam pro-

E iij

DE IDOLOLATRIA

pius ad rem ex vniuersalioribus principijs haectenus explicatis accedamus, atque Idololatriæ & Magiæ istam perpetuam consensionem & societatem inquiramus, ac non modò ante Saluatoris aduentum, verumetiam nostris atque adeò postremis sæculis. Theophilus Alexand. Epistola 2. Paschali ad rotius Ægypti Episcopos, grauitè, vt solet, inuehitur in Origenem, qui inter cetera opinionum portenta quæ confingebat, magicis quoque artibus patrocinium tribueret, quandoquidem affirmaret sibi non videri artem Magicam esse alicuius rei subsistentis vocabulum, sed & si sit, non esse operis mali, nec propterea contemni posse: At dum id facit Origenes fautorem se esse demonstrat Elymæ magi, qui Apostolis repugnauit, & Iannæ atque Mambriæ, qui Moisi magicis artibus restiterunt. Sed nullas Origenis patrocinium habebit vires, quia Christus Magorum præstigijs suo deleuit aduentu, & quidem inter Christianos verè fideles. Tertullianus libro de Idololatria. *Post Evangelium nusquam inuenias, aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut incantatores, aut coniectores, aut*

Magos nisi planè punitos. Respondeat nouæ impietatis adsertor, inquit Theophilus, imo apertè audiat: Si non est malum ars Magica, non erit malum & Idololatria, quæ artis Magicæ viribus innititur: Quod si malum est Idololatria, malum erit & ars Magica, ex qua subsistit Idololatria. Cum autem Idololatria Christi maiestate deleta sit, indicat & parentem suam artem Magicam secum pariter dissolutam. Et Tertullianus eodem pacto libro de Anima, magiam appellat secundam Idololatriam. Sed vt res clarius appareat, Idololatriæ & superstitionis veteris originem ab ipso fonte arcessamus: Apud Græcos præsertim & Rom. Varro Roman. doctissimus lib. i. rerû diuinarum, ait se de rebus humanis prius scripsisse, postea de diuinis, quia diuinæ istæ ab hominibus institutæ sunt. Athenagoras, Apologia pro Christianis, tradit Orpheum primum omnium nomina Deorum Gentilium inuenisse, natiuitates & facta exposuisse, & Theologiam istam, Ethnicorum iudicio, sincerius attigisse: quod & confirmat B. Iustinus martyr oratione exhortatoria ad Gentes. Quanquam Herodotus scribat libro 2. Homerum & Hesio-

DE IDOLOLATRIA

dum, primos omnium nomina Diis dedisse, eisque dignitates & artes adsignasse, formasque illorum demonstrasse: verum Athenagoras, Homerum atque Hesiodum, illud mutuatos esse ab Orpheo defendit. Orpheum verò magum fuisse plurimi authores memorant, vni stabimus Plinio libro 30. c. 1. & cuius locum adduximus superiori capite. Numam Regem illius priscae Romanorum superstitionis artificem præcipuum fuisse quamplurimi testantur. Lactantius libro 1. Diuinar. Institut. c. 22. *Numa Vanitatum apud Romanos auctor & constitutor Sabinus ille Rex fuit. Paulo post: Institutor ineptarum religionum vocatur.* Ex Tertulliano id desumpsisse videtur Lactantius, apud quem Apologetici c. 25. legitur istud. *A Numa concepta est curiositas superstitiosa, & c. 22. hæc extant, homo fuit Pompilius Numa qui Romanos operosissimis superstitionibus oneravit. Rationem adiungit, ut rupices & adhuc feros homines multitudine tot Numinum demerendorum attonitos efficiendo, ad humanitatem temperaret. Quam sententiam iisdem penè verbis imitatus est Lactantius supra. Sed quid sibi velint hæc ope-*

rosissimæ superstitiones & vnde petitæ, declarat idem Tertullianus libro de Præscript. *Si Numæ Pompilij superstitiones reuoluamus, si Sacerdotalia officia, insignia & privilegia, si sacrificantia ministeria, & instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Iudaicæ legis imitatus est.* Clemens Alexandrinus libro 1. Stromat. Numam ijs quæ à mose tradita sunt adiutum scribit. Vnde autem id resciverit aut didicerit, non ab alio quàm à dæmone, si Tertulliano credimus. Qualis enim illa Ægeria Nympha extitisse putatur, nisi famosa quædam maga, vel potius dæmon succubus: nam cum illa consuescere dicebatur Numa, vt à Romanæ historiæ scriptoribus proditum. Ammian. libro 21. genium Numæ istum adsignat. Et certè vir nostro æuo linguarum peregrinarum scientissimus, libro de originibus Hetruriæ, dæmonem fuisse fateretur, qui feminea quidem specie appareret, sed bonum Genium fuisse contendit, quæquidem aliàs Vestæ vxori Iani seu Noachi adhæsisset, sed illi magno alioqui viro,

DE IDOLOLATRIA

tum mota mens à veneta potione, de quo alio loco dicemus. Quæ hæcenus à nobis de Numa commemorata sunt, qualis ille fuerit, facile indicant, scilicet magica disciplina instructum, quod vel apertè satis conuinci potest ex Arnobij aduersus Gentes libro 5. initio, vbi ridiculus habetur Iouis Archidæmonis & Numæ dialogismus, cùm illum Numa ad terras sacrorum vi eleuisset. Sed vt clariora eius rei demus testimonia, Varronem audiamus libro de Cultu Deorum apud B. Augustin. libro 7. Ciuit. Dei c. 33. *Genus diuinationis quod appellatur Hydromantia à Persis allatum est, quo & ipse Numa & postea Pythagoras Philosophus vsus est, vbi adhibito sanguine etiam inferi suscitantur, & νεγομαντία Græcè vocatur.* Ecquid apertius dici potuit vt Numam magum teneamus, præter ea quæ à nobis superiori capite adnotata sunt ex Plinio, & descripsit ipse ex eodem Varrone, lib. nunc citato, apud B. August. de libris Numæ reperiis, & auctoritate Senatus combustis, quam rem venustè exagitat Lactantius loco superius allato. Quod autem Plinius, loco citato, vt id obiter

moneam, libros istos Numæ appellat scripta Philosophiæ Pythagoricæ, non est quod quis existimare debeat Numam vel Pythagoræ discipulum aut sectatorem fuisse, cum Pythagoras sub Seruio Tullio, centum circiter annis post Numam vixerit, teste Liuiio libro 1. sed quod Numa in eodem magiæ & occultæ Philosophiæ genere atque Pythagoras versatus sit: ac de Pythagora postea videbimus. Ex ijs itaque satis apparet magiam Idololatriæ parentem & alumnam esse: quanquam B. Hieronymus præfatione in Epistolam ad Ephesios, velit potius artium magicarum præstigias sequi Idololatriam. Nolle tamen quemquam putare, me censere omnem omnino veteris Idololatriæ superstitionem, nonnisi magica scientia constare vel exerceri, cum ista ars pestifera satis vetita esset, ac vno nomine, non omnem Idololatriam cum arte magica coniunctam esse dico, sed magiam semper Idololatriam habere comitem contendo. Certè B. Basiliius Epistola ad Amphilocho. 3. Can. 80. id satis indicat. Et quanquam omnes Sacerdotes ac Sacrorum præfectos huic

DE IDOLOLATRIA

initiatos fuisse nullo modo verisimile
 sit, attamē plurima extitēre apud Ethni-
 cos Sacra, quæ arctissimam haberent
 cum Magia coniunctionem, & ne in ijs
 excutiendis longior sim, Sacra Cereris
 Eleusinæ aliquid quod Magiam redole-
 ret habuisse videntur. Nam quid sibi
 volunt hæc Varronis verba apud Ma-
 crobium libro 1. Saturnal. c. 16. *Mun-*
dus cum patet Deorum tristium atque infe-
rum quasi ianua patet. Mundum vocat
 arcana illa mysteria Cereris Eleusinæ,
 de quibus Arnobius lib. 1. Clemens A-
 lexandr. Exhortat. ad Gent. Apuleius
 Apologiae prima parte. Serapidis & Isi-
 dis addo Sacra, in quibus quid Magi-
 cum cerneretur edocet ijs ritē initiatus
 Apuleius, Millefiarum libro ij. his ver-
 bis narrans quæ sibi in illa initiatione
 visa sunt. *Igitur audi, sed crede quæ vera*
sunt. Accessi confinium mortis & calcato Pro-
serpine limine, per omnia vectus elementa, re-
meiui nocte media, vidi Solem candido corusc-
antem lumine, Deos inferos & Deos superos
accessi coram & adoravi de proximo. Ac ipse
 Apuleius Magus, fuit Sacerdos prouin-
 ciæ, inquit beatus Augustinus Episto-
 la 5. ad Marcellinum. Euseb. Præparat.

Euang. libro 4. c. 1. scribit Sacerdotes Ethnicos nonnullos supplicio affectos, vt pote maleficos & Magos. Item Nicetas Thesauri Orthodox. libro 5. c. 20. Sacerdotem Herculis Tyrij incantationum reum fuisse declarat. Addo & Libanium iussu Placidie interfectum, quia Ethnicus & Præstigiator, nec dubito quin Magicorum sacrorum mystes: De eo non nihil diximus antea ex Photio Biblioth. c. 80. in Olympiodoro. Iungo etiam huic B. Cyprianum Martyrem Asiaticum, qui à pueritia summo studio Idola colens, facile ad maximam rerum magicarum peritiam peruenit, vt descripsit Eudoxia Augusta, metaphrasi metrica, cuius meminit Photius Bibliothec. c. 184. in Eudoxia. Et Psellus libro de Dæmonibus, scribit Græcis Magiam visam esse facultatem quandam potestatis plurimæ compotem, atque adeò extremam esse Sacerdotij portionem. Græcos hîc non Græciæ accolas, non ea lingua vrentes populos tantùm accipe, sed Ethnicos & infideles. Nam in nouo Testamento Marci 7. Chananæa vocatur Ἑβραῖς, id est Græca, non gente, cum

DE IDOLOLATRIA

esset Syrophenissa, sed quia infidelis
 & Gentilis. Quæ vox eo sensu & in A-
 ctis Apostolorum, & in Apostolicis E-
 pistolis reperitur, vnde Patres & Con-
 cilia passim ἐθνῆς Græcos seu infideles
 vocant. Qua in re grauiter lapsus est
 Alciatus vir alioquin summus, & quem
 Antonius Augustinus vt præceptorem
 nimis aperta nostri Budæi sugillatione,
 mirificè extollit, ait tamen ille Parer-
 gon libro 5. c. 2. Paganos cœpisse no-
 minari ἐθνῆς seu Græcos, sub Iuliano
 Apostata Imper. cum is edicto prohi-
 buisset ne Christiani Græcorum studiis
 sese dederent, sed auditum antea no-
 men Græci pro Ethnico & Pagano,
 sat indicauimus. Ostendit igitur Psel-
 lus Ethnicos estimasse Magiam sum-
 mum esse apicem Sacerdotij, seu Sa-
 crorum & sacrificandi disciplinæ, ita
 vt illorum sententia nullus esset peri-
 tissimus ac instructissimus Sacerdos in
 illa veteri superstitione qui Magiam non
 delibasset modo, sed abundè hausisset.
 Lubens quidem ad ea nefanda sacro-
 rum genera referrem, quod prodit B.
 Athanasius libro de humanitate Verbi.
 Scholas Magicas & artis Magicæ pro-
 fessores

fessores extitisse ante Christi aduentum, nam palam publicèque id fieri in omnibus sacris & sacrificiorum ritibus impunè non fuisset. Quanquam alioquin Tertullianus libro de Idololatria dixerit Magiam concessam vsque ad tempora Christi. Postquam de Magis Christi adoratoribus Astrologiæ peritis disseruit, subiungit: *Sic & alia species Magiæ, quæ miraculis operatur & iam aduersus Moysen amulata patientia Dei traxit ad Euangelium vsque.* Beatus Hieronymus Tertullianum imitatus in c. 5. Epistolæ ad Galatas, Magiam vetitam esse nouo Testamento dixit. Verum illud est Tertullianum indicare Astrologiam, quæ Magiæ species est, ante Christum damnatam non fuisse, & licuisse natiuitatem alicuius de cælo interpretari: At Magiam illam quæ veneficijs, Dæmonum euocationibus & ceteris præstigijs constat, ante Christum laudatam & vsu receptam apud Gentes melioribus institutis & legibus temperatas, non est quod quis sibi persuadeat. Quemadmodum nemo sanæ mentis crediderit, idcirco Magiam in veteri Testamento concessam videri, quia B. Hieronymo

DE IDOLOLATRIA

loco citato, nouo Testamento vetita dicitur: At quàm sæpius illud, seu apud Mosen seu alios Prophetas occurrit de Magis, Ariolis, maleficis & similibus perdendis. Denique vt locum hunc de consensu Magiæ & Idololatriæ ante Christi ortum concludam, Tertullianus libro 3. aduersus Marcionem, Magos Samaritarum nomine ab Esaia titulos scribit, quod cum Samaritis Idololatriam sectati sint: ac nescio an rectius dicam etiam Samaritanos Magiæ non minus quàm Idololatriæ addictos, quæ res ab alijs tractata. Beatus Basilius Epistola ad Amphilocho. i. c. 7. Idololatrias veneficis adiungit, Balsamo in hunc locum, Idololatrias hîc præstigiatores, qui suis incantationibus mira efficiant interpretatur. Photius Bibliothecæ c. 230. in B. Eulogio Alexandrino, narrat Dositheos à Dositheo Samaritano, gentilitio forsan errore, edoctos, asseuerasse Idola seu simulachra Dæmonas esse, nec aliud Dæmonum genus quærendum. Post Christum, etiam quos in errorem ex fidelibus induxit totius malitiæ artifex, vnà cum prauis dogmatibus eos Idololatriam simul cum Magia docuit. Ophitæ Hæreti-

ci, qui se Christianos iactabant, non modo serpentem adorabant, verum etiam magicas adhibebant præstigias, ut docet B. Epiphanius hæres. 37. & Nicetas Thesauri libr. 4. Philastrius Brixiensis libro de hæresibus, Ophitas ante Christum hæreticos fuisse scribit minus verè, nam B. Epiphanius Ophitas veluti Nicolaitarum & Gnosticorum sobolem, serpentem pro Christo coluisse disertè restatur. Nimirum hæc aperta diaboli fraus, ut qui, Scriptura teste, toties serpens & draco vocetur, ac Serpentis delectetur specie. De qua re Lactantius libro 2. c. 16. diuinar. instit. B. Epiphanius hæres. 42. ac Nicetas Thesauri libr. 4. c. 14. tradunt Marcionitas æneum serpentem adorare solitos. Quàm lepidè nec minus grauitè Iulius Firmicus libro de erroribus profan. religion. c. 27. dum excutit arcana totius Ethnicæ superstitionis, proferens illam quorundam sacrorum formulam, *σείρας δεξιωντες και σείρον δεξιαν πατη*, Crux serpentis, & serpens crucis calcator. Sic enim senarium illum in Firmico deprauatum restituit Georgius Frogerus Theologus e nostris valdè eruditus &

DE IDOLOLATRIA

beneuolens meus. *Fugite*, ait Firmicus, *ô miseri homines, fugite, & contagionem istam quantacumque potestis celeritate deserite, Draco est qui colitur. Latere non potest, proprietatem nominis sui ipse confessus est. Confessum reum poena consequitur.* Multa idem varijs locis in illum Serpentem congerit. Elegans mystica interpretatio illa de Serpente apud Clementem Alexandrinum, in exhortatione ad Gentes, dum ait, *Mœnades & flore Liberi faucias, bacchantes vlulare, Euam, Euam illam, per quam error est consecutus, & signum Bacchicorum Orgiorû esse serpentem mysterijs initiatum.* Addit insuper nomen *Hena* aspiratum, Hebræo significato, denotare serpentem feminam. Sic apud suos seipsum prodebat serpens omnium animantium callidissimus. Sed tãdem Ophitas illos & serpentinos relinquamus. Beatus Epiphanius hæresi 27. & Nicetas Thesauri libr. 4. narrat Carpocratianos hæreticos non tantùm veteris Idololatriæ non pauca retinuisse deliria, verum etiam & Magiam sectatos fuisse, & quidem summo studio, quoniam apud se scholas magicas haberent, in quibus nefandæ illæ artes discerentur. Præterea Nicetas Thesauri

libr. 4. hæresi 42. commemorat Hæreticos nonnullos, quos Ethnophrones, hoc est Gentilium rituum & superstitionum imitatores appellat, qui vnâ cum Ethnica Idololatria, vaticinia & diuinationes, præstigias & incantationes adhibebant. Non hîc quæro in genere, an hæresis perbellè cum Idololatria & Magia conueniat, nemini enim, cui cor modestè situm sit, dubium esse potest, has tres pestes vno partu, Orco parente, natas, atque illud nostro æuo toties repetitum, hæreseon duces ac principes, vel non obscure vel tacitè, cum suo Vejoue consilia captasse. Pergo & inter fideles ostendo quæ veteris Idololatriæ reliqua erant deliramenta, ad magiam aliquantùm spectasse. Apertè Concilium Eliberitanum C. 6. asserit Magiam, quæ etiam maleficio vtatur, non esse sine Idololatria. Concilij Nannetensis extat caput 8. apud Iuonem p. ij. c. 38. *Summo studio decertare debent Episcopi & eorum ministri, vt arbores Dæmonibus consecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, vt nec ramum vel surculum inde audeat amputare, radicitus excidantur atque comburantur: Lapides quoque quos in rui-*

DE IDOLOLATRIA

nos in locis & syluestribus, demonum ludificationibus decepti, venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur, atque in tali loco projiciantur, ubi nunquam à cultoribus suis venerari, (aliàs inueniri) possint. Aperta equidem hæc erat Idololatria, sed quid ad artes maleficas? Obseruo, Ethnicæ superstitionis reliquias eiusmodi, magnam partem vel ad morborum remedia, dæmonis quidem operà, vel ad captanda auspicia, aut ad diuinationes spectasse. De medicina ægrotis facienda hoc Canone agitur, sed quæ à diabolo expectetur. Sic enim in sequentibus: *Omnibusque interdicitur ut nullus votum faciat, aut candelam vel aliquod munus pro salute sua rogaturus alibi deferat, nisi ad Ecclesiam Domino Deo suo.* Eò spectat & cap. 6. Concilij Agathensis, ut citat Iuo, eadem parte c. 57. nam inter Canones illius Concilij non censetur. *Perscrutandum est si aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides quosdam, quasi ad altaria faciat, aut ubi candelam, seu quodlibet munus deferat, velut ibi quoddam Numen sit, quod bonum aut malum possit inferre.* Ad morborum curationem, obscura & verè malefica arte, illud quoque pertinet apud

Martinum Braccarensem in Collectione Synod. Græcar. c. 74. *Non liceat in herbarum collectionibus, quæ medicinales sunt, aliquas observationes aut incantationes attendere, nisi tantum cum Symbolo diuino & oratione Dominica, vt tantum Deus Creator omnium & Dominus honoretur. Eiusdem generis & illud in Pœnitentiâ Bedæ c. ij. Mulier si filium suum ponit super tectum, aut in fornacem, pro sanitate febrium, annum vnum pœniteat. Citant Burchard. libro 10. c. 14. & libro 19. & Iuo parte ij. c. 41. Est & illud eiusdem generis ex Concil. Arelatensi c. 5. Quicumque diuinis, præcantatores, phylacteria etiam diabolica, vel herbas, vel succinos, aliâs succos, suis vel sibi impendere tentauerint. Ita citant Burchard. libro 10. c. 33. Iuo parte ij. c. 58. Locus hic mutilus citatur apud Bedam in Pœnitentiâ c. ij. ac *Cariagos* & diuinis præcantatores omisit, Antonius Augustinus, vir singulari eruditione clarissimus, ex veteri libro lacunam suppleuit, & *Cariagos*, in c. 14. Concil. Narbonensis non editi, etiam memorari docet, quibus iunguntur *Sorticularij*. Ab Hispanico idiomate *Cariagi*, vocem deducit, & quidem apud nos Gallos *Cariage* vox est*

DE IDOLOLATRIA

quasi ludibrii & contemptus, fortè à pestilenti illo hominum genere, quod satis despiciatui haberi non potest. Non tantùm fideles nonnulli à diabolo decepti, ijs ad sanitatem remedijs non legitimis utebantur, verumetiam herbis & similibus rebus non sine tacito ipsius dæmonis auxilio & cultu in alicuius perniciem abutebantur. Ex Concilio Rhodomagenſi c. 4. *Perſcrutandum eſt ſi aliquis ſubulcus, vel bubulcus, ſive venator, vel ceteri huiusmodi, dicat diabolica carmina ſuper panem, aut ſuper herbas, aut ſuper quedam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in biuio, aut in trivio præiciat, ut ſua animalia liberet à peſte & clade, & alterius perdat, quæ omnia Idololatriam eſſe nulli fidelium dubium eſt, & ideo ſummopere ſunt exterminanda. Non aliter maleficium maleficio ſoluere Ethnicam ſuperſtitionem ſapere dixit Concil. Ancyran. c. 24. Græcis, 23. Latinis, ita concepta lectio ex verſione Dionyſij exigui. Qui diuinationes expetunt & morem Gentilium ſubſequentur, aut in domos ſuas huiusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid, arte malefica, aut expiandi cauſa, ſub regula quinquenniſ iaceant, ſecundum gradus pœnitentiæ definitos. Expiatio*

illa quam memorat, Gentiani versione, dicitur medicamentorum inuentio seu lustratio : Et Balsamo ad hunc Canonem, significari ait morborum, arte magica, propulsionem ab ijs qui se ob maleficium vexari prædicabant. Proferitur & idem Canon à B. Basilio, Epistola ad Amphilocho. 3. & est c. 83. Variè citatur Canon hic à Burchardo libro 10. c. 5. Iuone part. ij. c. 2. Rabano, c. 23. Pœnitent. Martino Braccarenfi, collectionis. c. 17. Additione 2. capitul. c. 18. Subiungo & Christianos ac perditos homines, dijs Gentium seu dæmonibus sacrificasse, fortèan siue Magica institutione, seu ex ritu Ethnico. Ita capitul. lib. 7. c. 315. memoratur Presbyter Dijs mactans seu sacrificans, & Idolothytis, seu immolatitijs carnibus vescens. Eodem pacto Iuris Græco-Rom. libro quinto, damnantur Sacerdotes, qui ritu Gentili columbas immolabant ad sepulchra mortuorum. Beda in Pœnitentiali, c. 7. per simile aliquid prodit, & quod ad Magiam referri videtur. *De his qui demonibus immolant, Theodori Episcopi constitutiones habemus, in quibus scriptum est. Qui immolant*

DE IDOLOLATRIA

*dæmonijs, in minimis anno vno pœniteant, qui
verò in magnis, decem annos pœniteant. Re-
ferunt id Burchardus libro 10. c. 23. Iuo
part. ij. c. 39. Non est quod immorer in
alijs duobus exponendis, quæ ad captan-
da auspicia vel diuinationes pertine-
bant, nam hæc ab alijs abundè tractata
sunt. Attamen illud de diuinatione
tantum subiiciam quod scribitur in Ca-
non. 60. Concil. in Trullo & Balsamo-
ne in hunc locum, quosdam in Orien-
te extitisse, qui se à dæmone obsessos si-
mularent, & nihilominus hac simula-
tione dæmones illis familiares fieri, il-
losque vti hac arte, vt vaticinari videan-
tur more Gentilium, & ex eo quæstum
facere, vel famam quærere. Vniuersim
itaque illud vrgeo, has omnes vanas su-
perstitiones, cum Magicis rebus sem-
per copulatas, & Idololatriæ nomine
damnatas. Ita enim Capitul. lib. c. 64.
eos qui arboribus, lapidibus, fontibus,
luminaria vel alias obseruationes fa-
ciunt, Magis & maleficis coniungit Ca-
pitul. libr. 6. c. 210. *Placuit vt fideles ca-
ueant vitia quæ ex ritu Gentilium remanserunt,
id est Magi, Arioli, Sortilegi, Venefici, Diui-
ni, Incantatores, Somniatores, Coniectores,**

quos diuina lex irrettractabiliter puniri iubet.
In iure Græco-Romano, lib. 5. in Re-
sponsis Nicetæ Archiepiscopi Theffa-
lonicensis, vbi agitur de Incantatori-
bus, Veneficis, Circulatoribus, va-
rijs pœnis, pro cuiusque statu, Ecclesia.
sticis coercendis, respondetur, has esse
Paganicas consuetudines, nec in Re-
publica Christiana, & minus in Eccle-
sia Catholica ferendas. Impuratissimus
ille Cornelius, Magicæ scholæ princeps
libr. 1. de vanitate scientiarum c. 48.
hæc omnia Idololatriæ fraudes vocat.
Sed vt breuiter & dilucidè tota hæc di-
sputatio de Idololatria, quæ deprehen-
ditur in Magia, concludatur, explican-
dum nobis est quot & quibus modis
magi & malefici, ac vno nomine qui ijs
artibus vtuntur, latrariam & summum
diabolo, non secus ac Deo, cultum
exhibeant. Illos varios modos recen-
set Eimericus, qui ante annos centum
vixit, in Directorio Inquisitorum 3.
part. q. 43. Sic autem scribit: *Quidam
dæmones inuocantes manifestè exhibent hono-
rem latræ dæmonibus inuocatis, vt pote ei sa-
crificando, adorando, orationes execrabiles ef-
fundendo, se dæmonibus deuouendo, obedien-*

DE IDOLOLATRIA

tiam promittendo, aliquid se facturos pro dæmonibus asserendo, per talem dæmonem iurando, per nomen alicuius superioris dæmonis, istum quem inuocant, adiurando, laudes dæmonum vel cantus in eorum reuerentiam promendo, genua flectendo, prostrationes faciendo, castitatem pro dæmonis reuerentia vel monito obseruando: ieiunando, vel carnem suam aliàs macerando, vestibus nigris, vel albis, pro dæmonis reuerentia, & aris monito induendo: per characteres & signa & ignota nomina obsecrando, luminaria accendendo, thurificando, de ambra, ligno aloes, & similibus aromaticis subfumigando, aues vel animalia alia immolando: sanguinem proprium ex se emittere procurando: sal in ignem mittendo, holocaustum de quouis faciendo. Omnia enim prædicta, & quamplurima alia nefaria in prædictis inueniuntur à dæmonibus consultata & concupita: in quibus omnibus & quolibet prædictorum honor latriæ, si prædicta bene considerentur, dæmonibus exhibetur. Si enim bene antiquæ & nouæ legis sacrificia Deo exhibita contemplantur, illico inuenietur, quod supradicta non dæmonibus, sed Deo sunt solummodo tanquam vera sacrificia exhibenda. Obseruandum interim hæc non collectim sed seorsim & per partes exhibita cultum latriæ indicare, quibuscum mens ipsa

consentiat. Locum hunc de Magiæ & Idololatriæ societate, & , vt veriùs dicam, germanitate, absoluam lepida & venusta historia, quam refert Paulus Venetus Peregrinationum suarum libr. 1. c. vltimo, & libr. 2. c. 2. editionis Venetæ, nam Basileensis aliter distributa. Magni illius Tartarorum Imperatoris Sacerdotes, & Idololatræ, & Magi, cùm Princeps mensæ accumbit, curant, arte sua magica, vt ex altera mensa crateres & scyphi aurei, mero pleni, nemine ministrorum iuuante, nequidem contingente, per aërem translati ad ipsum perueniant Imperatorem, ac postquam biberit, mox scyphi illi redeant suapte vi, vel potius dæmonum, ad priorem mensam, quæ in medio aulae posita est. Cùm autem in Christianam religionem aliquantum propensus esset Princeps ille, qui tùm appellabatur Cham Cublai, aut Cobila, vt Haitonus Armenus in historia vocat, & rogaretur à Nicolao & Matthæo Paulis Venetis, quos ad summum Pontificem postea legationis ergò misit, cur Christi fidem non amplecteretur, respondit, Sacerdotes suos mira & stu-

DE IDOLOLATRIA

penda efficere, vt cōstabat in illa scyphorum transuentione, deinde Idola illorum loqui & responsa per se dare, ac res futuras prædicere, quod si ab Apostolico viri pietate & doctrina insignes ad eum mitterentur, qui suos docerent, hæc non nisi dæmonum & spirituum malignorum arte fieri, atque maleficia & prodigia ista coercerent, virtutemque illam maleficam cohiberent, tùm curaturum se pollicebatur, vt & ipse & Summates Imperij sui, ac denique reliqui fidem Christi & Baptismum suscipere.

§. 7.

Sacrificium Magicum, quale, quotuplex:

NUnquam ego illorum probavi sententiam, neque probare possum, qui diaboli impietatem valde minuunt, cùm negant vel dæmonem sibi arrogare inter suos diuinitatis titulum, neque velle homines tam magnificè de se sentire, ac si diuinum aliquod Numen sit, quemque ita cum Deo

cumponunt, vt si litteratus aliquis ser-
uus, dum dominum prospicit, magis
de neruo, robore, aut de loco, vbi vi-
uos homines mortui incurfant boues,
quam de ambiendo herili Imperio co-
gitet. Verissimè Regius Propheta Psal.
73. Superbia eorum qui te oderunt af-
cendit semper. Eusebius Præparat. E-
uangel. lib. 4. c. ij. apertissimè testatur
dæmones artes maleficas & multa ob-
scena excogitasse eo fine, vt ijs illecti
homines, horum spirituum Principem
& Archidæmonem, tanquam supre-
premum Deum, putarent. Quod vt
clarius explicem, in summo illo totius
diuini cultus capite, quod sacrificio ni-
titur, id ipsum disquiramus. Beatus
Augustinus libro 10. Ciuitat. c. 7.
hoc discriminis adsignat inter bonos
Angelos & malos, quod Eudæmones
illi, & probi Angeli. *Quoniam, nos mor-
tales & miseros, vt immortales beatique simus,
misericorditer diligunt, nolunt nos sibi sacrificia-
re, sed ei cuius & ipsi nobiscum sacrificium se esse
nouerunt.* Præclara eiusdem B. Augusti-
ni interrogatio c. 16. eiusdem libri.
*Vtrum eis credendum qui se religionis ritibus coli
volunt, sibi sacra & sacrificia flagitantes à*

DE IDOLOLATRIA

mortalibus exhiberi, an eis qui hunc omnem cultum vni Deo creatori omnium deberi dicunt, ei- que reddendum vera pietate præcipiunt, cuius & ipsi contemplatione beati sunt, & nos futuros esse promittunt. Paulò post. Respondeant, ait, an sacrificandum sit Dijs vel Angelis, qui sibi sacrificari iubent, an illi vni, cui iubent hi, qui & sibi, & istis prohibent. At verò c. 19. eiusdem libri postquam docuit non alteri visibile sacrificium offerendum esse quam illi, cuius in cordibus nostris inuisibile sacrificium nos & ipsi esse debemus. Post aliquantum adiungit: Sed nec ob aliud fallaces illi demones superbe sibi hoc sacrificandi munus exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt. Non enim re vera, ut ait Porphyrius & nonnulli putant, cadauerinis nidoribus, sed diuinis honoribus gaudent. Qui ergo diuinitatem sibi arrogunt Spiritus non cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectantur, cui decepto subiectoque dominantur, intercludentes iter ad Deum verum, ne sit homo illius sacrificium, dum sacrificatur cuiquam præter illum. Sed singula seorsim expendamus, ac primò: Beatus Augustinus duplex hinc nobis designat sacrificium, vnum visibile, externum, & veluti corporeum: alterum spirituale & mysticum. Prioris generis

generis sunt illa in veteri lege præscripta, de nostro Liturgico & externo, non est hîc dicendi locus. Posterioris exemplum vt qui se Deo consecrat & deuoteat. Alludit eò Apostolus Rom. 12. Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum; λατρείαν. Dæmones vtroque sacrificij genere nimium quantum delectari, tum ex profanis primum, tum sacris scriptoribus, videamus. In prima illa testium acie, Magiæ siue professores, siue sectatores collocare æquum est, quandoquidem magistrorum voluntas illis probe cognita erat. Quanquam insigniores Magos, qui ante Christum vixerunt, appositè commemorare possem, tamen cum illorum facile principes iam attigerim suprâ, & in immensum alioquin excurreret dissertatio, ab ijs abstinebo, licet tamen vnus Pythagoræ testimonium plurimum faciat ad institutam de Magico sacrificio disputationem. Ipsum autem Pythagoram Magum fuisse disertè ostendit Iamblicus in illius vita, præsertim capitibus 13. 19. 28. & id fir-

DE IDOLOTRIA

mat Tertullianus libro de Anima. Am-
 mian. lib. 21. & hoc iā ab alijs tractatum.
 Præstat verò illos enumerare, qui post
 Christi aduentum vixerunt. Ab Iam-
 blico Porphyrij discipulo ducendum e-
 xordium, quem magum fuisse, non tan-
 tum Photius Bibliothecæ c. 94. in Iam-
 blico, verumetiam Eunapius Ethnicus
 notat tum in Iamblico, cum in Ædesio. In
 illius vita narrat ipsum Iamblicum inter-
 fundendum preces, magicas credo, à
 suis visum ab humo plusquam cubitos
 decem sublimen raptum, & sublatum
 corpus, & vestimentum in aureolum
 colorem mutata, mox finitis precibus
 in pristinam speciem corpus rediisse, ac
 tum demum in terram descendisse. Sub-
 dit aliud, cum Iamblicus à Sacrificio ma-
 gico, quod in suburbiorum vno priua-
 tum cum discipulis suis peregerat, in vr-
 bem rediret, instar Sibyllæ. Virgil. 6.
 Æneid.

*Non vultus non color vnus,
 Non comptæ mansere comæ, sed pectus an-
 helum,
 Et rabie fera corda tument, maiorque videri
 Nec mortale sonans, afflata est numine
 quando*

Tam propiore Dei. --

Ita Dæmone Iamblicum agitante, animo alienato, & voce velut intercisa, atque oculis aliquando in terram defixis atque immotis, aliam viam à priore, qua in urbem reuerterentur, ineundam esse suos admonuit, quia illa altera prior, illo cadauere, polluta esset, quod verum esse nonnulli è suis qui istam capefere contra præceptoris monitum voverunt, deprehenderunt, & si nihil eorum apparuisset antea. Porro Iamblico peculiarem fuisse instinctum illum afflatumque dæmoniacum, diuinum appellat Eunapius, ille ipse testatur in Ædesio. Omitto & illud quod alijs animaduersum, de excitatis ex vno & altero fonte duobus illis dæmonibus, qui homines hominibus conciliare solent, idque pauculis admurmuratis verbulis magicis, & quod ad rem maximè, vtrisque Iamblicum arctissimè velut patrem naturalem amplexantibus. Sed in Ædesio, ad finem, cùm Ægyptius quidam magus Apollinem dæmonem euocasset, atque comparuisset ipse, mirantibus & attonitis ijs qui aderant, Desinite, inquit Iamblicus, mirari, est enim

G ij

DE IDOLOLATRIA

gladiatoris qui singulari certamine interijt spectrum. Ad id certe spectat, vt illud obiter dicam, quod nos supra §. 4. monuimus ex Tertulliano libr. de Anima: dæmones nonnunquam in specie alicuius gladiatoris apparere. Iamblicus ex narratione Porphyrii illos testatur, non modo Deos sublimes, sed etiam mortuos simulare. Maximus Tirius dissertatione 27. narrat dæmonem Achillis forma apparere, iuuenem flaua insignem coma, aureis armis, tripudiumque militare saltantem & cantantem ad arma, visum & auditum. Quin & ipse Maximus testatur se etiam vigilantem vidisse & Æsculapium & Herculem, seu dæmones Æsculapij & Herculis figura & specie. Sed ego de semita in viam: Iamblicus omnium accuratissimè apud Ethnicos de dæmonum natura, distinctione, facultatibus, actionibus, cultu, & sacrificijs illis exhibendis differuit, libro de Mysterijs Ægyptiorum. Quamuis vnum summum Deum agnoscat, tamen reliquos minores Deos, & penè innumeros in varias classes distribuit, in Deos à Summo proximis, Archangelos, Angelos, Dæmo-

nes, heroes, animas. Attamen Stobæus
 Eclogarum Physicarum libro 1. citans
 Iamblicum, quatuor tantum genera
 nominat. Maximus Tiriuss ait, differ-
 tatione 26. de Deo Socratis, tot esse
 dæmonum genera, quot sunt hominum
 animæ, sic enim interpretor illud
 φύσεις ἀνθρώπων Maximi, cum disserta-
 tione sequente 27. dicat dæmonem
 nihil aliud esse quam animam corpore
 solutam. quanquam, illa superiori ora-
 tione, distinctos dæmones & homini-
 bus adsignatos scribat, pro cuiusque
 ingenio, conditione & statu. Iamblicus
 generali distributione Deos in immate-
 riales & materiales partitur, & discre-
 tis sacrificijs colendos esse tradit, quod
 antequam explicemus, quid de sacrifi-
 candi necessitate & sacrificiorum aucto-
 re scripserit, audiamus. Principalem
 cultum, qui sacrificio præsertim nititur,
 substantijs separatis exhibendū esse vult,
 atque adeò Dijs sacrificandum esse ne-
 cessario sic demonstrat: Nihil homini-
 bus prius aut antiquius esse debere,
 quam vt bellè cum dijs ipsis conue-
 niant, at vis omnis & energia Sacrificij
 consistit in quadam Deorum ad homi-

DE IDOLOLATRIA

nes communionem, ita ut sacrificijs ipsis
 sublatis, iam nulla sit illa cōmunio Deo-
 rum cum hominibus. Subiungit, Sacer-
 dotem inter sacrificandum operari sæpe
 multa, quibus aliquid simile proprium-
 que diuinis efficiat, qua quidem cogna-
 tione aliquid diuinitus attrahat. *Sacer-*
doris nomine, hinc Magum intellige.
 Apuleio siquidem Persarum lingua
Magus est, qui nostra, id est Latina *Sa-*
cerdos qui ritè norit sciat atque calleat
 leges ceremoniarum, fas sacrorum, ius
 religionum. Hæc ille in Apologia, qui
 Platoni in Alcibiade i. Magiam nihil a-
 liud significasse dicit quàm θεῶν θεργασίαν
 Deorum cultum. Laërtius libro i. ex
 Clitarcho, Magos dici tradit, qui Deo-
 rum vacent cultui, & preces illis ac vo-
 ta & sacrificia, quasi soli ab ijs exau-
 diantur, offerant. Ac Magos Persarum
 reipsa Sacerdotes existere, ut indicauit
 Apuleius supra, declarat Nicephorus
 libro 8. histor. Eccles. c. 36. Idem re-
 stantur alij, quos nunc proferre nihil
 attinet. Quid autem illud sit quod
 attrahi dixit Iamblicus alio loco ex-
 plicat nimirum si Dijs grata & con-
 sentanea offerantur, pro cuiusque ista-

rum conditione & qualitate, tum illos descendere, & moueri, & præsentés sese demonstrare, non imaginariè quidem sed pefectè. Apuleius Apologia dixit idcirco Magum, communione loquendi cum Dijs immortalibus, ad omnia quæ velit incredibilia, quadam vi cantaminum, pollere. Eadem perscribit Porphyrius libro de Sacrificijs & Dæmonibus. Sed ista omnia distinguit Apuleius libro de Deo Socratis. *Nonnulli sunt, inquit, ex hoc diuorum numero, qui nocturnis vel diurnis, promptis & occultis, lætioribus vel tristioribus hostiis, vel ceremonijs, vel ritibus gaudent. Paulò post. Itidem pro regionibus in sacris differunt longè. Nec aliter Iamblicus, & distinctionem istam adhibet Sacrificiorum, & ordinem, vt inchoandum sit sacrificium à Dijs mortalibus, non enim aliter patere ascensum ad Deos immateriales, tum qui varias & discrepantes prouincias & regiones fortiti sunt, illis nec rei cuiuslibet Sacrificium exhibendum admonet, sed earum quidem rerum quæ nascuntur in ijs locis, quorum sunt illi rectores, siue sint animalia, siue plantæ, siue animalia, & vbique Sacer homo: quod idem*

DE IDOLOLATRIA

refert Proclus libro de Sacrificio & Magia. Quid sit *Sacer-homo* permulti viri eruditi explicarunt, & illum denotat B. Paulus I. Corinth. 4. *Facti sumus omnium peripsema usque adhuc*, alij legunt in Apostolo *καθαριμα*, eodem sensu: Ex Apostolo vocatur *Sacer-homo* & *peripsema* qui populi scelera quotannis luebat, Neptunoque hostia in mare projiciebatur, & mox proclamabant qui aderant: Purgamentum nostrum esto, aut salus & redemptio. Ex Drusio descripsi, Prouerb. Classe 2. lib. 4. Suidas explicat in voce *περίφημα*, & Budæus maximum Gallix & Lutetix nostræ decus. At verò infestissimus ille hominum hostis, non tantum his lustralibus & humanis hostijs delectabatur, sed ceteris etiam hominibus mactatis ad impuras aras, de qua re multa prophani Scriptores: Et Eusebius Præparat. Euangelicæ varijs locis, ac præsertim libr. 4. c. 7. & libr. 5. c. 6. vt ceteros sacros auctores prætermittam. Quin nostro æuo idem factitatum prodit Petrus Martyr Mediolanens. libr. de Insulis nuper inuentis, vbi narrat homines in Insulis immolari solitos, & dæmones humanis

istis victimis magnopere delectari. Sed quæret quispiam quid causæ sit cur dæmones tam ardentè homines sibi mactari & immolari expeterent? variæ à nostris rationes adsignantur, ego vnicam proferam ex Romanorum doctissimo Varrone libr. 16. rerum diuinarum, apud beatum Augustinum libro 7. de Ciuitat. c. 5, sunt autem eius verba: *Ideo à quibusdam pueri Saturno soliti sunt immolari, sicut à Pœnis: & à quibusdam etiam maiores, sicut à Gallis, quia omnium se minimum optimum est genus humanum.* Præterea Iamblicus, vt ad illum redeam, narrat legem Sacrorum & ritum sacrificandi atque inuocandi à primo parente mundi institutum, & omnia in sacrificijs symbola significantia aliquid occultissimum, ab eodem excogitata. Scimus equidem Adamum diuinitus edoctum sacrificandi morem, & posteros ab illo hunc accepisse: At Iamblicus de suis magicis tum cogitabat cum hæc scripsit, quanquam & nonnulla admiscuerit quæ è nostrorum libris deprompsit. Diabolum verò & horum sacrorum & vno nomine, totius Magiæ auctorem supra factis copiosè demonstrauius. Nec mihi

DE IDOLOLATRIA

placet viri linguarum peregrinarum cognitione clarissimi sententia, qui testatur libro de originib. Hetruriæ, se didicisse ab Æthiopibus Christianis, ante diluuium, extitisse Chanochum vatem quemdam, qui scripserit de rebus sacris & vaticinijs, quod opus inter primos rituales sacrosque libros in Ecclesia æthiopica extare ipsi affirmabant Æthiopes. Credat qui volet, vereor enim ne illi vitrum pro margarito sit oblatum. Quantum verò ad symbola illa spectat, ego ijs etiam barbara vocabula comprehendere existimo, quibus Magi in suis sacris vti solent, quæ Porphyrius nihil significare dixit, Iamblicus contrà, apud Deos aliquid significare contendit. Certum est Zoroastrem Magicæ, auctore dæmone, inuentorem, dixisse barbara verba in Sacris non esse contemnenda. Nec mihi placet hoc loco interpretatio Reuchlinj libro 2. de Verbo mirifico c. 9. & 10. qua ipsæ Magicæ curiositati nimium suppalpari videtur. Trithemius harum rerum non imperitus, in Incantatione, quam Goetiam vocat, ait adhiberi nomina ignota, signa etiam, & characteres. Verissimè Eusebius libro 5. Præparat.

c. 6. Barbara, & quæ nihil significant, nec humana verba, adhiberi à Magis scribit. Nicetas post B. Epiphanium Thesauri libr. 4. c. 1. testatur multa vocabula barbara excogitata à Simone Mago. Eusebius libr. 4. Præparat. c. 1. scribit à Sacerdotibus, Magiæ non ignaris, inaudita quædam nomina inuocari, vt ipsi diuini videantur. Eodem pacto scribit Proclus libro de Anima & Dæmone, Sacerdotes in sanctissimis Sacrificijs vel per verba, vel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationem & stuporem præsentem adducere. Nomina interpretor ignotis vocibus expressa à Magis, vt docet B. Hieronymus in Epistolam ad Ephesios c. 6. *Barbara quædam nomina eorum esse dicuntur, vt sæpe confessi sunt hi, quos verè vulgus maleficos vocat, & incantationes, & preces, & colores varij, & diuersa vel metallorum genera, vel ciborum, ad quæ inuocati assistere demones, & infelices animas capere memorantur. De Symbolis vero locus Apuleij intelligendus libro ij. Milesiarum. Sacerdos de opertis adytis profert quosdam libros, litteris ignorabilibus prenotatos, partim figuris cuiusmodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggeren-*

DE IDOLOLATRIA

tes, partim nodosis & in modum rotæ tortuosis capreolatimque condensis apicibus, à curiositate profanorum lectione munita. Et sanè hæ litteris Ægyptijs non absimiles, atque Ægyptij genus omnium mortalium Magiæ addictissimum, Arnob. libro 1. id firmat, dum ait Gentiles calumniosè obiicere solitos Christianis, quod Christus Magus fuerit, clandestinis artibus omnia miracula effecerit, Ægyptiorum ex adytis, Angelorum potentium nomina, & remotas furatus sit disciplinas. Porphyrius, quem Eusebius libro 4. Præparat. Euang. c. 4. Dæmonibus valde amicum, & Eunapius, in eius vita, Magum fuisse demonstrat, Dæmonum naturam maximè inuestigavit, teste Eusebio, nihilominus ipse varius est, & variè titubat, non modò non Dijs quidem sed Dæmonibus sacrificandum esse dicit, libro de Abstinencia à carnibus, & hoc etiam refert tum ex ipso Porphyrio, tum ex Theophrasto, idem Eusebius libr. 4. Præparat. c. 5. modò Dijs summis sacrificandum, sed pura prece: Atque ex Theologorum sententia Dæmonibus sacrificandum esse, & quidem animalium cæde. Alio loco

eleganter Dæmonum technas & fallacias describit, libro de Sacrificijs, cùm prodit Dæmones nos inducere ad supplicationes & sacra facienda Dijs beneficis, quasi illi nobis irati sint, tum adeo versipelles, vt miris præstigijs sese pro Dijs, quos bonos & benignos putant, sæpius ostentent, aut aliam induant personam: hæc autem & similia præstare ait studentes nos à recta Deorum sententia abducere atque ad eos adducere. Iamblicus præceptorem secutus, idem refert, videlicet in Theurgia, id est deifica operatione & sacrificandi facultate, quæ ad Deos propitios & benignos, vt aiunt, pertinet, si tantisper delinquatur, tunc non bona Numina, quæ opantur, sed deteriora & malefica apparere, specie & forma bonorum, ac vsu venire vt illi nequam spiritus in bonorum similitudinem sese transforment, & elati appareant, quique sibi plura quàm possunt arrogent. Iis adtexam locum geminum germanum ex Arnobio libr. 4. *Si Magi, Haruspicum fratres, suis in actionibus memorant Antitheos sæpius obrepere pro veris, esse autem hos quosdam materijs ex crassioribus spiritus, qui Deos se fingunt,*

DE IDOLOLATRIA

nesciosque mendacijs & simulationibus ludant, cur ratione pari non credamus, hinc quoque subiicere se alios pro eis qui non sunt, ut & vestras opiniones firment, & si hostias cædi alienis sub nominibus gaudeant. Sed ut locum hunc Arnobij non vrgeam: illud vnicum illorum Magorum præstantissimorum Porphyrij & Iamblici testimoniũ quàm validissimum & efficacissimum censerì debet, aduersus fanaticos illos homines, curiosarum istarum artium plus æquo amantes, nescio quam Theurgiam & Magiam albam, probam, ut aiunt, fingentes, aliam verò Goetiam & atram Magiam, quam & ipsi se damnare profitentur: at cuius sponcione non Dæmones sed Angelos & benignos spiritus suis precibus euocari & comparere asseuerabunt? Sed hi prisci Magi, rerum istarum scientissimi, nihil certi statuunt & decernunt, quin potius totum istud negotium periculi plenissimum esse factis manifestè ostendunt, atque illud in primis obseruandum, dæmones omnem istam turbare scenam, si in his sacris magicis tantillum peccetur. Apuleio libro de Deo Socratis, Sæpe numero indignata numina si quid in sacris socordia vel super-

bia negligatur. Ac quis illorum tantæ peritiæ aut confidentiæ est, qui nihil eorum quæ ad sacra sua necessaria videbantur omiserit? Nam & ipsi Dæmones per Magos innumera præscripserunt, & adeo implexa, obscura, intricata, ut qui in iis versatissimus sit, nondum tamen ea plenè percepisse sentiat, Magistris siue Dæmonibus, modò temporis articulum, modò loci situm, modò rerum appositarum quantitatem, qualitatem, ceterasque eiusmodi nugas variatas causantibus. Confirmat illud Reuchlinus eius artis non ignarus libr. 2. de Verbo mirifico c. 1. Ecquis igitur tam apertæ, tam manifestæ fallaciæ mentem fidemque adhibeat, nisi quem Deus in reprobum sensum dederit, nec enim Princeps ille aëris operatur ista nisi in filiis disidenriæ, ait Apostolus Ephes. 2. Procul, igitur, procul fictitia & commentitia illa distributio Magiæ in Theurgiam, seu albam & Goetiam siue nigram: de qua beatus Augustinus libr. 10. Ciuitat. Dei c. 9. ex Plotino, Porphyrio, Apuleio, & aliis, qui hoc defendunt. quidni duplicis generis dæmones statuunt, albos nonnullos, alios ni-

DE IDOLOLATRIA

gros, sic enim eloqui liceat. Hæc cū
 dico, mihi in memoriam redit quod a-
 pud Paulum Venetum histor. Orienta-
 lis lib. 3. c. 21. aliquando me legisse re-
 cordor, Malabar prouinciæ incolas a-
 pud Indos diabolum depingere album,
 ac præterea omnes albos esse sic existi-
 mare. Bonam certè illi Indi à nostris
 Magis inibunt gratiam. Equidem Glos-
 sarium vetus *Aquilos* interpretatur Dæ-
 mones, qui in similitudinem aquarum
 appareant. postrema hæc non probo,
 nec quid sibi velint mihi liquet, nec e-
 nim Festum hîc excutio. Scio Aquilum
 Plauto & Scriptoribus, præsertim A-
 fricis, fuscum & nigrum dici, hinc re-
 ctè Dæmones Aquilos nuncupabimus,
 hoc est subfuscus & nigricantes, quales
 maxime in corporibus assumptis appa-
 rere consueuerunt. Sed vt è diuerticulo
 in semitam redeam, hoc vnum adjiciam
 ex Proclo, libro de Anima & Dæmone:
 In sanctissimis quibusque expiationibus
 & sacris antequam ipse Deus adsit, Dæ-
 mones quosdam terrenos occurrere.
 Quis Mago vel malefico euocanti bo-
 num Angelum, mystica illa & magica
 ceremonia, indicauit Alastores illos &
 nefarios

nefarios spiritus, qui primi occurrerunt, cum serio postmodum res acta est, recessisse, ac locum bono Angelo concessisse, nisi fortè Dæmones terrenos aliquos fateantur bonos & beneficos, quales finxerunt Cabalistsæ. Ac auctor libri de originibus Hetruriæ, testatur non modò Pythagoricos, sed etiam Mosen eiusmodi Dæmonibus suas partes deferri voluisse. Et quidem in Sacris Mosaicis, hircorum duorum qui offerebantur pro peccato, Leuitic. 16. alter mittebatur in solitudinem ad Azazel Genium seu Dæmonem terrestrem, vt ipsi aiunt: Sed qui bonus iste Dæmon terrenus censeripotest, cum ex eorumdē Cabalistarum scientia ab ipso Dæmone caro rebellandi vim habeat: quod hîc de Pythagoricis dicitur, ad illam ipsorum cum Dæmonibus familiarem consuetudinem pertinere credo, de qua Aristoteles apud Apuleium libro de Dæmonio Socratis, dixit, Pythagoricos mirari solitos, si quis se denegaret vnquam vidisse Dæmonem: Sed quis non rideat commentum istud de benignis Dæmonibus terrestribus, quàm veriùs illud Minutij Felicis in Octauio, etiam testimonio Hostanis

H

DE IDOLOLATRIA

Magorum & alloquio & negotio primi
Dæmones terrenos vagos & humanita-
tis inimicos esse. Scio Iudæos in Thal-
mud etiam comminisci viam & ratio-
nem cogendorum Dæmonum, quam
improbari non posse existimant, videli-
cet, si quis omnipotentis Dei, vel An-
gelorum, sanctorumque virtute & no-
minibus, dæmones ita sibi subijciat, vt
eorum ministerio vtatur pro arbitrio.
Vnde Clemens Alexandrinus, in Pro-
treptico ad Gentes, ait Magos gloria-
ri se Dæmones habere suæ impietatis
ministros obsequentes, & quidem co-
ctos vi suorum carminum. Sed ista est
Theurgia, quam nobis obtundunt ver-
pi illi & recutiti, de qua diximus antea,
quæque valde periculosa, quemadmo-
dum scribit Paulus Riccius, tractatu
de Mosaicæ legis mandatis, vt metus
quem irritati Dæmones incutiunt, &
imminens periculum id audere & ten-
tare homines non sinant. Quod qui-
dem satis copiosè & disertè ex ipsis Ma-
gis Porphyrio, Proclo, & ceteris expo-
suimus. Et quanquam vt hoc obiter di-
cam, Riccius ille, è Iudæo Christianus
factus sit, nihilominus scripta ipsius nec

pura sunt, nec puræ fidei. Interim expiationes illas Magicas, de quibus Proclus, intelligere licet quæ Magis ipsis *Teletæ* vocantur, vt Iamblico, Porphyrio, libris citatis, Apuleio libr. ij. *Milesiarum*, nec non Varroni apud beatum Augustinum libro 4. *Ciuitat. Dei. c. 31.* item & Platoni libro 2. de *Republica*, quarum inuentionem tribuit Orpheo, Lino, & similibus Magis veteribus. Pergamus porrò, & reliquorum Magorum studium in Sacrificijs Dæmonibus exhibendis, post Christi ortum, agnoscamus. & quanquam permulta eius rei exempla passim Eunapius suppeditet, quæ omnia si describere vellem, otio penitus abuti viderer, paucis & ijs quidem præcipuis contentus ero, sed ne quis eiusmodi narrationibus parum fidei adhibendum putet, audiat effectum istud & proloquium certissimum Eunapij in *Ædesio*, diuinum cœtum, sic magorum collegium vocat, respue-remendacium & omnem sermonem vero minimè congruentem. Nihil hîc de *Sosipatra*, cuius Eunapius meminit in *Ædesio*, è quo & alij, totis quinque annis interduos impurissimos Dæmones

H ij

DE IDOLOLATRIA

incubos, foedissimè volutata, & ab ijs
in reconditoribus Magiæ mysterijs in-
stituta, nihil de Antonino eius filio, qui
in Ægyptum profectus, sacris mysterijs
atque arcanis, citòque in Dæmonum
contubernium receptus est. Maximus
& Chrysantius Philosophi Iuliani Apo-
statae Imperatoris, in rebus magicis do-
ctores, optimè inter se conueniebant
simulque in edendis mirandis rebus per
diuini, vel potius dæmoniaci afflatus
speciem, occupati erant, ait Eunapius
in Maximo, sed ille præsertim coram
ipso Iuliano, quàm potens sit Magicum
Sacrificium declarauit, in quo post-
quam Maximus ipse apud se hymnum
nescio quem admurmurasset, Hecates
Deæ, in cuius æde versabantur, simula-
chrum reuidere cœpit, & ijs quidem ve-
rus risus extitit, tum subortus luminis
fulgor faces accendit, quibus præstigijs
Iulianus adeò motus est, vt exosculato
Chrysantio, qui illi Maximum indica-
rat, Ephesum ad Maximum doctrinæ
causa se contulerit. Plura de istius Ma-
ximi Sacrificijs magicis tum in Maxi-
mo, tum in Chrysantio Eunapius, qui
simul Magicas artes ipsius Chrysantij

fatis diligenter recenset, quo pacto Solen tantum aspectans Chryfantius, oracula vera & ad geminam afflati, Numine infero, Spiritus speciem conformata funderet, tum repetita diuinationis ergò toties Sacrificia: Si cui nimius videar in his recensendis, ille profectò veniam dabit, vbi mihi propositum illud esse cogitet, ostendere adeò Magicæ disciplinæ coniunctum esse sacrificandi officium, vt nullus vnquam diabolo, magicis pactis sese addixerit, quin eidem lubens & volens sacrificauerit. Hoc sæpius inculcat Eusebius, præsertim Præparat. Euangel. libro 5. c. 6. Dæmones cultu & adoratione honorari à magis & maleficis: & certè in veteri Glossario quod citat Turnebus, ille alter pollicioris litteraturæ parens, malefica vocatur *Tegularia*, eo quod supra tegulas sacrificet. Vnde licet emendare Isidori Glossarium, in quo sic habetur, *Tegellaria venefica*, legendum *Tegularia*. Et postea, *Tugellaria Maleficia*, eò quod supra tegulare sacrificent. Legendum, *Tegularia Malefica*, eò quod supra tegulas sacrificet. Sed quoniam varij sunt impietatis gradus, non omnes idcirco qui

DE IDOLOLATRIA

magicas artes consecretantur, vel exercent, eodem pacto niti, eodem ritu initiari, eodem flagitio obstringi dixerim, neque omnes sacrificare, sunt enim illorum classes & ordines diuersi, de quibus nobis primum breuiter dicendum, tum de sacrificiorum multiplici genere, quod veterator ille primarius excogitauit, quoque se pro Deo coli voluit à Pseudo-Christianis, quos vel simplices & rudiores lusit, vel hominum postremos in profundum totius impietatis barathrum precipites dedit. Non omnes hinc omnino magicæ artis species recensere consentaneum videtur: nam, vt cum Tertulliano dicam, in Scorpiaco, Tot venena, quot genera, tot pernicies quot species, tot dolores quot colores. Et quàm diligentissimè omnes enumerauit Trithemius lib. 1. Antipali, & ante illum Eimericus in Directorio Inquisitorum c. 43. Verum Balsamoni Christianorum eorū qui maleficas artes exercent, quidam egerato Christi nomine, diabolum summum dominum, à quo vno toti pendeant, data fide agnoscunt: alij fidem Christianam seruantes, curiosa magis

anxietate, vel alicuius necessitatis prætextu, exitiosam illam explorant artem, vt habet B. Gregorius Nyssenus, Epistolæ Canonice ad Latrium c. 3. Prioris generis omnes diabolo sacra faciunt. Balsamo in Can. 36. Concilij Laodice- ni sic enumerat & exponit, Magi vocan- tur, qui ad Sathanam propter aliquam causam accedunt, incantatores, qui car- mina seu incantationes dicunt, & per ea Dæmones ad suam voluntatem attra- hunt. Astrologi, qui per astra diuinant, auxilium eis ferente Dæmone. Mathe- maticorum genus distinctum facit, sed ad Astrologos pertinere iam à multis expositum. Vates & diuinatores istos duplicis generis idem facit Balsamo in Canon. 71. & 83. B. Basilij: nam alij fidem Christi non abnegant, alij Apo- statae fiunt & planè à fide impiè defi- ciunt, hos ergo existimo intelligi ab eodem Balsamone, cùm scribit in Ca- non. 61. Concilij in Trullo, Vates seu Diuinatores, per sacrificia, patrem suum Sathanam de aliquo interrogare, & totos se Dæmoni addicere. Nec tan- tùm hoc nomine Diuinatorum conie- ctiores rerum futurarum sunt intelligen-

H iij

DE IDOLOLATRIA

di, sed & qui in vngue oleo delibuto, addito magico susurro, res absentes & longo interuallo distitas cognoscunt: vt contigit in Hispano Summate, qui iussu Principis sui foederatis à Turca obsessis opem laturus, non prius classem è portu soluere imperauit quàm in excantato vngue impuberis conspexisset Turcas vasa conclamantes, & in naues sese recipientes. Quod ego à nobili & generoso equite accepi, qui tum inter obsessos agebat bellicis machinis praefectus. Quos autem illo loco Balsamo Hecatontarchas siue Centuriones, vt vocat, superioribus adiungit, exponit ipse, quosdam fuisse iam prouectæ ætatis homines, rerum istarum magicarum magis reconditarum & occultarum peritissimos, quique Primicerij dicebantur idcirco, quorum imitatione Magi nostri Septuaginta magistros maximæ scholæ magicæ, quam Toletanam appellant, memorant, quemadmodum agnouit magus quidam, ante annos aliquot, Lutetiæ suspendio necatus. Illos verò Primicerios, per execrandas operationes, seducere simplices scribit Balsamo, nec operationes illas com-

memorat, quas ego arbitror non alias
fuisse quàm responsa à Dæmonibus, spe-
ctri alicuius specie data, aut similia, qui-
bus Græcos plurimum delectatos, te-
stantur historiæ Bizantinæ Scriptores,
sed illud animaduersum iam ab alijs. Vē-
tulas incantatrices nonnullas Deum ab-
negare, alias verò minimè, prodit idem
Balsamo in vtrumque Canonem cita-
tum B. Basilij, sed vtrasque Dæmonem
inuocare ex illius narratione mihi nullo
modo dubium, & illas accenset magis
& diuinatoribus, quos omnes sacri-
ficijs diabolum colere, partim expref-
sit, partim ex cuiusque interpretatione
fatis apparet: & nos in Sacrificiorum
magicorum varijs generibus, demon-
strabimus. Trithemius anxius nimium
& curiosus indagator rerum magica-
rum lib. 1. Antipali, maleficorum qua-
tuor genera enumerat. Primum eo-
rum qui & si nullum pactum manife-
stum habeant cum Dæmonibus, nec
carminibus magicis vtantur, attamen
venenis propinatis multa efficiunt, &
Dæmonum opera pessima sequuntur.
Secundum eorum, qui licet Dæmo-
mones expressè non inuocent, attamen

DE IDOLOLATRIA

incantatione vtuntur ad lædendum, & præcantatione ad sanandum: ad hoc genus refert Necromantiam, Hydromantiam & similes. Tertium, eorum, qui pacto interueniente non seita Dæmoni addicunt, vt quartum genus, ac nihilominus Dæmones cooperatores inuocant suis actionibus maleficis. Quartum genus eorum qui non solum adiutores habent Dæmones vt ceteri, verum etiam, abnegato Baptismo & fide Christiana, semetipsos nefando professionis genere, in ius & potestatem Dæmonis tradūt. Multa hîc congerit Trithemius quæ nec probari possunt nec defendi, & disquiremus postea. Ac quidquid ipse dicat, demptis maleficis primi generis, reliquos omnes sacrificia adhibere facile ex ipso etiam Trithemio conuincemus: at qui sunt primi generis cultum tacitum Dæmoni exhibent, quin potius apertum, si Eimerico credimus, velut antea adnotauimus. Omitto peculiare genus istud hominum planè scæcerrimorum, qui pactis & tabulis nefandis, nec non obsignatoribus ex Orco petitis, sese cum Dæmonibus succubis vel incubis conuenas exhibent.

Scio à multis propudiosam istam venerem irrideri, audiant saltem Bedam virum veneratione & fide dignum. Is in c. 8. Lucae libro 3. Commēt. ita de hac re scribit, postquam differuit nonnullos à Dæmone possideri, qui vel incubi vel succubi vicem subeat, & in exorcismis Dæmonem cogi vt edisserat modos egerandi, quibus amoris sui fœdus, inter se, seu vir, seu femina, cum Dæmone succubo vel incubo pepigerit. *Quæ, inquit Beda, mendacio simillima res, sed adeò vera, & plurimorum est attestazione notissima.* Verum ista nec nostri instituti, & à quam plurimis certissimè demonstrata. Ac certè cùm leges Imperatorum, Magorum nomine, omnes, quos suprâ recensuimus, complectuntur, illos etiam Sacrificia dæmoniaca celebrare testantur. Cod. Theodos. tit. de malefic. & mathematic. l. 7. *Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut Magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur, delectum atque conuictum competenti animaduersione mactare, perenni auctoritate, censemus.* Interpretatio legi annexa, sic habet, *Quicumque nocturna sacrificia dæmonum celebrauerit, vel incantationibus dæmones in-*

DE IDOLOLATRIA

nocauerit, capite puniatur. Paulus 1. c. Sententiarum libro 5. tit. 23. Qui Sacra impia nocturnae ut aliquem obcant. irent, defigerent, fecerint, ficiē d. ne curauerint, aut cruci suffigantur, aut bestijs obijciantur. Ex Senatuconsulto damnata mala Sacrificia quæ memorat Vlpianus, ff. ad l. Corneliam de Sicar. & venef. l. 13. non alia quàm Magica Iurisconsulti explicant, quibus cœtus illos nocturnos Sagarum & maleficorum adumbrari nullus dubito. Cuiusmodi verò diabolo à magis & sacrificiū maleficis offeratur, nunc expendamus. Primi generis Sacrificiū obseruamus, quod rebus sub sensum cadentibus, & ijs quidem multiplicis generis, constat, nam aliæ sunt è terra procreatæ, ut flores, plantæ, ut thus & similia, aliæ ex homine ipso petuntur, ut cum quis vel seipsum Dæmoni, ut gratissimam victimam deuouet, aut alium hominem. Secundi generis, cum ea quibus perficitur sacrificium, à nullo nisi ab ipso Mago vel malefico percipiuntur, veluti cum diabolus nouerit Deo acceptum esse sacrificium quod sit pura prece, ita sibi tacitis precibus & hymnis sibi sacrificari expetierit. Vno nomine vel est corpo-

reum sacrificium, vel spirituale. Singula iam explicemus, nec est quod commemorem diabolo, post Christi ortum, etiam animantes maectatas & immolatas apud Barbaros, qui seu in India Orientali, seu in Orbe nouo degunt, sed qui se Christianos iactant, & licet expressum cum Dæmone pactum non ineant, nihilominus tamen non sine alicuius Sacrificij modo & ritu, Dæmonem euocare, quem aliquid rogent, planè non audent, sed adhibent selectas quasdam herbas & plantas, & quod caput est huius mystici & malefici ritus, thure semper vtuntur, quod Sacrificij, qualecunque illud sit, certissimum argumentum esse, nullo negotio docebimus. Arnobius libro 7. aduersus Gentes: *Sine thure religionis officium claudicat*: indicans Sacrificium, quo religio nititur, sine thure vilo modo confici non posse in illa Ethnica superstitione. Optatus Mileuitanus libr. 3. duas memorat formulas, quas Ethnici vsurpant in Christianis exagitantis, & ad Apostasiam impellendis, Aut thus pone, aut Basilicas dirue, postremum hoc nunc non explico, quoniam non est res huius loci, & alias vocat

DE IDOLOLATRIA

id, Tempora Dei viui subuertere: repetit-
que eandem sententiam. *Thus* ponē,
quam sic explicat, *Sæuiebat bellum Chri-*
stianis indictum, in templis dæmoniorum diabo-
lus triumphat, immundis fumabant aræ nidori-
bus, & qui ad sacra sacrilega venire non pote-
rat, vbiunque thus ponere cogebatur. Omnis
locus Templum erat ad scelus. Ex ijs intelli-
gimus Christianos Ethnicis vilos esse sa-
crificasse Dijs suis, si modo thuris gra-
nulum acerræ imposuissent. Beatus Hie-
ronymus Epistola 1. ad Heliodorum ri-
tum sic illustrat. Non est tantum seruitus
idoli si quis duobus digitulis thura in bustum aræ
iaciat. Atque sacrificati, quos nominat
multoties. B. Cyprianus, illos etiam
qui thus dumtaxat iniecissent, comple-
ctebantur. nam duplicis generis tan-
tum facit eos qui in fide Christi titubaf-
sent, alios Libellaticos, qui leuius, a-
lios sacrificatos, qui grauius deliquis-
sent Epistola 52. ad Antonianum. Cer-
tè Optatus ipse sub finem libr. 2. con-
tra Optatum, thurificare pro sacrificare,
generali quidem ambitu dixit, non
quod sacrificium omne thure constaret
tantummodo, sed quod nihil vel fre-
quentius vel gratius Dijs offerri posset

quàm thus. Tertullianus vt Christianos à sacris & superstitione Gentilium planè alienos esse demonstret, ait Apologet. c. 42. *Thura planè non emimus: Si Arabiae quærentur, sciant Sabæi pluris & carioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Dijs fumigandis.* Tertullianus idem libro de Idololatria mysticè explicans tria illa dona Magorum Christoblata, Thuris, Myrrhæ, & Auri, ait iis significari clausulam sacrificacionis Thure & Myrrha, & gloriæ sæcularis Auro, quam Christus erat adempturus. Poëtis id obseruatum, & vnus mihi Plautus testis locuples, qui in Milite glorioso, inducit prostibulam, quæ ignè in aram poscit, vt Ephesiæ Dianæ Arabico fumificet odore, quod illam in locis Neptunij templisque turbulentis seruauerit. Eodem pacto in Truculento, altera, *Date mihi, inquit, stacelam atque ignem in aram, vt venerem Lucinam meam.* Deinde, *Verbenam, Thus & bellaria sibi afferri postulat.* Itidem, *Thuris granum sacrificare,* dixit in Pœnulo. Plinius libro 22. *Thure supplicamus.* B. Petrus Alexandrinus Patriarcha & Martyr Canonibus Pœnitentialibus c. 5. loquens de Chri-

DE IDOLOLATRIA

stianis in Idololatriam lapsis, dixit ignem facere, & Thus apponere, pro sacrificare. Eodem pacto Eunapius Maximum Philosophum & Magum sacrificantem, Thuris micam emundatam in ignem coniecisse scripsit. Denique ut id absolvam, Tertullianus libro de Idololatria, Christianum Thurarium appellat, qui Dijs seu Dæmonibus sacrificauerit. At verò in sacris Magicis, siue cum Dæmone agatur ex pacto expresso, seu tacito & meris euocationibus, Thus adhiberi scribit Trithemius harum rerum sciens, & ille alter princeps Magus, quantum hominum terra sustinuit, facerrimus. hoc diabolo malefici & Magi cultus & fidei suæ erga illum euidentissimum præbent argumentum. Secundi generis hostiæ diabolo à suis exhibitæ, sunt, qui, ut diximus, non in clientelam modo ut patrono, sed ut seruitutem seruiant perpetuam, tanquam mancipia vilissima crudelissimo domino dedere se flagitiosissime profitentur. Quemadmodum in duabus pacti magici formulis quas ego perlegi, diligenter obseruauit, & harum altera in supremo Senatu lecta nec sine horrore.

horrore. Trithemius libro 8. quæstion. ad Maximilian. Cæsarem q. 5. sic describit, maleficarum nomine etiam maleficos complexus. Perniciosissimum genus maleficarum, quæ pacta ineunt cum Dæmonibus, & professione solēni præmissa, in ius proprietatis perpetuumque obsequium Dæmonum alicui semetipsas tradunt, se mente & corpore Dæmonibus offerunt. Et postea, maleficarum aliæ carminibus Dæmones aduocant, aliæ præcationibus & sacrificijs eos alliciunt, reliquæ nefandis rebus & ceremonijs. Sunt & alij qui Dæmoni aliorum capite & vita litant, cuiusmodi memorantur apud Trithemium libro 2. Antipali. c. 3. Saggæ illæ & maleficæ mulieres, quæ infantes ex vteris puerperarum exceptos diabolo sacrificare & offerre, atque eosdem execrabili quadam verborum forma baptizare, ac nonnunquam acu, vel re simili, capiti infixæ, necare solent. Et quoniam de Baptismo, ut ita loquar, magico incidit sermo, in Epitome Canonum Harmenopali, sectione 5. tit. 1. de Laicis, extat Scholion ad Canonem 7. Synodi secundæ, & Can.

DE IDOLOLATRIA

7. Laodicenæ, quod nos docet, Sarracenos solere nonnunquam pueros suos Sacerdotibus Christianis offerre baptizandos, & aliquando cogere Sacerdotes vt id præstent, at praua & nefaria voluntate id tentare Muhamedicos illos, nimirum, vt illo baptismo, ad veneficia & magicas incantationes peragendas vtantur. Quid sibi velit genus istud impietatis non mihi planè compertum, quanquam obseruo apud Balsamonem in Can. 19. Concilij Sardicensis, & in Can. 85. Concilij Trullani, Agarenos seu Sarracenos olim pueros suos sacro Christianorum Baptismo ablui curasse, sine duplici, tum vt corporis foetore illo natiuo & ingenito purgarentur, tum vt à Dæmone, qui eos diuexare solebat, liberarentur. Ac iuris Græco Roman. libro 3. in Luca Patriarcha c. 13. scriptum est Agarenos vocatos coram Patriarcha in Synodo id palam declarasse, & Græcos Episcopos, vniuersamque Synodum, Præsidente Luca Patriarcha, censuisse illos Agarenorum filios denudè baptizandos, quia ipsi Sarraceni Baptismum non vt omnium animæ sordium mundatorem, diuinæque lucis ac

sanctificationis præbitorem, suis postulauerint, sed tanquam veneficium & incantationem. Et nescio an ad secundum illum finem spectet, quod scribit Isidorus Pelusiota libr. 1. Epistola 125. Gentiles suo tempore dicere solitos, Malis circumdati sumus, filios quamprimum baptizemus: Angelus fortasse mysterio flectetur, quanquam referri possit ad id quod scriptum est Exod. 4. de Angelo minitante mortem Mosi, qui tum placatus est cum Sephora uxor Mosi filium circumcidisset. Beatus Augustinus aliud quidem Magico ritui non absimile narrat Epistola 23. ad Bonifacium, quum grauius reprehendit parentes, qui baptizatos pueros Dæmonijs obligabant. Mirum illud certe quod narrat Petrus martyr Mediolanensis, libro de Insulis nuper inuentis, apud Cempoalanos Barbaros, anniculos pueros puellasque, quibusdam ritibus & ceremonijs sacris baptifari à Sacerdotibus in Templis, aqua ex vrceolo capiti eorum in crucis formam superiniecta, verba quidem non percipit ille scribit, sed dumtaxat actus & murmura animaduerti. Quod, vel ipsi bar-

DE IDOLOLATRIA

bari à Christianis quibusdam acceperunt, aut teterrimus ille præstigiator sacra mysteria æmulari in suis voluit, quod in genere suprà à nobis monstratum est. Satis superque opinor monstratum est à nobis, Magos & maleficos cum diabolo, nec pacisci, nec serió tractare, quin illum sacrificio aliquo quale quale illud sit, & placent & colant: sed vt quod de adoratione antea non nihil diximus, exemplis illustremus, & concludamus perquàm necessarium videtur, ita tamen, vt solūmodò dignissimos auctores proferam. nam Sprengeros Nideoros & similes, non nisi gerras germanas narrare dictitant isti Sceptici. Paladius Euagrij discipulus, & Socratis historiae Ecclesiasticæ scriptoris, elogio satis commendatus, in Sanctorum historia c. 31. narrat diabolum noctu Valenti Monacho apparuisse, sed miro apparatu, præcedentibus mille Angelis, lampades ferentibus, tum ignea rota sub sequente, in qua dæmon figuram Seruatoris exprimere visus est, sed proximè qui illum antecedebat Angelus, sic Valentem affatus est, Christus tuum dilexit institutum, tuamque vi-

uendi libertatem & confidentiam, venit itaque vt te videat: Egredere ergò è cella, & nihil aliud feceris, nisi, cum procul eum videris, procumbens eum adora, & tum in cellam regredere. Seuerus Sulpitius lib. de vita beati Martini c. 25. *Diabolus B. Martino circumtectus ipse luce purpurea, quo facilius claritate adsumpti fulgoris illuderet, veste etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, sereno ore, leta facie, vt nihil minùs quàm diabolus putaretur, oranti in cellula astitit, hesitanti & anxio B. Martino dixit, Agnosce Martine quem cernis, Christus ego sum, descensurus ad terram, dubitanti sanctissimo viro iterum ingerit, Martine quid dubitas credere cum videas? Christus ego sum.* Ac ne frustrà quispiam putet diabolum tam magnificè tamque impudenter de se locutum, sed adorari se à B. Martino tum temporis expetiuisse, testatur vir paris sanctitatis & doctrinæ commendatione clarissimus, B. Paulinus Gallus, Beatis Ambrosio, Hieronymo, & Augustino charissimus, sic enim mirum istud spectrum referens, non aliter quàm Seuerus Sulpitius, addit lib. 3. de vita Martini.

DE IDOLOLATRIA

*Proh dolor æternum clamans te , perfide,
Christum :*

*Vt velata , pio sub Numine , forte late-
ret*

*Impietas , mentita Deum , sua sacra bea-
tum*

*Credere mendaci , specie sub nomine Chri-
sti ,*

*Et curuare pios , in honorem Dæmonis , ar-
tus ,*

*Sacrilegum vt faceret nefas , heu , credita san-
ctum ,*

Religio , ac fidei meritis credendo careret.

Testatur Seuerus Sulpitius se ex ipsius
beati Martini ore didicisse hoc ita ge-
stum esse vt retulit, ne quis fortè exi-
stimet fabulosum. B. Ephrem Syrus,
cuius sanctitatem & pietatem admiran-
dam, Beatus Basilius & Gregorius Nyf-
senus mirificè prædicant, in ea quam
scripsit vita B. Abramij, narrat cum
hic vir sanctus media nocte psalleret,
repentè lucem magnam, velut Solis,
in cella eius refulsisse, & vocem eius-
modi audiuisse: Beatus es Domne A-
brami, verè inquam beatus es, quo-
niam nullus in cunctis rectè factis in-
uentus est sicut tu, nullusque ita om-

nes voluntates meas perfecit vt tu: At sibi diuino impulsu cauit, vir ille beatus, nam quid sibi palpator iste? an non viscus merus ista blanditia? nec aliud aut cogitabat aut moliebatur quã vt ab illo integerrimo & omni virtute conspicuo viro adoraretur, sed frustra cessere artes istius plani & præstigiatoris antiquissimi, nam fufus fugatusque est non minus à beato Abramio, quàm à beato Martino in vtraque ludificatione. Hæc fidem qui maximi faciunt, & quos fides, adeo certa & indubitata fatebuntur, vt etiam post Christi incarnationis œconomiam, suis omnibus partibus absolutam, diabolum vbi occasionem nactus est, nunquam prætermisisse quin à suis adoraretur, idemque apud pios, suis facietis fabricis & doctis dolis, tentasse, Deumque alioquin optimum & tamen iustissimum, illud aliquando permisisse concedãt, quo nomine Sacrificiũ illi à maleficis & magis exhibitum, incredibili diuinæ benignitatis patientia, comprehendi superiora satis declarant. Totum denique locum hunc absoluet sanctissimus Episcopus & martyr, vir Apostolicus, beatus Irenæus libro 5.

DE IDOLOLATRIA

aduersus Hæreses c. 24. Diabolus quippe
Apostata existens *Angelus*, hoc tantum potest
 quod egit in principio, seducere & abstrahere
 mentem hominis ad transgredienda præcepta Dei,
 & paulatim obcecare corda eorum qui conaren-
 tur seruire ei, & ad obliuiscendum quidem ve-
 rum Deum, ipsum autem quasi Deum adora-
 re. Quod adiecit beatus Irenæus, ipsam
 quasi Deum adorari, non quidquam mi-
 nuit de insano diaboli desiderio, quo
 modis omnibus, quidquid est diuini
 cultus & venerationis, sibi vni ab istis
 male feriatis hominibus, aut alijs, si
 queat, exhiberi studet, qui quanquam
 ab illa sempiterna diuini Numinis ma-
 iestate longissimo, vel potius immenso
 interuallo distare se probè teneat, ni-
 hilominus Dei nomen & existimatio-
 nem apud homines perditos sibi semper
 vindicare conatur. Et quanquam in
 furtis, latrocinijs, cædibus, adulterijs,
 & similibus maleficijs, diuinam agno-
 scamus permissionem, nihil enim mali
 quidquam patrari & effici potest, nisi
 ex diuinæ suæ prouidentiae regula id
 sinat Deus, quod eleganter varijs locis
 explicat beatus Augustinus, & ex eo
 nostri Scholastici: Nihilominus, iudi-

ci non ea legitima excusatio videri potest, admissi furti aut cædis, si reus, vna diuina permissione tueri seipsum velit. Ita profecto cum istis magis & maleficis agendum, vt quanquam sciuerit Deus diabolum ab ijs adorari, sacrificijs honorari, non idcirco impunè illis cedat? sed cum acrius & vehementius latiusque diffuso malo, diabolo impellente, diuinam gloriam illi oppugnent, eò diligentius & seuerius acerbissimis expugnentur supplicijs. Verum quoniam de pœnis quibus affiendi videntur malefici, quæstio nunc proposita est, illam euidentissima demonstratione absoluam. Aut artem Magicam norunt isti dumtaxat, aut illam ad vsum reuocant, & quidem bifariam, vel alteri nocendo, aut iuuando. Primum illud culpa vacare non potest, siquidem omnium legum diuinarum, humanarū, consensu Magia dānata est, nec citra pœnam esse debet, si quis illam didicerit, vt nec supplicium effugere meritò potest qui artem illam doceat: At par crimen discendi atque docendi profana atque vetita, Cod. de Hæret. l. 2. Secundum illud de vsu noxio &

DE IDOLOLATRIA

pernicie allata seu hominibus, seu rebus
quæ ad eum spectent, & quidem male-
fica arte, quis venia dignum istud di-
cat, nisi is cui erepta magis quam mo-
ta mens videatur, & nos antea satis su-
perque de eo diximus. Tertium ge-
nus, eorum, videlicet, qui maleficos
se esse pernegant, at dum ægrotis opem
ferunt ea adhibent remedia, quæ multis
veterum Medicorum, aut cognita, aut
probata non fuerunt, atque adeò quæ
nullam omninò, ex sui natura, huiusmo-
di morborum sanandorum vim & ener-
giam habeant, cum quibus longissimo
dissident interuallo. Nec enim vel
scriptum vel dictum vspiam apud rei
medicæ scriptores, Speculum chali-
bæum curare herniam, & tamen eo v-
tebatur remedio, ad huius morbi cura-
tionem, famosus ille magus, Lutetiæ
infami morte absumptus, de quo su-
prà, quique fassus erat se duos familia-
res & contubernales habuisse Dæmo-
nes, quorum vni Apis, alteri Asinus
nomen erat. An quia segetes alienas il-
le non excantauerat, id est cantando
traduxerat, idcirco venia dignus vide-
ri potuit? fallunt & falluntur qui ita

centent, siquidem isti Magi, qui opis ægrotis ferendæ illo pretextu vruntur, similes sunt latronibus quibusdam Ægyptijs, qui Philetæ cognominati erant, quasi dicas basiatores, dum enim homines arctissimè amplecterentur, eosdem suffocabant, vt habet Seneca Epistola 51. non aliter magi huius generis, si diuis placet, salutare, dum enim inauditis, inusitatis & plane ineptis remedijs sanitatem ægris restituere contendunt, an non ijs, quos curant, saluam mouent & gustum dant artis istius, tam beneficæ, tam potentis, vt ipsi dictitant, cognoscendæ? an non validissimum illud est illicium, quo vel curiosi aliquantum, vel simpliciores, nullo negotio, in sui perniciem capientur. Denique istius generis magos Apostatas esse & Dæmonibus deuotos euidentissimè comprobauimus, atque adeò euicimus, sed Apostatas supplicio afficiendos esse, præter diuinam legem, definitum habemus, Cod. de Apostatis. Firmo & hanc sententiam Nouella 65. Leonis Imperatoris, de Incantatorum pœna, quæ totum hunc locum sic complectitur. *Nos istiusmodi incantatio-*

DE IDOLOLATRIA

nes perniciosas esse persuasum habemus, & ut boni quidquam inde manare credamus induci non possumus. At sanè, etiam si boni quippiam producere illas appareat (quomodo quidem approbanti ipsas legi 4. Cod. de malef. & mathemat. videtur) non id bonum esse, sed illecebram atque nassam, quæ illectos in malorum omnium extremum, ubi à summo bono excidunt, absorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis est illis incantationes efficere, ut qui seipsis dedunt, præ Creatore & Domino, infausis dirisque demonijs adhereant, & qui illis affectantur, hos per externarum rerum letam quandam speciem, vulnera in animam excipere. Quale quiddam inter pugnandum meticulosius frequenter accidit, qui dum ictus in manus excipere nolunt, illis vel caput, vel ventrem exponunt. Sanè verò, si quis aliquo modo incantamenti usus esse deprehensus fuerit, siue id restituendæ conseruandæue valetudinis, siue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, in Apostatarum poenam subiens, supremum supplicium sustineat. Nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur, iam qui sint Dei, qui verò Sathanæ facillimè dignoscuntur, qui enim à partibus Dei stare dicemur, qui maleficos post maleficio excantatas vicini lege-

tes, & vbi terra cum profcinditur.

In quinto quoque sulco moriuntur boues:

*Tum vinum priusquam coactum est pendet
putidum,*

Vbi fulguritæ sunt alternæ arbores,

Sues moriuntur angina acerrima,

Oues scabræ sunt:

Atque adeo Acherontis hostium est.

Vt loquitur Plautus in Trinummo, nihilominus, post tantas clades illatas, infontes pronuntiabimus? Scio aliquando credulitate peccatum fuisse non leuiter hac in quæstione. Nec ignoro illud Iuuenalis Satyr. 6.

*Nulla vnquam de morte hominis cunctatio
longa est.*

Et apud Ammian. Marcellin. libr. 14. Alexander Magnus, vrgenti matri vt occideret quemdam infontem, & dicitanti, spe impetrandi postea quæ vellet, eum se per nouem menses vtero portasse prægnantem, respondit: *Aliam parens optima, posce mercedem, hominis enim salus beneficio nullo pensatur.* Sed quid ad hæc Dominus Deus, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Siccine Apostatæ, Idololatræ & teterrimi perfugæ innoxii habebuntur? Siccine le-

DE IDOLOLATRIA

gibus, quâ sacris, quâ profanis dam-
 natæ, impuratæ belluæ, eundem no-
 biscum aërem aspirabunt? Siccine Sa-
 thanas de Deo, siccine hominum sacri-
 legissimi, de eo qui architectus est om-
 nibus, tam magnificè & securè trium-
 phabunt? Spectat hoc Sol & spectatur.
 Quis non contremiscat dum audierit il-
 lud Prophetæ missi ad Achab Regem;
 qui Syriæ Regem Benadab hostem ca-
 ptum, illesum dimiserat. *Quia dimisisti vi-
 rum dignum morte de manu tua, erit anima tua
 pro anima eius.* Diuturna impunitate fu-
 rorem ali dixit Pitho Romana & Sua-
 dæ-medulla, Ego & numerum insanûm
 augeri, & in immensum excrecere ad-
 diderim: Lepidè Plautus in Trucul-
 lento, Act. 1. Scena, Non omnis.

*Nam nunc lenonum & scortorum plus est
 ferè,*

*Quàm olim muscarum est cum caletur ma-
 ximè.*

Etiam Magos, Maleficos, Sagas, hoc
 tempore, in orbe Christiano, longè
 numero superare omnes fornices & pro-
 stibula, & officiosos istos, qui homines
 inter se conuenas facere solent, nemo
 negabit nisi elleborosus existat, & nos

quidem tantam colluem miramur ac perhorrescimus. Numer. 23. Balaam Magus insignis & Pseudo-Propheta, ingratijs, Deo illum ita impellente & mouente, cum populo Hebraico fausta omnia & felicia vaticinaretur, Elogium istud de eo protulit *Non est Idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel: Dominus Deus eius cum eo est, & clangor victoriæ Regis in illo: Deus eduxit illum de Aegypto, cuius fortitudo similis est rhinocerotis: Non est augurium in Iacob, nec diuinitio in Israel.* Ex Chaldæo Paraphraste vertunt eleganter: *Non enim auguria placent in domo Iacob, neque diuinationes volunt domus Israel.* Appositè hæc sententia sequitur id quod nunc dixerat de Ægypto, vt indicaret Balaam, Hebræos, licet non paucis sæculis inter Ægyptios versatos, nihilominus, ab ijs Magicis artibus, maleficijs atque diuinationibus, quibus nimium quantum addicti erant Ægyptij, vt supra indicauimus, penitus abhorruisse. Tam longè nos Christiani Catholici, hoc æuo, ab ista commendatione distamus, quantum illi Sabbatarij à suo Messia, quem hiantes vel auidissimè expectant. Nobis enim vel nullus

DE IDOLATRIA

aut rarus maleficus, & Magus, Sagar,
 quæ dicuntur, nihil omnino cum dia-
 bolo commercij habent, & si quid vel
 fegetes, vel vuas la fisse dicuntur, vulgi
 errorem esse pronunciamus. Si equos,
 boues, oues & ceteras animantes, repētē,
 cælo paulo antè & penè sereno, graui
 tonitru, procellaque syderis, vel ipso
 Diali fulmine, ac nonnunquam cæco
 maleficio percussas audierimus, fortui-
 to casui illud tribuimus. De excitatis
 imbribus, grandine, & similibus, fa-
 bulam esse cum Seneca pronunciamus,
 quidni etiam cum Seneca, libro de
 Consolatione ad Marciam, Epistola 24.
 & 82. Inferos & inferorum cruciatus ri-
 deamus? *Ille, inquit ipse, quæ nobis infe-
 ros faciunt terribiles, fabula est. Luserunt ista
 Poëta & vanis nos agitauere terroribus. Mors
 omnium dolorum & solutio est & finis, ultra
 quam mala nostræ non exeunt: Quin addi-
 mus, iam nullus est Deus, nisi quem sibi
 quisque finxerit, hoc enim tantum supe-
 rest ex illa Senecæ sententiâ ad summum
 impietatis gradum. Quid si nonnulli
 in illorum flagitiorum admissorum su-
 spicionem venerint, & propterea rei a-
 gantur, non pauca, non leuia, non ob-
 scura, sed*

scura, sed innumera, certissima, & longe
clariora, quam Sol Rhodius, argumenta
& testimonia desideramus. Haecenus
permulta enumerauimus, ex quibus non
temere Magum vel maleficum aliquem
teneamus, si virorum fide dignorum a-
pertis testimonijs, aliquantum ista iuen-
tur. Satis vrgent oblata Dæmoni Sacrifi-
cia, conuentus habitus, res sacrae, & qui-
dem eius generis quas contrectare pro-
fanis nefas est, apud istos domi asseruatae
& repertae. Addo characteres & imagines
ignotas, quin & libros Acheronticos, sic
enim Magicos illos appellat Arnobius
lib. 2. quos qui vendunt, digni profecto
qui det nomen in triremium coloniam.
Ecquis igitur ambigit nos esse in quos
fines saeculorum deuenerunt, vt ait Apo-
stolus. Ac Sathanam suis illis vinculis so-
lutum esse vix est vt dubitem, aut prope
soluendum esse, mihi plane definitum,
cum paucos videam, qui Dei regnum
firmatum, Sathanæ verò regnum euer-
sum velint, quandoquidem ipsius Satha-
næ clientes, asseclas, seruos, in orbe
Christiano, insontes & innoxios haberi
perspiciant. Sed quisquis es harum curio-
sarum artium, & admirator & perscru-

DE IDOLOLATRIA MAGICA.

tator, si fortè in hæc mea incideris, ad-
sta paulisper, & parte vna Sathanam,
quem deperis, altera verò Christum,
quem videris repudiare, colloca, flu-
ctuarne animus, nec satis tibi constat
quem sequare? Eugè Christianè,

*Huc secundus Ventus nunc est, cape modo
vorforiam,*

Hic Fauonius serenus est, iste Auster imbricus:

*Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus
conciat.*

Apostatæ illi nuntium remitte si sapiis,
satis hætenus tu tuis malis artibus &
cantaminibus, & nos nostris grauissi-
mis noxis

Fecimus celum nocens.

F I N I S.

ARTICVLI THEOLOGORVM
Parisiensium, de Magia & inuoca-
tione Dæmonum.

*Ex tractatu Ioannis Gerson Cancellarij Pari-
siensis, De erroribus circa artem Magicam.*

Primus Articulus.

QUod per artes Magicas & malefi-
cia & inuocationes nefarias quæ-
rere familiaritates & amicitias, & auxilia
Dæmonum non sit Idolatria. Error,

quoniam Dæmon aduersarius & per-
tinax & implacabilis Dei & hominis
iudicatur. Nec est honoris vel domi-
nij cuiuscunque verè, seu participatiuè,
vel aptitudinaliter susceptiuus : vt aliæ
creaturæ rationales non damnatæ,
nec in signo ad placitum instituto : vt
sunt imagines & templa, Deus enim in
ipsis honoratur.

Art. 2. Quod dare, vel offerre, vel
promittere Dæmonibus qualemcun-
que rem : vt adimpleant desiderium ho-
minis, aut in honorem eorum aliquid
osculari vel portare non sit Idolatria.
Error.

Art. 3. Quod inire pactum cum Dæ-
monibus tacitum vel expressum non
sit Idolatria vel species Idolatriæ & A-
postosiæ. Error. Et intendimus pactum
esse implicitum in omni obseruatione
superstitiosa: cuius effectus non debet à
Deo vel natura rationabiliter expectari.

Art. 4. Quod per artes Magicas Dæ-
mones in lapidibus, anulis, speculis, aut
imaginibus nomine eorum consecratis,
vel potius execratis, includere, cogere,
vel artare, vel eas velle viuificare, non sit
Idolatria. Error.

Art. 5. Quod licitum sit magicis artibus, vel alijs quibusdam superstitionibus à Deo aut ab Ecclesia prohibitis, aliqua facere pro quocunque bono fine. Error. Quia secundum Apostolum. Non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona.

Art. 6. Quod licitum sit, etiam permitendum, maleficia maleficijs repellere. Error.

Art. 7. Quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunque casu, vt licitè talibus vtatur. Error.

Art. 8. Quod artes Magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Art. 9. Quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur Dæmones compellere suis inuocatoribus obedire. Err.

Art. 10. Quod thurificationes & suffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sunt ad honorem Dei & ei placeant. Error, & blasphemia: quoniam Deus aliàs non prohiberet vel puniret.

Art. 11. Quod talibus & taliter vti non est Sacrificium, seu immolare Dæmonibus: & ex consequenti damnabiliter idolatrare. Error.

Art. 12. Quod verba sancta & orationes quædam deuotæ, & ieiunia, & balneationes, & continentia corporalis in pueris & alijs: & Missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes, excusent eos à malo & non potius accusent. Error: nam per talia sacræ res, immò ipse Deus in Eucharistia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat Dæmon: qui vult in hoc honorari similiter Altissimo: vel ad fraudes suas occultandas, vel vt simplices, illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Art. 13. Quod sancti Prophetæ, & alij, per tales artes habuerunt suas Prophetias, & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint. Error & blasphemia.

Art. 14. Quod possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitriũ ad voluntatem siue desiderium alterius. Error, & conari facere est impium & nefarium.

Art. 15. Quod ideo artes præfata bonæ sunt, & à Deo, quod licet eas obseruare: quia per eas quandoque, vel sæpe euenit sicut vtentes eis quærunt, vel

prædicunt: vel quia bonum quandoque
prouenit ex eis. Error.

Art. 16. Quod per tales artes Dæmo-
nes veraciter coguntur & compellun-
tur: & non potius ita se cogi fingunt ad
seducendos homines. Error.

Art. 17. Quod per tales artes & ritus
impios, per sortilegia, per carminatio-
nes, per inuocationes Dæmonum, per
quasdam inuultationes, & alia malefi-
cia, nullus vnquam effectus ministerio
Dæmonum subsequatur. Error. nam ta-
lia quandoque permittit Deus contin-
gere, vt patuit in Magis Pharaonis, &
alibi pluries: vel ad probationem fide-
lium: sicut habetur Deuter. 13. vel in
quorundam hominum dignam flagel-
lationem: vel quia abutentes seu con-
sulententes propter malam fidem aut alia
peccata nefaria, dati sunt in reprobum
sensum, & demerentur sic illudi.

Art. 18. Quod boni Angeli includan-
tur in lapidibus, & consecrent imagines
vel vestimenta, aut alia faciant quæ in
istis artibus continentur. Error & blas-
phemia.

Art. 19. Quod sanguis vpupæ vel hæ-
di, vel alterius animalis, vel pergame-

num virgineum, aut corium leonis & similia, habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos Dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Art. 20. Quod imagines de ære vel de plumbo, vel de cera alba, vel rubea, vel de alia materia baptisatæ vel exorcizatæ: consecratæ vel potius execratæ, secundum prædictas artes, & sub diebus certis, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, in Philosophia naturali, & Astrologia vera.

Art. 21. Quod vti talibus & fidem dare, non sit idolatria & infidelitas. Error.

Art. 22. Quod aliqui Dæmones boni sunt: aliqui benigni, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Art. 23. Quod fumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus: aut quod sint debitæ eis. Error.

Art. 24. Quod vnus Dæmon sit Rex Orientis, & præsertim suo merito: alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. Error.

Art. 25. Quod intelligentia motrix cæli influit in animam rationalem, sicut

corpus cæli in corpus humanum. Error.

Art. 26. Quod cogitationes nostræ intellectuales & volitiones interiores immediatè censentur à cælo, & quod per aliquam traditionem Magicam, tales possunt sciri, & per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. Error.

Art. 27. Quod per quascunque artes Magicas possumus deuenire ad visionem diuinæ essentiæ, vel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramque inter nos & deputatos nostros examinationem, conclusa in nostra congregatione generali: Parisius, apud sanctum Maturinum, de mane super hoc specialiter requisiti. Anno Domini, millesimo trecentesimo nonagesimo octauo. die decima nona mensis Septembris.

Finis Articulorum Parisiensium.

Errata insigniora sic emenda, & qua omissa reponit.

Fol. 11. a. linea 11. adde, 4. Reg. 2. fol. 12. b. linea, 11. Ecedunt. lege, Exedunt. fol. 13. a. linea 7. declarat, lege, declarat. fol. 29. a. linea 27. lauienam. lege, lanienam. fol. 30. a. linea 13. Vaticinationibus, lege, vaticinatoribus. fol. 34. a. linea 14. varium. lege, vanum. fol. 35. b. linea. 19. fronte, lege, fonte. fol. 44. a. linea 21. omisit, lege, ipse omisit. fol. 50. a. linea 8. illoto. lege illato. fol. 51. b. linea 8. istarum, lege, istorum. fol. 56. b. linea 16. Affricis. lege, Affris. fol. 63. a. linea 6. sed qui, lege, sed & apud eos qui. ibidem linea 14. vsurpant, lege, vsurpabant.

m. Error
s nostra
teriores
quod
tam ca
e eue-
n. Ero
ne artes
ad vicio-
rum spi-
am cre-
ditos
nostra
apud
super
Do-
mona-
mentis

gene.
Ecclesie
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in
sunt in

